

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANS VE BANKACILIK ANA BİLİM DALI

**KRİPTO PARALARIN FİNANSAL TÜKETİCİLERE ETKİSİNE
YÖNELİK BİR İNCELEME: NEVŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Samet DEMİR

Danışman

Doç. Dr. Ebrucan İSLAMOĞLU

Nevşehir

Nisan, 2023

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANS VE BANKACILIK ANA BİLİM DALI

**KRİPTO PARALARIN FİNANSAL TÜKETİCİLERE ETKİSİNE
YÖNELİK BİR İNCELEME: NEVŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Samet DEMİR

Danışman

Doç. Dr. Ebrucan İSLAMOĞLU

Nevşehir

Nisan, 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Samet DEMİR

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Kripto Paraların Finansal Tüketicilere Etkisine Yönelik Bir İnceleme: Nevşehir İli Örneği” adlı Yüksek Lisans, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’ na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Samet DEMİR

Danışman
Doç. Dr. Ebrucan İSLAMOĞLU

Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Emin Hüseyin Çetenak

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Ebrucan İSLAMOĞLU danışmanlığında Samet DEMİR tarafından hazırlanan “Kripto Paraların Finansal Tüketicilere Etkisine Yönelik Bir İnceleme: Nevşehir İli Örneği” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../.....

JÜRİ

İMZA

Danışman: Doç. Dr. Ebrucan İSLAMOĞLU

.....

Üye: Doç. Dr. Aylin ALKAYA

.....

Üye: Doç. Dr. Yusuf ERSOY

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

.....

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmamın gerçekleştirilmesinde, tez konusunun seçimi ve tez çalışmaları sırasında değerli bilgilerini benimle paylaőan, tecrübeleriyle beni yönlendiren tez danıőmanım Sayın Doç. Dr. Ebrucan İSLAMOğLU hocama değerli katkılarından dolayı saygı ve teőekkürlerimi sunarım. Her zorlandığımda yanımda olan ellerini üzerimden hiç çekmeyen, benimle birlikte bu mutluluk ve gururu tatma sabırsızlığında olan, haklarını asla ödeyemeyeceğim annem ve babama teőekkürlerimi sunarım. Hayatımın her alanında olduğu gibi tez çalışma dönemimde de desteğini hiç esirgemeyen, benim kadar emek veren eőim Fatma DEMİR' e sonsuz teşekkür ederim. Son söz olarak, çalıőmamda küçük veya büyük yardımını esirgemeyen herkese teşekkür ederim.

KRİPTO PARALARIN FİNANSAL TÜKETİCİLERE ETKİSİNE YÖNELİK BİR İNCELEME: NEVŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ

Samet DEMİR

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Nisan, 2023
Danışman: Doç. Dr. Ebrucan İslamoğlu

ÖZET

Günümüzde kripto para kullanımı Dünya genelinde ve özellikle ülkemizde giderek kullanımı yaygınlaşmaktadır. Araştırmada, kripto paraların finansal tüketiciler üzerinde finansal kararlar alırken etkisinin olup olmadığı ölçülmeye çalışılmaktadır. Çalışmada örnekleme alınan Nevşehir ilinde ki yatırımcıların sosyo-demografik özellikleri, finansal profilleri, davranışsal eğilimleriyle ilgili önermeler değerlendirilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Bu amaçla Nevşehir ilinde internet ortamında hazırlanan form ile 430 kişi üzerinde bir anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Anket soruları kripto para sektörüne uyarlanarak hazırlanmıştır. Çalışmada verilerin analizi için SPSS 22 yazılım sistemi kullanılmaktadır. Elde edilen sonuçlar uygun istatistiksel testler kullanılarak kıyaslanmıştır. İnternet üzerinden sosyal medya uygulamaları ile uygulanan anketin sonuçları analiz edildiğinde; güvenilirlik testi (cronbach alfa değeri), gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı belirlemek amacıyla ki-kare testi, grup ortalamaları ve (gruplar içi ve gruplar arası varyasyon gibi) bunlara bağlı olan işlemleri analiz etmek için kullanılan bir istatistiksel modeller koleksiyonu olan varyans analizi ve son olarak da iki bağımsız grup arasında ortalamalara bakarak istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için kullanılan bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Çalışmamız dört bölümden oluşturulmuş olup birinci bölümde tüketici ve finansal tüketici kavramları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde para ve Kripto para kavramları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Dünya’da ve Türkiye’de kripto para ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Son bölümde ise araştırmanın analiz çalışması yapılmıştır. Çalışma neticesinde, Nevşehir ilinde ki finansal tüketiciler üzerinde kripto paraların etkisinin olduğu ve yatırım kararları alırken bunu göz önünde bulundurdıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Sonuç olarak, Nevşehir ilinde kripto paraya yatırım yapanların çoğunluğunun kamu çalışanı oldukları ayrıca yatırım yaparken sermayeyi koruma arzusu içerisinde olduklarını ve yüksek gelir belediklerini ön planda tuttıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nevşehir, Finansal Tüketici, Kripto Para, Yatırım Kararı.

A REVIEW OF THE IMPACT OF CRYPTOCURRENCIES ON FINANCIAL CONSUMERS: THE CASE OF NEVŞEHİR PROVINCE

Samet DEMİR

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences,
Department Finance and Banking, April, 2023
Supervisor: Associate Professor Ebrucan İSLAMOĞLU**

ABSTRACT

Today, the use of crypto money is becoming more and more widespread in the world and especially in our country. In the research, it is tried to measure whether cryptocurrencies have an effect on financial consumers while making financial decisions. In the study, the socio-demographic characteristics, financial profiles and behavioral tendencies of the investors in Nevşehir, which was taken as a sample, were evaluated. A questionnaire was used as a data collection tool in the study. For this purpose, a questionnaire study was conducted on 430 people with the form prepared in the internet environment in Nevşehir province. The survey study consists of three parts. The survey questions were prepared by adapting them to the crypto money industry. SPSS 22 software system is used for data analysis in the study. Obtained results were compared using appropriate statistical tests. When the results of the survey applied with social media applications over the internet are analyzed; reliability test (cronbach's alpha value), chi-square test to determine whether the difference between observed and expected frequencies is significant, variance, which is a collection of statistical models used to analyze group means and processes related to them (such as within-group and between-group variation). analysis, and finally, the independent sample t test, which is used to test whether there is a statistically significant difference between the two independent groups by looking at the averages, was applied. Our study is composed of four parts, and in the first part, the concepts of consumer and financial consumer are emphasized. In the second part, the concepts of money and crypto money are explained. In the third part, information about crypto money in the world and in Turkey is given. In the last part, the analysis study of the research was carried out. As a result of the study, it is concluded that cryptocurrencies have an effect on financial consumers in Nevşehir and they take this into account when making investment decisions. As a result, it is seen that the majority of those who invest in crypto money in Nevşehir are public employees, and they are in the forefront of their desire to protect the capital and expect high income when investing.

Keywords: Nevşehir, Financial Consumer, Cryptocurrencies, Investment Decision.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	viii
TABLolar	x
ŞEKİLLER.....	xviii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİ VE FİNANSAL TÜKETİCİ KAVRAMI

1.1. Tüketici Kavramı	5
1.2. Finansal Okuryazarlık	5
1.4. Finansal Tüketicinin Korunması	10
1.4.1. Türkiye’ de Finansal Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Yasal Çerçeve ..	10
1.4.1.1. 6502 Sayılı TKHK’ nin Getirdiği Yenilikler.....	11
1.4.2. Türkiye’ de Finansal Tüketicinin Korunmasından Sorumlu Olan Belli Başlı Resmi Kurum ve Kuruluşlar.....	13
1.4.2.1. Bağımsız İdari Otoriteler.....	14
1.4.2.2. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)	15
1.4.2. 3. Sermaye Piyasası Kurulu.....	15
1.5. Finansal Tüketici Davranışları (Davranışsal Finans).....	16

İKİNCİ BÖLÜM

PARA VE KRİPTO PARA KAVRAMI

2.1. Paranın Tanımı	19
2.2. İtibari Para	19
2.3. Kripto Paralar.....	20

2.3.1. Kripto Paraların Tanımı.....	20
2.3.2. Kripto Paraların Tarihi	20
2.3.3. Kripto Para Terimleri	22
2.4. Kripto Para Örnekleri.....	28
2.4.1. Bitcoin	28
2.4.1.1. Kripto Para' nın (Bitcoin) Güçlü Yönleri.....	29
2.4.1.2. Kripto Paraların Zayıf Yönleri	31
2.4.2. Bitcoin Cash	32
2.4.3. Ripple	34
2.4.3.1. Ripple' ın Çıkış Amacı ve Tarihi	34
2.4.4. Ethereum	35
2.4.5. Cardano (ADA)	36
2.5. Kripto Para Borsaları.....	37
Güvenilirlik	38
Hacim	38
Coin Sayısı	39
Kolay Kullanım	39
2.5.1. Binance.....	39
2.5.2. Gate.io	40
2.5.3. Coinbase	42
2.5.4. Crypto.com	43
2.5.5. Paribu.....	44
2.5.6. BtcTurk.....	45
2.5.7. KuCoin	47
2.5.8. Bitexen.....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE KRIPTO PARA

3.1. Uluslararası Ticarete Ödeme ve Blok Zinciri Teknolojisi Kullanımı	50
Enerji	51
Finans	51
Medya ve eğlence.....	51
Perakende	52
3.2. Blok zinciri Teknolojisinin Özellikleri	52
Merkeziyetsizlik	52

Değişmezlik.....	52
Oy birliği	52
3.3. Kripto Para Kullanan Şirketler.....	53
3.3.1.Pavilion Hotels & Resorts	53
3.3.2.Microsoft	53
3.3.3.Starbucks	54
3.3.4.Tesla	54
3.3.5.Amazon	54
3.3.6.Visa.....	55
3.3.7.PayPal.....	55
3.3.8.airBaltic	55
3.3.9.LOT Polish Airlines	56
3.3.10.Global Miles	56
3.3.11.Coca Cola	56
3.3.12.Expedia.....	56
3.3.13.Lush	57
3.3.14.AXA Insurance.....	57
3.3.15.Sotheby's.....	57
3.3.16.HSBC.....	57
3.3.17.Mastercard	58
3.3.18.Gucci	58
3.4. Türkiye’de Kripto Para ve Blok Zinciri Teknolojisi Kullanan Şirketler	58
3.4.1.Takasbank.....	60
3.4.2. Borsa İstanbul.....	61
3.4.3.T2 Software	61
3.4.4.Akbank	61
3.5.Ülkelerin Kripto Para Kavramına Bakış Açılıarı	62
3.5.1.Çin	62
3.5.2.El Salvador	62
3.5.3.Pakistan	63
3.5.4.ABD.....	63
3.5.5.Ukrayna	63
3.5.6.Venezuela	64
3.5.7.Almanya	64

3.5.8.Hindistan.....	65
3.5.9.Hollanda	65
3.5.10.Rusya	65
3.5.11.Birleşik Krallık	66
3.5.12.İran.....	66
3.5.13.İsviçre	67
3.5.14. Orta Afrika Cumhuriyeti	67
3.6.Türkiye'nin Kripto Para Yaklaşımı.....	67
3.6.1. Kripto Paralarla İlgili TC. Merkez Bankası Düzenlemeleri.....	69
3.6.2. MASAK' ın Kripto Varlıklara Yaklaşımı	70
3.6.3. SPK' nın Kripto Varlıklar Konusundaki Yetki Alanı	71

DÖRDÜCÜ BÖLÜM

KRİPTO PARALARIN FİNANSAL TÜKETİCİLERE ETKİSİNE İLİŞKİN BİR İNCELEME: NEVŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ ÜZERİNE UYGULAMA

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	73
4.2. Araştırmanın Yöntemi.....	73
4.3. Araştırmanın Konusu	74
4.4. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması	74
4.5. Araştırmanın Güvenirliği	75
4.6. Veri Analizi ve Bulgular	76
4.7. Araştırmanın Hipotezleri.....	88
4.7.1. Ki Kare Testi Analizi.....	88
4.7.1.1. Ki Kare Testi Sonuçları.....	88
4.7.2. Keşfedici Faktör Analizi	98
4.7.3.Varyans Analizi	102
4.7.3.1. Bütçeden Yatırımlar İçin Ayrılan Paya Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Varyans Analizi.....	102
4.7.3.1.1.Bilgi Faktörü Analiz Bulguları	102
4.7.3.1.2. Güven Faktörü Analiz Bulguları:.....	106
4.7.3.2.Yaşa Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Varyans Analizi Değişkeni	109
4.7.3.2.1.Güven Faktörü Analiz Bulguları:.....	110

4.7.3.2.2.İşlemsel Kolaylık Faktörü Analiz Bulguları:	113
4.7.3.3.Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz Sorusuna Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Varyans Analizi	115
4.7.3.3.1.Bilgi Faktörü Analiz Bulguları:	116
4.7.3.3.2.Güven Faktörü Analiz Bulguları:	119
4.7.3.3.3.Yatırım Faktörü Analiz Bulguları:.....	122
4.7.3.4. Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir? Sorusuna Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Varyans Analizi	125
4.7.3.4.1.Bilgi Faktörü Analiz Bulguları:	125
4.7.3.4.2.Güven Faktörü Analiz Bulguları:	129
4.7.4.Bağımsız Örneklemeler T Testi.....	131
4.7.4.1.Cinsiyete Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Bağımsız Örneklemeler T Testi Analizi.....	132
4.7.4.2.Kripto Para Yatırımı Yapıyor Musunuz Sorusuna Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Bağımsız Örneklemeler T Testi Analizi	134
SONUÇ	137
KAYNAKÇA	142
EKLER	148
KURUL KARARI	150
ÖZ GEÇMİŞ	152

KISALTMALAR VE SİMGELER

- TCMB:** Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
SPK: Sermaye Piyasası Kurulu
FED: Federal Rezerve
SPK: Sermaye Piyasası Kurulu
BIST: Borsa İstanbul
FODER: Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği
TEB: Türkiye Ekonomi Bankası
KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
EFT: Elektronik Fon Transferi
ASEC: Amerikan Tasarruf Eğitim Konseyi
SPSS: Statistical Package for Social Sciences
IBM: International Business Machines; Uluslararası İş Makineleri
AŞ: Anonim Şirketi
BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
ATM: Automated Teller Machine
TC: Türkiye Cumhuriyeti
BKM: Bankalararası Kart Merkezi
AB: Avrupa Birliği
BIS: Uluslararası Ödemeler Bankası
USD: Amerikan Doları
PTT: Posta ve Telgraf Teşkilatı
TMSF: Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu
TESAD: Tarih Ekonomi ve Siyaset Araştırmaları Derneği
TÜDEF: Tüketici Dernekleri Federasyonu
KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsü
FAST: Fonların Anlık ve Sürekli Transferi
TKHK: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
MASAK: Mali Suçları Araştırma Kurulu

TBB: Türkiye Bankalar Birliği

STK: Sivil Toplum Kuruluğu

ADA: Cardano

BTC: Bitcoin

EHT: Ethereum

MB: Megabayt

IBM: International Business Machines

QR: Quick Response

TÜKODER: Tüketiciyi Koruma Derneği

TÜKÇEV: Tüketici ve Çevre Eğitim Vakfı

TRY: Türk Lirası

XRP: Ripple

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

BİO: Bağımsız İdari Otoriteler

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Finansal Tüketicinin Korunmasında Önem Arz Eden Belli Başlı Kurumlar	14
Tablo 2. Kripto Paralar İle İlgili Kullanılan Terimler	22
Tablo 3. Kripto Para Piyasasının Piyasa Değeri En Yüksek 10 Kripto Parası.....	27
Tablo 4. Kripto Para Borsası Gate.io İle İlgili Bilgiler	41
Tablo 5. Kripto Para Borsası Coinbase ile İlgili Bilgiler	42
Tablo 6. Kripto Para Borsası Crypto.com İle İlgili Bilgiler	43
Tablo 7. Kripto Para Borsası Paribu ile İlgili Bilgiler.....	45
Tablo 8. Kripto Para Borsası BtcTürk ile İlgili Bilgiler.....	46
Tablo 9. Kripto Para Borsası KuCoin ile İlgili Bilgiler.....	47
Tablo 10. Kripto Para Borsası Bitexen ile İlgili Bilgiler.....	48
Tablo 11. Anket Çalışmamızın Güvenirlik Analizi ile İlgili Bilgiler.....	76
Tablo 12. Sosyodemografik Değişkenler İçin Sayı ve Yüzde Dağılımının İncelenmesi	Error! Bookmark not defined.
Tablo 13. Cinsiyet ile Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait İlgili Bilgiler.....	89
Tablo 14. Medeni Durum ile Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler.....	89
Tablo 15. Finans Konusunda Eğitim/kurs Aldınız Mı? İle Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler	90
Tablo 16. Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz? İle Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler	91
Tablo 17. Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır? İle Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler...	93
Tablo 18. Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır? İle Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler	95

Tablo 19. Portfönünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir? İle Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler	96
Tablo 20. KMO and Bartlett's Testine Ait Bilgiler	99
Tablo 21. Toplam Açıklanan Varyans.....	99
Tablo 22. Döndürülmüş Bileşen Matrisi	99
Tablo 23. Kripto Para Yatırımları Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Bulguları.....	100
Tablo 24. Bütçeden Yatırımlar İçin Ayrılan Paya Göre Faktörlere İlişkin Varyans Analizi Bulguları.....	102
Tablo 25. Varyansların Homojenlik Testi	103
Tablo 26. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu	103
Tablo 27. Tanımlayıcı İstatistikler	105
Tablo 28. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu	106
Tablo 29. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu	107
Tablo 30. Tanımlayıcılar Tablosu	109
Tablo 31. Yaşa Göre Faktörlere İlişkin Varyans Analizi Bulguları.....	110
Tablo 32. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu	110
Tablo 33. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu	111
Tablo 34. Tanımlayıcılar Tablosu	112
Tablo 35. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu	113
Tablo 36. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu	113
Tablo 37. Tanımlayıcılar Tablosu	114
Tablo 38. Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz Sorusuna Göre Faktörlere İlişkin Varyans Analizi Bulguları.....	115
Tablo 39. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu	116
Tablo 40. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu	116
Tablo 41. Tanımlayıcılar Tablosu	118
Tablo 42. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu	119
Tablo 43. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu	120
Tablo 44. Tanımlayıcılar Tablosu	121
Tablo 45. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu	122
Tablo 46. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu	123
Tablo 47. Tanımlayıcılar Tablosu	124

Tablo 48. Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir Sorusuna Faktörlere İlişkin Varyans Analizi Bulguları.....	125
Tablo 49. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu	126
Tablo 50. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu	126
Tablo 51. Tanımlayıcılar Tablosu	128
Tablo 52. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu	129
Tablo 53. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu	129
Tablo 54. Tanımlayıcılar Tablosu	131
Tablo 55. Bağımsız Örneklem Testi Bulguları	132
Tablo 56. Tanımlayıcı İstatistikler Tablosu	133
Tablo 57. Bağımsız Örneklem Testi Bulguları	134
Tablo 58. Tanımlayıcı İstatistikler Tablosu.....	136

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bitcoin Kripto Para Birimi Yıllara Göre Fiyat Değişimi ...**Error! Bookmark not defined.**

Şekil 2. Bitcoin Cash' in Yıllara Göre Fiyat Değişimi 33

Şekil 3. Ripple (XRP)'nin Yıllara Göre Değişimi 35

Şekil 4. Ethereum Kripto Para Birimi Yıllara Göre Fiyat Değişimi..... 36

Şekil 5. Cardano (ADA) Kripto Para Birimi Yıllara Göre Fiyat Değişimi 37

Şekil 6. Kripto Paraların Finansal Tüketiciler Üzerindeki Etkileri ile İlgili Tanımlayıcı İstatistikler 87

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanoğlu, ekonomik ve sosyal faaliyetlerini en hızlı ve en kolay şekilde yerine getirmek için teknolojik gelişmelerden oldukça faydalanmıştır. Teknolojik gelişmeler, ilgili faaliyetlerin daha ekonomik, verimli ve etkin gerçekleşmesini mümkün kılmaktadır. Özellikle bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler geleneksel iş modellerinin değişmesini gerektirirken; taraflar arasında fonların transferinde de boyut atlanmasını sağlamaktadır. Önceleri fiziki olarak gerçekleştirilen para transferleri, bilişim teknolojileri sayesinde hesaptan hesaba kolaylıkla aktarılır hale gelmiştir. Somut şekilde bulunan emtia para, soyutlaşarak dijital para, sanal para ve son olarak kripto paraya (cryptocurrency) dönüşmüştür. İnternet ve elektronik ticaretin yaygınlaşması, işlem maliyetlerinin azalması ve aracısız işlem yapma isteği kripto paraların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Teknolojinin gelişmesiyle finans dünyasında çığır açan önemli gelişmelerden biri hiç şüphesiz kripto paralardır. Her geçen gün sayısı artan kripto para teknolojisi geleceğın parası olma yolunda ilerleyen önemli teknolojilerden biri olarak görölmektedir. Sayıları hızla artan kripto paralar, getirileriyle, iş modelleriyle ve temellerinde kullanılan teknoloji ile hükümetlerin, merkez bankalarının, şirketlerin ve yatırımcıların dikkatini çekmektedir. Finansal ve teknolojik yenilik olarak sayılan kripto paralar oldukça yüksek kazançlarla yatırımcıların iştahını artırırken; yüksek volatilitesi nedeniyle riskli yatırım araçları olarak kabul edilmektedir. Kripto paralara ilgi duyan tarafların bu paralar hakkında yeterli bilgi edinmeden sadece getirisine göre hareket etmeleri, onların hatalı karar vermelerine neden olacaktır. Kripto para teknolojisinin dünyadaki ilk uygulamaları finans sektöründe uluslararası para transferi şeklinde gerçekleşmekle birlikte, kısa zamanda sağlık, gıda, konaklama, sigortalama ve taşıma gibi lojistik sektöründe, dış ticaret ve muhasebe alanında da görölmeye başlamıştır. Birçok sektörde inovasyonu tetikleyici bir teknoloji olarak kullanımı, sağladığı maliyet, güven, şeffaflık ve hız gibi avantajlar nedeniyle son zamanlarda artış göstermiştir. Bu çalışmanın amacı, finansal tüketicilerin yatırım kararı alırken kripto

paraların finansal tüketiciler üzerinde yatırım kararlarını etkileyip etkilemediği, etkilediyse ne yönde bir etki yaptığı, kripto para ve dünya üzerinde kripto paralara ilişkin ülkelerin yaklaşımlarını incelemektir.

Çalışmada, son zamanlarda tüm dünyada yakın ilgi gören kripto paraların diğer para birimlerinden farklılıkları, kullanım alanları ve finansal tüketiciler üzerindeki etkileri ayrıca blok zinciri teknolojisi' nin kavramsal olarak açıklanması yer almaktadır. Ayrıca bu teknolojinin dünyada ve Türkiye' de kullanım alanları değerlendirilmiştir. Bu çalışma, Türkiye' nin kripto para teknolojideki yerinin tespit edilmesi ve söz konusu uygulamaların değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünün ardından ikinci bölümde blok zinciri teknolojisi ve kripto paralar ile ilgili kavramsal açıklamalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Türkiye' de, dünyada kripto para kullanım alanları ve ülkelerin kripto paraya karşı bakış açıları değerlendirilmiştir. Ayrıca cevaplayıcıların yatırım faaliyetlerine yönelik tutum ve davranışları incelenmiş ve konu ile ilgili bir uygulama yapılmıştır. Çalışma sonuç bölümü ile tamamlanmıştır.

Araştırmanın amacı, Nevşehir ilinde farklı demografik özelliklere sahip olan finansal tüketicilerin, kripto paraların finansal tüketiciler üzerine etkisini bir uygulama ile ölçmektir. Kripto paraların finansal tüketiciler üzerinde bir etkisinin olup olmadığını ölçmek önemlidir. Bu çalışma hem kripto paranın finansal tüketiciler üzerine etkisi hem de böyle bir çalışmanın daha önce Nevşehir ilinde yapılmamış olması bakımından önem arz etmektedir.

Kripto paraların ilk ortaya çıkışından bu yana finansal tüketiciler üzerindeki etkileri ve Nevşehir ilinde yaptığımız anket çalışması ile kripto paraların toplum nezdinde karşılık bulma sorunu tartışılmaktadır. Kripto paraların finansal tüketiciler üzerine etkisi ile ilgili literatür incelendiğinde, konu ile ilgili çok az çalışmanın mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın literatüre katkısı, hem kripto paralar ile ilgili çalışmanın literatüre eklenmesi hem de benzer bir çalışmanın daha önce Nevşehir ilinde yapılmamış olması bakımından da önem arz etmektedir. Bu konuda çalışan bazı araştırmacılar kripto paraların diğer kredi kartı işlemeilerine göre daha düşük işlem

ücretleri alması sebebiyle tüketiciler tarafından kullanımına sıcak bakılmış ve algılanan popülaritesi artmıştır.

Kripto paraların, düşük işlem maliyetlerine sahip olması, ödemelerin internet üzerinden hızlı bir şekilde yapılabilmesinin mümkün olması ve özellikle mikro ödemelerde kullanılabilmesi kripto paraları alışverişlerde daha cazip hale getirmektedir (Grinberg, 2011).

Kripto paraların en gözle görülür kullanım alanı elektronik ticaret olmuştur. Bankalar tarafından ihmal edilen bazı bölgelerdeki tüccarlar ve tüketiciler, alternatif bir uluslararası ödeme ağı aracılığıyla yani kripto para sistemi ile küresel ekonomiye erişim sağlayabilmektedir (Yahanpath ve Wilton, 2014).

Üçüncü taraf aracı kurumlar olmadığından kripto paralarda yapılan işlemler geleneksel ödeme yöntemlerine göre önemli ölçüde daha ucuz ve hızlıdır. İşlem maliyetleri daha ucuz olduğu için mikro ödemeler ve diğer yenilikler mümkün olmaktadır. Bu sebeple kripto paralar ile işlem yapmak tüketiciye daha cazip gelmektedir. Buna ek olarak, kripto paralar, küçük işletmeler ve küresel işçi dövizleri için işlem maliyetlerini düşürmesi, sermayeye erişimi iyileştirmesi, bireyleri sermaye kontrollerine ve sansüre karşı koruyarak, ezilen ve azınlık gruplar için mali mahremiyeti sağlayarak ve yenilikçiliği teşvik ederek küresel yoksulluğu azaltmanın bir yolu olarak da görülmektedir (Hileman, 2017).

Kullanım alanı ve kullanıcı sayısı sürekli artan kripto paraların Datalight (2019) verilerine göre Türkiye’ de yaklaşık olarak 2.4 milyon kullanıcısı bulunmaktadır. Yine Datalight verilerine göre dünyada en çok kripto para kullanan 20 ülke incelendiğinde yaklaşık olarak 70 milyon kripto para kullanıcısı olduğu görülmektedir. Ayrıca Bitcoin kullanıcı sayısı incelendiğinde yaklaşık olarak 32 milyon adet Bitcoin cüzdanı bulunduğu ve bunun yaklaşık olarak 7 milyonunun aktif kullanıcı olduğu bilinmektedir (Lielacher, 2019).

Kripto para ile ödeme kabul eden sektör ve işletmeler incelendiğinde perakende sektöründe overstock.com, otomotiv sektöründe Tesla, teknoloji sektöründe Microsoft

ve Dell, alışveriş sektöründe EGifter, Newegg ve Shopify, oyun sektöründe Steam ve Twitch, küresel yardım kuruluşu olarak savethechildren.com gibi küresel çapta önemli kuruluşlar örnek olarak verilebilmektedir. Turizm sektörü incelendiğinde ise airbaltic.com, lot.com, avionejet.com ve Virgin Galactic hava yolu şirketi ulaştırma sektörüne, Expedia.com, cheapair.com, 9flats.com, Tripio, adormo.com ve flypeach.com çevrimiçi rezervasyon sitelerine örnek olarak verilebilmektedir (Barha, 2018).

Özellikle yurtdışı seyahati gerçekleştiren turistler, paranın gecikmeli transferi, yüksek transfer işlem ücretleri, mesai saatleri dışında para transfer edememe sorunları, kredi veya banka kartlarının kaybolma riski, bankamatiklerin kartı reddetmesi ya da bankamatiklerden para çekememe, üzerinde taşıdığı nakit paranın çalınabilme riski gibi ciddi sorunlar ile karşı karşıya kalabilmektedir. Tüm bu sıkıntıların üstesinden gelebilen kripto paralar, ilk olarak 2008 yılında Satoshi Nakamoto adlı anonim bir kişi veya grup tarafından yayınlanan makale ile Bitcoin olarak adını duyurmuştur.

Yapılacak analizler sonucunda, kripto para kullanıcılarının kripto para ile ürün veya hizmet satın almaya istekli olup olmadıkları, kripto para ile yapılan ödeme yöntemlerine güvenip güvenmedikleri ve bu ödeme yönteminin kendilerine faydalı olup olmadığı belirlenmektedir. Gelişen teknolojiye paralel olarak finansal sistemler, e-ticaret ve ödeme yöntemlerinden de birtakım değişimler yaşanmıştır. Mevcut klasik ödeme sisteminin kişinin istek ve ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamama durumunun ortaya çıkması ve 2008 yılı küresel krizi sonucu reel piyasalara ve merkezi finans kuruluşlarına olan güvenin sarsılması ile birlikte Satoshi Nakamoto tarafından ortaya çıkarılan kripto para teknolojisi mevcut finansal sisteme alternatif olarak görülmeye başlanmıştır (Redshaw, 2017).

Kripto para ile ödemelerde aracılar bulunmadığından ve kişiden kişiye ödeme yapabilmenin mümkün olmasından dolayı kripto para ile ödemeler geleneksel ödeme yöntemlerine göre daha hızlı ve daha ucuzdur. İşlem maliyetlerinin çok daha düşük olması mikro ödemeleri de mümkün kılmakta ve kripto parayı ticarete daha cazip hale getirmektedir (Hileman, 2017).

Bu kapsamda tüketicilerin kripto para ile ürün veya hizmet alımında tüketicilerin sağlayacağı fayda, kripto para ile yapılan ödeme sistemine duyulan güven ve kullanılacak kripto paranın işlevselliği alt boyutlarının tüketiciler üzerinde etkisinin olup olmadığı etkiliyse bu etkinin ne derecede ve ne yönde olduğunun belirlenmesi ve kripto paraların finansal tüketicide oluşturacağı etkilerin neler olabileceği araştırılmak istenilmektedir. Özellikle kripto para ile ürün veya hizmet satın alırken kendilerine bir faydası olmayacak olsa bile bu ödeme yöntemini denemeye istekliler mi yoksa değil mi, başkalarının bu ödeme yöntemi hakkında ne düşündüklerini önemseyip önemsemedikleri, potansiyel olarak dünya finansal sistemini değiştirmeyi amaçlayan bu teknolojinin birer parçası olmak isteyen ve bu yeniliğin gerisinde kalmamak için kullanıcıların, tüketicilerin kripto parayı kullanmaya istekli olup olmadıkları araştırılacaktır. Dünya ve Türkiye’ de literatürde konu ile ilgili çok az çalışmanın mevcut olduğu görülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİ VE FİNANSAL TÜKETİCİ KAVRAMI

Bu bölümde tüketici-finansal tüketici kavramları, özellikleri, bu iki kavram arasındaki farklılıklar ve finansal tüketicilerin korunmasına ilişkin yasal düzenlemelere değinilmektedir.

1.1. Tüketici Kavramı

Tüketici kavramı, mal ve hizmetlerden yararlanan bu mal ve hizmeti kullanan kişi/kişiler olarak tanımlanabilmektedir. Tüketici olarak kabul edilebilmenin tek şartı mal ve hizmeti kullanan kişilerin bu mal ve hizmeti ticari ve mesleki bir amaçla kullanmamasıdır. Tüketen tarafın gerçek veya tüzel kişi olmasının bir önemi yoktur. Tüketici, ticari veya mesleki olmayacak bir amaçla hareket eden gerçek veya tüzel kişileri kapsamaktadır. Kısaca tüketici, bir veya birden fazla hizmeti satın alarak onu günlük hayatında kullanan veya tüketen kişi olarak tanımlanmaktadır.

1.2. Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık, dünyada paranın nasıl kullanabileceğini anlayabilme yeteneği ya da kişinin finansı anlayabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Kişinin parayı nasıl kazandığı, onu nasıl kullandığı, onunla nasıl yatırım yaptığı (yatırımını nasıl büyüttüğü) ve onu başkalarına yardım etmek amacıyla nasıl kullandığı finansal okuryazarlık kapsamındaki konulardır. Finansal okuryazarlık, sadece belirli bir topluluğa hitap eden değil herkesin yatırımlarında hızlı ve doğru bir şekilde kararların alınabilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Bireylerin sorunlara çözüm üretip, fırsat değerlendirmesi yapabilmeleri ve seçenekler arasında seçim yapabilmeleri finansal okuryazar olabilmeleri ile mümkündür. Bireylerin kazanç ve yatırımlarını bilinçli olarak yönetmeleri hayatlarını belirli bir kalitede yürütmelerine olanak sağlamaktadır (Çeviker, 2021).

Finansal okuryazarlık; kişinin gelirini akıllıca finansa edebilmesinin yanı sıra doğru yatırım ve tasarruflara yönelebilmesini sağlayan temel bir yaşam becerisidir şeklinde ifade edilebilir. Finansal okuryazar olmak isteyen kişiler gelirinin bir kısmını mutlaka tasarrufa ayırmalı, harcamalar yazılarak bir ödeme planı yapmalı, kesinlikle gelirden fazla harcama yapılmamalı, finansal planlar uzun vadeli ve gerçekçi olmalı, bütçe planı senelik yapılmalı, hanedeki harcamalar kontrol altına alınmalı, çocuklarda ev bütçesini konuşulurken konuya dahil edilmeli, maddi durum ne olursa olsun tasarruflu olmak bir alışkanlık haline getirilmelidir (FODER Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği, 2016).

Gereksiz harcamalardan kaçarak tüketim toplumundan, bilgi, ekonomi ve teknoloji toplumuna geçmek mümkündür. Harcamalarımızı yönetebilmek, kendi isteklerimizi kontrol altına alabilmek basit bir olay gibi görünse de aklımıza bile gelmeyen ürün ve hizmetlere o kadar çok harcama yapıyoruz ki bu yaptığımız harcamaların çoğu zaman farkına bile varılmamaktadır. Bugün gelişmiş ülkelere baktığımızda bireysel ve kurumsal anlamda tasarruf fonları oluşturduklarını, emeklilik planlarının güncel olduğunu, her türlü materyal için geri dönüşüm sistemlerinin olduğu görülmektedir (FODER Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği, 2016).

Hem ülke olarak hem de birey olarak bu yolda ilerlemek için ilk önce kendi hanemizden başlamak gerekmektedir. Bu noktada harcama yaparken şu önemli soruyu kendimize sormalıyız. Alacağımız ürün/hizmet bizim için bir ihtiyaç mı yoksa bizim için sadece bir istek mi? Bu soruya net cevap verdikten sonra harcamalarımızı yönetmek mümkün olacaktır.

Finansal okuryazarlık kavramı incelendiğinde sadece bizim ülkemizde değil dünyada da çokta eski bir kavram olmadığı görülmektedir. Ancak uluslararası ölçekte incelendiğinde finansal okuryazarlık teriminin karşılığını en az bulan

coğrafyalardan/ülkelerden birinde yaşadığımız bilinmektedir. Ülkemizde çok sayıda üniversite ve üniversitelerin hemen hemen hepsinde İktisat Fakülteleri olmasına rağmen özellikle gençler arasında finansal okuryazarlık anlaşılammış bir terim olarak kalmış ve bunun ne derece önemli olduğu benimsenememiştir. Gençler finans konusunda sadece enflasyonu, krediyi, basit bankacılık terimlerini bilmektedir. Hatta bu terimleri bile bilmeyip mezun olan gençlerimiz de mevcuttur. Bu gençlerin geleceğe dair ekonomi planları ve ailelerinde de böyle bir alt yapı yoktur. Orta yaş grubu ise sosyal güvenlik ve emeklilik dışında neredeyse herhangi bir ek gelir planına sahip değildir. Ancak son zamanlarda ülkemizde ve dünyada kripto paraya yönelim artmakta ve bireylere bir yatırım olanağı yaratmaktadır. Yine de ülke olarak tasarruf ve yatırımdan habersiz yaşamakta olduğumuz bir gerçektir. Finansal okuryazarlık temel düzeyde para ve bütçe yönetiminden çok daha fazlasını ifade etmektedir. Çünkü bireylerin kendi hanelerindeki tüketim ve tasarruf alışkanlıkları toplumun finansal kişiliğini yansıtmaktadır. Bireylerin günümüz ekonomik koşullarında finansal okuryazarlık becerilerine sahip olmaları hem finansal problemleri önceden fark edip onları çözebilmeleri hem de daha refah bir yaşam sürdürebilmeleri açısından önemlidir. Sürekli gelişen ve değişen dünyayı yakalayabilmek için finansal konuların takip edilmesi ve kişilerin kendi hayatları için en anlamlı kararı verebilmesi gerekmektedir. Bunu finansal durumumuzu görerek, mali dengeleri sağlayarak, değişimi kabul ederek, finansal okuryazarlığın hayatımız boyunca uygulayacak bir kavram olduğunu bilerek sağlamak mümkün olabilmektedir. Globalleşen ve ülke sınırlarının kalktığı bir dünyada başka bir ülkede meydana gelen krizin bizlere de yansıdığı unutulmamalıdır. Piyasalarda oluşan kelebek etkisini görebilmek ve önlem alabilmek finansal okuryazarlık ile mümkün olmaktadır (FODER Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği, 2016)

1.3. Finansal Tüketici

Günümüzde finansal işlem yapan tüketicileri ifade etmek için “finansal tüketici” kavramı kullanılmaya başlanmaktadır. Finansal tüketici, finansal kuruluşlar tarafından kendisine ürün veya hizmet sunulan kişi olarak tanımlanmaktadır.

Tüketici kavramından yola çıkarak finansal ihtiyaçlarını banka ve diğer finansal kuruluşlarca sunulan finansal hizmetlerden (hisse senedi, bono, altın, kripto para)

yararlanarak karşılayan gerçek veya tüzel kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Finansal tüketiciyi normal tüketiciden farklı kılan finansal bir ihtiyacın olması ve bu ihtiyacını finansal kurumlar (Ticari Bankalar, Katılım Bankaları, Sigorta Şirketleri, Sosyal Güvenlik Şirketleri, Sermaye Piyasası Kurumları, Borsa İstanbul, İstanbul Altın Borsası, Takas ve Saklama Bankası A.Ş., Merkezi Kayıt Kuruluşu) tarafından karşılanmasıdır. Kısaca, hane halkı ve firmalardan kredi, mevduat, sigorta ve ödeme işlemleri ile finansal ürün ve hizmetleri talep eden kişiler olarak belirtilmektedir. Buradaki en önemli nokta finansal bir hizmetin talep edilmesinin gerekli olduğudur. Buradan finansal tüketici olan banka müşterilerinin ön plana çıktığı ve bankacılık sektöründe bankaların birbiriyle rekabetinin giderek arttığı görülmektedir. Bankalar finansal tüketicileri çekebilmek için çeşitli ürün ve hizmetleri kullanıma sunmaktadır. Bu ürün ve hizmetler; kredi verme işlemleri (nakdî, gayri nakdî işlemler), nakdî ve kaydî ödeme ve fon transferi işlemleri, her türlü ödeme ve tahsilât işlemleri, çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri, saklama hizmetleri, kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri, efektif dâhil kambiyo işlemleri, para piyasası araçlarının alım ve satımı, kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri, ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri, sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri olarak sıralanabilmektedir.

Finansal tüketiciler banka tercih ederken farklı birçok faktörü göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Bu faktörler ise bankaların pazarlama stratejilerini belirlemesine yardımcı olmaktadır. Banka çalışanlarına güven, çalışanların bilgi düzeyi, eğitim düzeyi, akıcı ve anlaşılır iletişimde bulunulması aynı zamanda banka çalışanlarının nazik, kibar ve güler yüzlü olması, müşterilerle göz teması kurması banka hizmetlerine ulaşılabilirlik (her şehir il ve ilçede banka şubesinin bulunması ve şubelerin buldukları yerlerin kolay ulaşım noktalarında olması), işlem kolaylığı ve maliyeti (para çekme, para yatırma, fatura ödeme, havale, EFT işlemlerini hem ATM (Automatic Teller Machine) hem de internet bankacılığından/mobil bankacılıktan

masrafsız bir şekilde yapabilmesi finansal tüketicilerin bankaları tercih ederken dikkate aldıkları özellikler arasında sayılabilmektedir.

FAST (Fonların Anlık ve Sürekli Transferi Sistemi) Merkez Bankası tarafından yeni işleme alınan anlık ödeme sistemidir. FAST ödemeler 7/24 ve anında karşı hesaba geçmektedir ve ödemenin tarafları bankaları tarafından ödemenin durumu hakkında anında bilgilendirilmektedir. Bankanın fiziki ve teknik yapısı, ürün ve hizmet çeşitliliği, bankada uzun kuyrukların oluşmaması, temiz ve hijyenik olması, sorunların en kısa zamanda çözümlenmesi gibi birçok faktör de bankaları tercih ederken finansal tüketicilerin dikkat ettiği etmenler olarak sıralanabilmektedir.

1.4. Finansal Tüketicinin Korunması

Finansal mal veya hizmet üreticileri (finansal şirketler, bankalar gibi kuruluşlar) ile finansal tüketiciler arasında makul ve eşit şartlarda alışveriş yapmaya yönelik çalışmaların yapılması finansal tüketicilerin korunmasını ifade etmektedir. Küreselleşme ve teknolojinin hızla gelişmesi neticesinde finansal tüketicilerin mali piyasalara erişimlerini kolaylaştıran ekonomik, sosyal ve yapısal farklılıklar sebebiyle özellikle finansal tüketicilerin korunması konusunda verilen hassasiyetin günden güne arttığı gözlenmektedir (Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu).

1.4.1. Türkiye’ de Finansal Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Yasal Çerçeve

Küresel ölçekte yıllık olarak yaklaşık 150 milyonu yeni müşterinin finans hizmetleri sektörüne muhatap olduğu hesaba katıldığında, dünya çapında finans hizmetleri açısından tüketicinin himaye edilmesi yönündeki gayretlerin daha da artması sektörün sorunsuz işleyişinin doğal bir getirisi olarak açıklanmaktadır (Erdönmez, 2014).

Dünyadaki gelişme ve eğilimleri yakından takip eden Türkiye’ nin özellikle son yıllarda yeni düzenlemeleri yürürlüğe koyma noktasında önemli adımlar attığı ifade edilmektedir. Bu kapsamda, T. C. Anayasası, Borçlar Kanunu, Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Ticaret Kanunu gibi kamu ve özel hukuk mevzuatlarında tüketicilerin korunmasına ilişkin belirli hükümlerin yer aldığı bilinmektedir. Yine, özel kanun niteliği taşıyan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu, 4054 sayılı Rekabet Kanunu ve

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu gibi yasalar ve detayları yer alan alt derecedeki norm düzenlemelerinde, finansal tüketicilerin hak ve menfaatlerinin korunmasına dair bazı yaklaşımların ve hükümlerin yer aldığı görülmektedir.

Türkiye’ de tüketicinin korunmasına dair ilk ve genel kapsamlı düzenleme olarak, 1995 yılında yürürlüğe giren, 4077 sayılı TKHK (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun) gösterilmektedir. Yaklaşık 20 yıl mevzuatta kendine yer bulan mevzubahis Kanun' un 28 Mayıs 2014 tarihi itibariyle yürürlük kazanan 6502 sayılı TKHK ile yürürlükten kaldırıldığı görülmektedir. Yeni kanunun, Türkiye’ de tüketici hukuku ile ilgili kapsayıcı nitelikte olması ve AB uygulamalarının Türk mevzuatına kazandırılmasını sağlaması da diğer önemli hususlardır.

Finans hizmetleri sektöründe tüketicinin korunması uygulamaları verimliliğin, saydamlığın ve finans piyasalarının sağlam işleyişinin önemli bir unsuru olarak görülmektedir. Finansal hizmet sağlayıcı kuruluşların tüketicilere nazaran daha fazla bilgi, güç ve kaynak avantajına sahip olmaları, tüketicilerin korunmasının ana gerekçesini teşkil etmektedir. Finans kesimindeki tüketicilerin korunmasına yönelik çalışmaların küresel ölçekte görece yeni lakin süratli bir şekilde gelişen bir konu olduğu göze çarpmaktadır. Geçmişteki deneyimler ve finansal hizmetler kapsamındaki tüketici tutumları ile ilgili olarak yapılan çalışmalar sonucunda siyaset belirleme aşamalarının farklılaştığı ve yeni uygulamaların art arda yürürlüğe girdiği görülmektedir (Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu).

Gelişen şartlar sonucunda kredi, mevduat ve sermaye piyasası ürünleri daha da karmaşık hale gelmektedir. Bu sebeplerle ülkede bir hayli miktarda kanun meydana getirilerek tüketici hak ve menfaatlerinin korunmaya çalışıldığı görülmektedir.

1.4.1.1. 6502 Sayılı TKHK’ nin Getirdiği Yenilikler

4077 sayılı TKHK’ nin yürürlüğe girmesinden önceki süreçte, tüketicinin korunması 1982 Anayasası, Borçlar Kanunu, Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Türk Ticaret Kanunu gibi çeşitli yasal düzenlemeler ile sağlanmaktaydı. Özellikle Borçlar Kanunu’ nda yer alan “sözleşmenin doğuşu ve bağlayıcılığına ilişkin hükümler” ile satıcının sorumluluklarına ilişkin maddeler ve Medeni Kanun’ da yer alan “iyi niyet ve

dürüstlük kuralları” satıcı ve tüketicinin hak ve yükümlülüklerin belirlenmesinde önemli bir yasal dayanak sağlamaktadır.

1995 yılında kabul edilen ve özel kanun niteliğindeki 4077 sayılı TKHK sonrasında tüketicileri ilgilendiren uyuşmazlıklar bu kanun maddeleri baz alınarak çözümlenmeye başlanmış, açık noktalarda ise yukarıda belirtilen mevzuattaki genel hükümlerden ve içtihat niteliğindeki yargı kararlarından yararlanılmaktadır (Karamustafa, 2014: 17). Ancak mezkûr 4077 sayılı Kanun' un mevcut tüketici sorunlarının çözümlenmesinde yetersiz kalması ve küresel ölçekte bu alanda yaşanan yasal ve kurumsal gelişimlerin farklı hususları beraberinde getirmesi, yeni bir yasanın oluşturulmasını mecbur kılmaktadır ve bu çerçevede 6502 sayılı TKHK tasarı haline gelmiş, 28 Kasım 2013' de Resmi Gazete' de yayınlanmış ve 28 Mayıs 2014 tarihinde yürürlük kazanmıştır. 6502 sayılı yeni TKHK, 4077 sayılı eski TKHK' ye göre önemli yenilikler getirmiştir. Bu Kanun' un finansal tüketiciyi de etkileyen bazı maddelerine aşağıda yer verilmektedir. 6502 numaralı Kanun ile kusurlu mal ve hizmetler, uzak mesafeli satışlara ilişkin sözleşmeler, ihtiyaç kredileri, konut finansman mukaveleleri gibi sorunlarda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. En önemli değişiklik, tüketici işlemi olgusunun çerçevesinin genişletilmesi şeklinde de belirtilebilir.

Tüketici işlemi, 4077 sayılı TKHK' nin 3. maddesinin 1. fıkrasının h) bendinde “mal veya hizmet piyasalarında tüketici ile satıcı sağlayıcı arasında yapılan her türlü hukuki işlemi” olarak ifade edilirken; 6502 sayılı yeni Kanun' un 3. maddesinin 1. bendinde ise “mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem” şeklinde ifade edilmek suretiyle kapsam genişletilmiştir. Buradan hareketle yapım, bakım, onarım ve yüklenim sözleşmeleri (eser sözleşmeleri) ve sigorta vb. yasal işlemler, eski kanunda yer almamasına mukabil yeni düzenlemede tüketici işlemlerine dâhil edilmektedir.

6502 sayılı kanun, bir önceki kaldırılan kanunda yer almayan “temel ilkeler” başlıklı 4' üncü maddesinde esaslı yenilikler getirmiş ve bu sebeple uluslararası kuruluşlarca

yayınlanan ilke ve prensiplere uyum sağlayarak kanuni alt yapısını oluşturmaya çalışmaktadır. 4' üncü madde kapsamında getirilen yeniliklere özet olarak bakıldığında yazılı olarak kaydedilmesi belirtilen sözleşmelerin, en az on iki punto karakteriyle yazılmış, net, anlaşılır, okunabilir formatta hazırlanacağı ve bir kopyasının tüketiciye tevdi edileceği, sözleşmenin öngördüğü şartların, sözleşme süresi boyunca tüketicinin zararına olacak şekilde değiştirilemeyeceği, tüketiciden; kendisine sunulan mal veya hizmetler çerçevesinde tabii olarak yapılmasını beklediği ve sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ile sözleşmeyi düzenleyen kendi menfaati doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ek bir bedel talep edemeyeceği, bankaların, tüketici kredisi veren finansal kuruluşların ve kart çıkaran kuruluşların tüketiciye sunulan ürün veya hizmetlerde tüketiciden faiz dışında alınacak her türlü ücret, komisyon ve masraf türleri ile bunlara ilişkin usul ve esasların Bakanlığın görüşü alınarak kanunun ruhuna uygun olarak ve tüketiciyi koruyacak şekilde BDDK tarafından belirleneceği ve temerrüt durumu da göz önüne alınarak, bileşik faizin tüketici işlemlerine tatbik edilemeyeceği gibi hükümler finansal tüketicinin korunması amacıyla son derece mühim ve Dünya Bankası tarafından çıkarılan iyi uygulamalar ile benzer bir görünüm arz etmektedir (www.resmigazete.gov.tr, 2018).

1.4.2. Türkiye' de Finansal Tüketicinin Korunmasından Sorumlu Olan Belli Başlı Resmi Kurum ve Kuruluşlar

Finansal tüketicinin korunması konusunda ilgili mercileri genel manada inceleyecek olursak; kamu tüzel kişileri, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının (STK' ların) olduğu görülmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, BDDK, SPK, TMSF, Tüketici Sorunları Hakem Heyeti, Müşteri Şikâyetleri Hakem Heyeti, Sigorta Tahkim Komisyonu, Borsa İstanbul A.Ş. ve Tüketici Mahkemeleri de finansal tüketici sorunlarına çözüm üreten kuruluşlardır.

Tüketici sorunları alanında faaliyette olan meslek birlikleri ise; Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği şeklinde sıralanabilir. Ayrıca Tüketici Dernekleri Federasyonu, Tüketiciler Birliği, Tüketiciler Derneği,

Tüketici ve Çevre Eğitim Vakfı gibi sivil toplum kuruluşlarının da, tüketicilerin bilinçlendirilmesine ve haklarını aramalarında yol gösterme işlevi görme noktasında hizmet vermektedirler. Sermaye piyasalarında ise, yatırımcıların varlıklarının korunması, bilgi gizliliğinin sağlanması, ödeme ve takas sürecinin sorunsuz şekilde gerçekleştirilmesinde büyük öneme sahip kurumlar arasında Merkezi Kayıt Kuruluşu ve Takasbank bulunmaktadır (Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu). Aşağıdaki tabloda finansal tüketicilerin korunması için Türkiye’ de kurulan önemli kurum ve kuruluşlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Finansal Tüketicinin Korunmasında Önem Arz Eden Belli Başlı Kurumlar

Kamu Tüzel Kişileri	Meslek Odaları	STK’ ler
Finansal İstikrar Komitesi	Türkiye Bankalar Birliği (Müşteri Şikayetleri Hakem Heyeti)	Tüketici Dernekleri Federasyonu (TÜDEF)
Hazine ve Maliye Bakanlığı	Türkiye Katılım Bankaları Birliği	Tüketiciler Birliği
BDDK	Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği	Tüketiciler Derneği (TÜDER)
SPK (Merkezi Kayıt Kuruluşu)	Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği (Sigorta Tahkim Komisyonu)	Tüketici Sorunları Derneği (TÜSODER)
TCMB		Tüketici ve Çevre Eğitim Vakfı (TÜKÇEV)
TMSF		Tüketiciyi Koruma Derneği (TÜKODER)
Ticaret Bakanlığı		Tüketici Örgütleri Federasyonu (TÖF)
Tüketici Sorunları Hakem Heyeti (Takasbank)		
Tüketici Mahkemeleri		

1.4.2.1. Bağımsız İdari Otoriteler

Devletin klasik idari teşkilatından ayrı olarak konumlandırılan ve Bağımsız İdari Otorite (BİO) adını verdiğimiz kamu kurum ve kuruluşları, 1980’ lerden sonra ülkemizde oluşmaya başlamıştır.1980’lerden bu yana Türkiye’yi de etkileyen küreselleşmenin bir sonucu olarak, hükümetin sağladığı hizmetleri azaltmaya Kamu İktisadi Teşebbüs (KİT)’ lerinin özelleştirilmesi ile başlamıştır. Fakat bu hizmetlerin özel sektör tarafından sahiplenilmesi sebebiyle, ortaya çıkabilecek tekelleri ve tehditleri önlemek için, uluslararası örgütlerin ve süreçlerin etkisi altında düzenlemeler yapmak amacıyla BİO’ ların kurulması gerçekleştirilmektedir. Bu anlamda BİO’ lar

iki temel grupta ele alınabilir. İlk grup, kamusal alanın hassas sektörleri olarak adlandırılan konularda düzenleyici ve denetleyici işlevler gerçekleştirir. Bunlar arasında, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Radyo Televizyon Üst Kurulu, Rekabet Kurulu, Sermaye Piyasası Kurulu, Kamu İhale Kurulu sayılabilmektedir. İkinci grup, devlete has olan kamu sektörü hizmetlerinin liberalleştirilmesi akabinde özel sektörün de aktif hale geldiği alanlarda yer almaktadır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu bu alanları düzenleyen kurulların örnekleri olabilir. Türkiye'deki BİO'ların özelliklerine ilişkin olarak kısaca şunlar söylenebilir:

- Bu otoriteler yasayla kurulurlar. Türkiye'nin ilk kurulan BİO'su, (28.07.1981 tarihli ve 2499 sayılı Kanun ile) Sermaye Piyasası Kurulu'dur.
- BİO'lar faaliyet alanlarıyla ilgili hususları düzenleme hakkına sahiptirler. Bu yetkilerini yönetmelikle temin edebilirler. Ayrıca karar, tebliğ gibi şekillerde de düzenleme yapabilmektedirler.

Finansal piyasalarda etkili olan ve finansal tüketiciyi ilgilendiren, konumuz çerçevesindeki kurumlara aşağıda kısaca özetlenmiştir. (Karakas, 2008)

1.4.2.2. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)

Kurumun amacı, mevduat sahiplerinin menfaatlerini korumak, parasal piyasalarda istikrarı ve ekonomik durumu göz önünde bulundurarak kredi sisteminin düzenli bir şekilde yürümesini temin etmek üzere bankaların kuruluş, devir, tasfiye, birleşme ve denetlenmeleri ile ilgili esasları düzenlemektir. Ülkemizdeki kurulmuş ve kurulacak olan bankalar ile aynı şekilde yurtdışındaki bankaların Türkiye'deki şubeleri kapsama alanına girmektedir (Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu).

1.4.2. 3. Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), alanıyla ilgili olarak bağımsız şekilde hareket eden, idari ve mali özerkliği haiz düzenleyici bir kamu tüzel kişisidir. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olarak idare içerisinde yerini almaktadır. Sermaye piyasasının güven ve istikrar içinde çalışmasını, yatırımcıların hak ve yararlarının korunmasını sağlamak hedefleri doğrultusunda hareket etmektedir. Sermaye piyasa ve kurumlarının işleyişini belirlemek, piyasadan fon sağlayan şirketlerin belli kurallar dâhilinde maksimum düzeyde yararlanmalarını temin etmek, piyasaya yatırım yapan

tasarruf kesiminin hak ve menfaatlerini kollamak, piyasaların adil ve etkin çalışmasını sağlamak kurulun hedefleri arasındadır. Kurul bu hedeflere yasa, yönetmelik vb. alt düzenlemelerle ulaşarak, piyasaların gözetim ve denetimini sağlamaya çalışmaktadır (Sermaye Piyasası Kurumu).

1.5. Finansal Tüketici Davranışları (Davranışsal Finans)

Davranışsal Finans, bireylerin sadece akılcı davranmadıklarını, çevrelerine, hislerine vs. duyarlı olduklarını, duygusal yönlerinin olduğunu ve herhangi bir kararı alırken yanılabilirliklerini göz önüne alarak psikoloji ve ekonomi bilimini etkileşimli kullanmaktadır. Eğitim seviyeleri ne olursa olsun bireyler irrasyonel davranış sergileyebilir ve bu irrasyonel davranışlar sürekli olabilmektedir (Kılıç, 2020).

Kahneman ve Tversky' nin (1979) "Beklenti Teorisi" ne göre bireyler değer fonksiyonuna göre hareket eder; kayıp söz konusu olursa risk alır ve kazanç söz konusu olursa riskten kaçınırlar. Bireyler karışık risk gördükleri durumlarda karar vermede her zaman rasyonel davranmamaktadır çünkü karışık risk durumunda bireylerin zihinlerinde kayıp daha fazla görünmektedir. Kayıp ile daha büyük bir kayıp arasında kalma durumunda ise bireyler daha fazla risk alma durumuna gelmektedir. Kahneman ve Tversky (1979, 1984) çerçeveleme etkisini incelemiş ve problemin yapısının bireylerin tercihlerini etkilediğini göstermişlerdir. Çerçeveleme etkisi bireylerin şartlar aynıken farklı sunuş tarzları ile farklı cevaplar vermelerini ifade eden bir yöntemdir. Kahneman (2017:421)' a göre zarar, maliyetten fazla olumsuz duygular uyandırmaktadır. Tercihler gerçeklikle sınırlı değildir. Kahneman & Tversky'nin ve Kahneman açıklamaları doğrultusunda katılımcılara gelecekle ilgili beklentileri içeren sorular yöneltilir.

Barber ve Odean (2001:261, 289) erkeklerin kadınlara göre kendilerine aşırı güvendiklerini ve kadınlara kıyasla daha çok yatırım yaptıklarını, ancak bu agresif davranışları sonucu kadınlara kıyasla kazançları daha fazla azalmakta olduğunu, ancak bekarlar için bu ayrımsal sonucun çıkmadığını bulmuşlardır. Davranışsal Finans tüm bu disiplinlerin yanında, antropoloji ile de ilişkilidir (Tufan, 2006: 51).

Yayar ve Karaca (2019), Tokat İli Merkez İlçesindeki kamu çalışanlarını kapsayan çalışmalarında erkeklerin kadınlardan daha fazla piyasa normlarına göre hareket ettiklerini, yaşça daha olgun bireylerin öz kontrollerini daha fazla sağladıklarını, gençlerin yaşlılara oranla daha fazla risk almayı tercih ettiklerini bulmuştur. Davranışsal Finans yatırım kararlarını incelerken psikoloji; algıya, sorunların çözüm biçimlerine, duygu ve düşüncelere odaklandığını, bunun yanında davranışsal finans sosyoloji ve diğer çeşitli bilim dalları ile ilişkilendirmektedir. Özetle insanların duygulara sahip olduğunu; sevindiğini, üzüldüğünü, güvenli veya güvensizlik hissettiğini, davranışsal finans da yatırıma ilişkin tercihlerde duyguların etkileri olduğunu, bilişsel önyargıların, şirketleri ve ardından piyasaları yönlendirdiğini ifade etmektedir (Özdilek, 2020).

Yatırımların zarara uğradığı dönemlerde yapılan araştırmalarda sorun tespit edilemeyince kaynak olarak insan psikolojisi ve içgüdüleri ele alınmış; insanların psikolojisi, duygusal, ruhsal halleri araştırma konusu olmuş, her insan gibi yatırımcılar da geçmişten, ruhsal halinden, duygusal eğilimlerinden, belirsizliklerden etkilenmekte ve yanlış kararlar verebilmektedir.

Sümevra Duman Kurt (2011) çalışmasında, bireylerin her zaman rasyonel olmadıklarını çeşitli faktörlerin etkisiyle irrasyonel kararlar da aldıklarını ifade ederek tüketicilerin karar verme aşamalarını davranışsal ekonomi içerisinde incelemektedir. Kişilik özellikleri, risk karşısındaki tutumları, gelirleri, tasarruf eğilimleri gibi özellikleri ile farklılık gösteren bireysel yatırımcılar finansal kararlarını verme aşamasında benzer faktörlerin etkisinde kalmaktadırlar. Dolayısıyla geleneksel finans yaklaşımının “rasyonel davranış” öngörüsünün aksine çoğu zaman bireysel yatırımcılar psikolojik ve davranışsal birçok faktörün finansal kararlarını yönlendirmesine engel olamamaktadırlar. Yatırımcıların gerek bilgileri dâhilinde farkında olarak gerekse farkında olmadan etkisinde kaldıkları bu faktörler tüketicilerin finansal davranış çalışma alanını oluşturmaktadır. (Kurt, 2011)

Tüketicilerin veya yatırımcının karar verirken içinde bulunduğu psikolojik durum önemlidir. Yatırımcılar, portföylerindeki kaybeden hisseleri, pişmanlıktan kaçınmak amacıyla çok uzun süre ellerinde tutmak isterken; kazanan hisseleri de gururlanarak

çok çabuk elden çıkarmak istemektedir. Her iki durumda da karşılaşılan sonuç dűřük getiri olmaktadır. Duyarlılık, dışarıdan gelen ve nedeni ne olursa olsun insanların bir durum hakkında aşırı iyimser veya kűtűmser hissetme duygusudur. Psikolojide, insanların mevcut duyarlılığının gelecekteki olaylar hakkındaki kararlarını etkilediği konusunda birçok çalışma bulunmaktadır. Keynes, ekonomideki gelişmelere bağlı duyarlılığı, kısa vadede gűven duygusu ve uzun vadede beklentilerle açıklamaktadır. Keynes' e gűre ekonomik karar birimlerinin duyarlılığının ekonomik dalgalanmalarda anahtar rolű bulunmaktadır. Davranışsal Finans'ın rasyonel olmaktan sapan, duyarlılığı yűksek bireylerinin piyasadaki adımlarını belirleyen gűven, bireyler arası ilişkilerin yanında ekonomik ilişkilerde de űnemli bir unsur olup yatırımcı kararlarına sosyolojik olgu olarak yansımaktadır (Kılıç, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

PARA VE KRİPTO PARA KAVRAMI

Bu bölümde paranın tanımı, Kripto paraların temel kavram ve kurallarına ayrıca kripto para birimi markasının piyasaya ilk çıkışından günümüze kadar olan süreçte gelişimine yer verilmektedir.

2.1. Paranın Tanımı

İktisatçılara göre para insanların mal veya hizmet alabilmek, borçlarını ödeyebilmek hayatlarını devam ettirebilmek için kullandığı herkes tarafından kabul görmüş değer ölçüsü olarak tanımlanmaktadır. Hicks'e göre para üretildiği kaynağa göre değil fonksiyonlarına göre tanımlanabilir. Bu bağlamda paranın üç önemli fonksiyonunun olduğu kabul edilmektedir. Bu fonksiyonları kısaca birincisi değişim/ödeme aracı olması, ikicisi bir hesap ve sözleşme birimi olması, üçüncüsü ise bir değer deposu olması şeklinde kısaca açıklanabilir (Yay, 2012).

Paranın fonksiyonlarını belirtmenin bir yolu paranın olmadığı durumları vurgulamaktır. Malın değerinin belirlenmesini sağlayacak bir birimin olmaması ve yatırımların küçük ölçekli kalmasına ek olarak para yerine takas sisteminin uygulandığı ekonomide işlem maliyetleri gibi etkinsizlikler ortaya çıkacaktır (Yay, 2012).

2.2. İtibari Para

Merkezi otorite tarafından mal ve hizmet alım satımında kullanılmak üzere piyasaya çıkartılmış, üzerindeki imza, kullanılan kâğıt veya güvenlik şeritleri sayesinde taklit edilemeyeceği yine aynı merkezi otorite tarafından garanti altına alınan kâğıt paralara itibari para denir. İngilizce' den Türkçe' ye de geçmiş olan "resmi para" ismiyle de kullanılmaktadır (Çarkacıoğlu, 2018).

2.3. Kripto Paralar

2.3.1. Kripto Paraların Tanımı

İngilizce kökenli “crypto” ve “currency/20alid” kelimeleri yan yana getirilerek oluşturulan Kripto Para “Şifreli Para”, “Gizli Para” anlamına gelmektedir. Belirli bir sisteme göre şifreli anahtarlar ile alım-satım ve transfer işlemleri gerçekleştirilebildiği için Kripto para ismini almaktadır. Kripto para, devlet otoritelerinden veya aracı kurumlardan tamamen bağımsız, internet üzerinden işlem gören sanal paraların genel adı olarak açıklanmaktadır (Çeker, 2018).

Kripto paralar merkezi elektronik para ve merkezi bankacılık sisteminin tam tersine tümüyle merkezi bir otoriteden bağımsızdırlar. 2009 yılında Satoshi Nakatomo adındaki bir kişi tarafından oluşturulan Bitcoin, ilk kripto para birimi olarak kayıtlarda geçmektedir. Çevrimiçi ödeme, kolay alım satım işlemi, uluslararası para transferi, bilgisayar oyunlarında değişim aracı olarak kullanma vb. gibi farklı amaçlara hizmet etmek için oluşturulan birçok Kripto para çeşidi bulunmaktadır. Bitcoin dışında kalan diğer tüm Kripto para birimlerine altcoin adı ile ifade edilmektedir. Bitcoin, Ethereum, XRP, Bitcoin Cash, Cardano (ADA) başta olmak üzere 12.954’ ün üzerinde Kripto para birimi bulunmaktadır.

2.3.2. Kripto Paraların Tarihi

Kripto para birimi markasının piyasaya ilk çıkışından günümüze kadar olan süreçte gelişimi üç aşamada incelenmektedir.

İlk aşama, Bitcoin’ i piyasaya sunan kişi tarafından 1 Kasım 2008 yılında yayınlanan bir makale ile tüm dünyaya tanıtılmıştır. Bu dönem, ürünün geliştirilerek pazara sunulmasından sonra markanın kuruluş, pazarlama, reklam ve promosyonlar yoluyla yoğun olarak uygulanarak Bitcoin Kripto para birimine talep oluşturulmaya çalışılan bir süreci kapsamaktadır. Bitcoin’ de işlemler, her birim için işlem geçmişini gösteren ve mülkiyeti kanıtlamak için kullanılan bir blok zincirine kaydedilmektedir.

Kripto para, işlemlerini güvence altına almak için kriptografi (şifreleme) kullanan, çalışma şekli nakit paraya karşı bir seçenek ve bir değişim aracı olarak tasarlanmış bir dijital varlık ve sanal faktör olarak açıklanmaktadır. Bitcoin elde etmenin farklı yolları bulunmaktadır. Bunlardan ilki Bitcoin madenciliği yapmaktır, diğer yöntem ise

doğrudan Bitcoin borsalarından (Crypto.com, Coinbase, Binance, BtcTürk, Paribu, Kucoin) veya kişilerden Kripto parayı doğrudan satın alarak Bitcoin elde edilmektedir. 22 Mayıs 2010 tarihinde BitcoinTalk forumunda Laszlo Hanyecz isimli kullanıcının 10.000 Bitcoin ödemesini sadece iki pizza karşılığında yapması sonucu ilk defa alışverişlerde Bitcoin kullanımı gerçekleştirilmiştir ve her sene 22 Mayıs “Bitcoin Pizza Günü” olarak kutlanmaya başlanmıştır. 2010 yılında ilk Bitcoin borsası olan Mt. Gox kurulmuştur ve 2010 yılı sonunda Bitcoin Pazar değeri 1 milyon USD’ yi geçmiştir. 9 Şubat 2011’de Bitcoin ilk kez ABD Doları’na (1 BTC = 1 \$) eşitlenmiştir. 27 Eylül 2012 tarihinde Bitcoin Vakfı kurularak, dünya genelinde meydana gelen savaş veya doğal afetlerden etkilenen insanlar için küresel olarak yapılan bağışlar toplanmaya başlanmıştır (İri, 2021) .

İkinci aşama ise, Bitcoin, Kripto para biriminin Pazar payı alma ve hızlı büyüme dönemini kapsamaktadır. 2012 yılından başlayarak WordPress, OKCupid, Overstock.com gibi birçok büyük şirketin yanı sıra, 2014’te Microsoft ile düzenlenen sözleşmeler ve anlaşmalar doğrultusunda, küresel şirketlerin Bitcoin’ i ödeme aracı olarak kabul etmeye başlamasıyla birlikte, ilk Bitcoin ATM benzeri makine 2013 yılında Kanada’ da ve Haziran 2015 itibariyle dünya genelinde 400’den fazla Bitcoin ATM’ nin kurulmasıyla birlikte küresel bir marka olma dönemini kapsamaktadır. 28 Mart 2013 tarihinde Pazar değeri 1 Milyar USD’ ye ulaşan Bitcoin’ in 7 Kasım 2016 tarihinde ATM’lerinin sayısı son 18 ayda iki katına çıkarak 771’i geçmiştir ve 1 Nisan 2017’de Japonya Merkez Bankası, Bitcoin’ i legal olarak bir ödeme aracı olarak kabul etmiştir. 1 Temmuz 2017 yılında Bitcoin blok zinciri çatallanarak Bitcoin Cash isimli yeni bir Kripto para birimi pazara sunulmuştur. Bu dönemde Bitcoin Kripto para birimi markasının yan ürünleri olan Bitcoin SV, Bitcoin Gold, Bitcoin Diamond, Bitcoin Cash Kripto para birimleri pazara sunulmaya başlanmıştır. Bu dönem, 2020 yılındaki pandemi dönemine kadar devam etmiş olup, küresel olarak lider Kripto para birimi konumuna yükseltmiştir (İri, 2021).

Üçüncü aşama ise, 2019 yılında Covid 19 pandemi süreci ile Kripto para birimlerine olan talep ile başlayan ve 2020 yılının ana temalarından biri haline gelen kurumsal ilgiyi takiben devam eden, merkez bankaları tarafından da dijital para birimlerini ortaya çıkartmasıyla gelişen ve potansiyel olarak insanların dünya genelinde parayı

kullanma biçimini değiştirerek küresel olarak tüketicilerin kağıt para kullanımını yerine dijital para birimlerini kullanıma geçmesi dönemini kapsayan süreç olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte, 21 Ekim 2020 tarihinde internet üzerinden online bir ödeme sistemi kuran Amerikan PayPal şirketi, kullanıcılarına Bitcoin ve kripto para kullanım hizmeti sunmaya başlamıştır ve Bitcoin'in destekleneceğini açıklayan firma, bu ödeme sistemi için Paxos şirketi ile ortaklık kurmuştur. 28 Aralık 2020 Bitcoin Kripto para biriminin Pazar değeri 500 milyar USD aşarak Visa'nın Pazar değerini geçmiştir (İri, 2021).

Bitcoin' in ilk çıktığı zamandan günümüze kadar ki dönemde en yüksek seviyesi olan 68.789,63 USD seviyesine Kasım 2021 tarihi itibarıyla ulaşmıştır. Kripto para piyasasının büyüklüğü 2021 yılında 2 trilyon doların üstüne çıkmasına rağmen Kripto para piyasası bu yılın başında 2,2 trilyon dolardan 1 trilyon doların altına düşmüştür. O tarihten bu yana yaşanan dalgalanmalardan dolayı değerinin %60'ından fazlasını (1,3 milyar dolar) kaybeden Kripto para piyasası 860 milyar dolara kadar düştüğü görülmektedir.

2.3.3. Kripto Para Terimleri

Aşağıdaki tabloda Kripto para ile ilgili yaygın olarak kullanılan terimler ve bunların kısaca açıklamalarına yer verilmiştir. Bu terimlerin bilinmesi Kripto para yatırımı yapan finansal tüketicilerin Kripto paraları daha iyi anlamalarına yardımcı olacaktır.

Tablo 2. Kripto Paralar ile İlgili Kullanılan Terimler

TERİM	AÇIKLAMA
256 Bitlik Güvenli Kriptografik Özet Algoritması (SHA-256)	ABD Ulusal Güvenlik Birimi (NSA) tarafından geliştirilen “Güvenli Kriptografik Özet Algoritması” temelli kriptografik veri şifreleme yöntemini ifade etmektedir.
Açık adres (public address)	Özel anahtarların aksine, herhangi bir yerde paylaşılacak Kripto para transferi yapılabilen adresleri ifade etmektedir.
Açık anahtar (public key)	Kripto paraların alım – satımı ve depolanmasını gerçekleştirmek üzere cüzdanların ürettiği, tüm

	katılımcılarla paylaşılan adresi ve bu adresi oluşturan benzersiz kriptografik kod kümesini ifade etmektedir.
Açık blok zinciri (public blockchain)	Herkesin erişimine ve katılımına açık, tüm katılımcıların eşit haklara sahip olduğu blok zincirini ifade etmektedir.
Adres (address)	Taraflar arasında Kripto para alımı ve gönderimi gerçekleştirmek üzere paylaşımına açık bir şekilde kullanılan ve alfanümerik karakterlerden oluşan güvenli tanımlayıcı niteliğindeki kod kümesini ifade etmektedir.
Ağ (network)	Blok zincirinin bağlı olduğu veri transfer ağını ifade etmektedir.
Akıllı sözleşme (smart contract)	Blok zinciri ağı üzerinde yer alan veriler üzerinde sınırları önceden belirlenen bir akış içerisinde işlem yapılmasını sağlayan ve güvenli bir bilgisayar ağı tarafından doğrulanan merkezi olmayan platformu ifade etmektedir. Hukuki bağlayıcılık taşımayan akıllı sözleşmeler, tarafların zincirin içeriği hakkında anlaşarak kriptografik olarak imzalanmasıyla blok zinciri ağına yüklenmektedir.
Akçe/Koin (coin)	Kendisine ait bir blok zinciri platformuna sahip olan ve bir projeden bağımsız olarak faaliyet gösterebilen, bir ödeme metodu olarak kullanılabilen para birimi benzeri dijital değer temsilini ifade etmektedir.
Algoritma (algorithm)	Problem çözme ya da hesaplamada takip edilecek kurallar ya da uygulamalar bütünü ifade etmektedir.
Alt limit (soft cap)	Kripto para veya jeton arzı sürecinde bir yatırımcıdan alınabilecek en düşük yatırım limitini ifade etmektedir. Belirlenmiş olan alt limit sağlanmadığı sürece öncü akçe arzı gerçekleştirilememektedir.
Altakçe/Altkoin (altcoin)	Kronolojik olarak Bitcoin' den sonra ortaya çıkan ve Blok zinciri teknolojilerinden faydalanarak üretilen tüm Kripto para birimlerini ifade etmektedir.
Blok (block)	Belirli bir süre zarfında yapılmış olan işlemlere ilişkin işlem ve onay kayıtlarının tutulduğu şifrelenmiş veri kümesini ifade etmektedir.
Blok zinciri (blockchain)	Bloklar üzerinde verilerin değiştirilemez bir şekilde saklanmış olduğu devamlı olarak büyüyen merkeziyetsiz veri tabanını ifade eder. Verilerin yer aldığı şifrelenmiş

	veri kümesi olan “blok” ile bu blokların hemen önceki bloklara şifrelenmiş imzalar yoluyla bir araya gelmesini ifade eden “zincir” ifadelerinin birleştirilmesiyle ortaya çıkmıştır.
Blok zinciri platformu (platform)	Kripto varlıkların üretilip dağıtılmasına ya da kullanıcıların birbirleri arasında dijital varlıkları takas edebilmesine aracılık eden çok amaçlı blok zincirini ifade etmektedir.
Cüzdan (wallet)	Kripto paraları depolamak için kullanılan, gizli anahtarları saklayan cüzdan oluşumunu ifade eder. Masaüstü, yazılım, donanım, kâğıt gibi çeşitli türleri bulunmaktadır.
Çevrimdışı depolama (offline storage)	Çevrimdışı ortamda (USB sürücüsü, veri depolama ortamı gibi fiziki güvenli saklama ortamında) gerçekleşen Kripto para saklama faaliyetlerini ifade etmektedir.
Çoklu imza (multi-signature – multisig)	Ek güvenlik katmanı sağlamak amacıyla Kripto para transferlerinde bir işleminin yetkilendirilmesini sağlamak için birden fazla anahtarın kullanılmasını gerektiren işlemleri ifade etmektedir.
Dijital para birimi (digital currency)	Dijital ortamda mevcut olan para birimini ifade eder. Fiziki para birimleri ile benzerlik göstermekle beraber dijital ortamda anlık işlemlerin yapılmasını sağlar. Fiziki para birimleri ile alınıp satılabilen ürün ve hizmetler dijital para ile de aynı işlemlere konu olabilir ancak fiziki para birimlerinden farklı olarak sosyal ağlar, çevrimiçi platformlar ve oyunlarda özellikle tercih edilmektedir.
Doğrulayıcı (24alidatör)	Blok zincirinde gerçekleşen işlemlerin ‘hukuka’ uygun olduğu ve çifte harcamaya yâda kötü niyetli işlemlere konu olmadığı gibi zincirin güvenliğine ilişkin hususlarda doğrulamakla görevli olan cihazı veya cihazı yöneten kişiyi ifade etmektedir.
Hükümsüz blok (stale block)	Hâlihazırda başarılı bir şekilde çözülmüş bir blok yapısının geçersiz kabul edilerek, tekrar kullanılmasının mümkün olmamasını ifade etmektedir.
İşlem (transaction)	Bir blok zincirinde Kripto paralar ile gerçekleştirilen herhangi bir işlemi ifade etmektedir.

İşlem kodu (transaction ID)	Kripto para transferleri gerçekleştiğinde oluşturulan, işlemlerin blok zinciri gezginlerinde takip edilmesine imkân veren benzersiz kod kümesini ifade etmektedir.
İşlem ücreti (transaction fee)	Kripto para transferlerinde işlemlerin güvenilir ve doğru bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayan madenciye işlem mukabilinde verilen ücreti ifade etmektedir.
İşlemci gücü (hash power/hash rate)	Blok doğrulaması için tüm madencilerin sarf ettiği toplam işlemci gücünü ifade etmektedir.
İtibari para destekli kriptopara (fiat-pegged currency fiat-backed currency)	Sabitlendiği ulusal para birimine göre değerlendirilen Kripto paraları ifade etmektedir. Ortaya çıkış amacı değer istikrarsızlığını gidermektir. Örneğin, Tether 1:1 oranında Amerikan Doları'na endekslenmiştir. Bu nedenle 1 Tether her zaman 1 Amerikan Doları'na eşit miktarda değeri haizdir.
Jeton (token)	Dağıtık defter teknolojisinin Kripto paralar haricinde bir diğer uygulama örneği olarak ortaya çıkmıştır. Mevcut bir blok zinciri üzerinde bir proje ekosistemi içerisinde belli bir değer veya faydayı temsil eden dijital Kripto varlıkları ifade etmektedir. Ethereum' un akıllı sözleşmeleri üzerinde üretilen projeler buna örnek olarak verilebilmektedir.
Jetonlaştırma (tokenize)	Herhangi bir ürün veya hizmetin dijital dünyada dijital varlık olarak karşılığının alım – satım işlemlerine konu olmasını ifade etmektedir.
Kağıt cüzdan (paper wallet)	Kripto paraların herhangi bir dijital ortama ihtiyaç duymaksızın açık adresinin okunabilmesine imkân sağlayan ve QR koduyla birlikte yer aldığı fiziki belgeyi ifade etmektedir.
Kripto (crypto)	Gizlilik, kimlik denetimi, bütünlük gibi bilgi güvenliği unsurlarını sağlamak için çalışan matematiksel yöntemler bütünüdür. Bitcoin işlemlerini doğrulamak ve güvenliğini sağlamak için kullanılmaktadır.
Kriptografi (cryptography)	Bir verinin içerdiği bilgilerin istenmeyen taraflarca erişilebilir olmasını engellemek amacıyla kullanılan şifreleme yöntemini ifade etmektedir.

Kripto para (cryptocurrency)	Merkezi otoritelerce kabul gören ödeme araçlarına eşler arası bir alternatif olarak ortaya çıkan ve bir değişim aracı olarak kullanılabilen kriptografik mekanizması ile güvence altına alınmış dijital ortamdaki bir değerini temsilini ifade etmektedir.
Kullanılamaz hale getirilen kripto para (burned coin)	Üretilmiş ancak herhangi bir sebeple geliştiriciler ya da kullanıcılar tarafından kullanılamaz hale getirilmiş Kripto para miktarını temsil etmektedir. Kripto para bir kere kullanılamaz hale getirildikten sonra tekrar transfer edilemez ya da harcanamaz.
Kripto varlık (cryptoassets)	Dağıtık defter teknolojisinin bir uygulaması olarak ortaya çıkan ve elektronik ortamda aktarım, saklama ve takas faaliyetlerine konu edilebilen bir değerini veya sözleşmeden doğan bir hakkın güvenli dijital ortamda kriptografik olarak temsilini ifade etmektedir.
Madenci (miner)	Kripto para transfer işlemlerini doğrulayan, doğrulama işlemi karşılığında ödül olarak Kripto para alan ve Kripto para üreten cihazlar (ve bu cihazları yöneten kişiler) madenci olarak adlandırılmaktadır.
Madencilik (mining)	Kripto para transferlerinin doğrulanması için cihazların işlemci gücünü kullanarak hesaplamalar yapılması, doğrulanan işlemlerin blok zincirinde üretilen yeni bloklara yazılması, blok zincirinin ağa yayılması ve yeni Kripto paraların üretilmesi işlemlerinin tamamını kapsayan süreci ifade etmektedir.
Madencilik havuzu (mining pool)	Madencilerin doğrulama işlemleri için kullandıkları işlem güçlerini zincirin bir sonraki bloğunu oluşturmak üzere yönlendirdikleri ve ölçek ekonomisinin sağlandığı yapıyı ifade etmektedir. Madencilik havuzundaki sisteme göre madenciler, ödülleri anlaşmalara göre bölüşmektedirler.
Maksimum arz miktarı (max supply)	Kripto paranın üretilmiş ya da üretilecek toplam adedini ifade eder. Üretim adedi sınırlanmış Kripto paralar daha değerli kabul edilir ancak bazı Kripto paralar sınırsız olarak üretilebilir.
Merkezi kayıt defteri (central ledger)	Finansal işlemleri kayıt altına alan ve (banka gibi) merkezi bir yönetim tarafından yönetilen kayıt defterini ifade etmektedir.

Para üstü (change)	Bitcoin transferlerinde, gönderilen tutar, adreste bulunan tutardan az ise, gönderilen tutar ve işlem ücretinden arta kalan kısım (para üstü) cüzdandaki bir adrese (para üstü adresi; change address) gönderilmektedir. Bunun nedeni, Bitcoin transferlerinde, değer transferi yapılırken sahipliğin transfer edilmesidir. Transfer edilen tutarın sahipliği, yeni sahibine aktarılırken, kalan tutar, sahipliğinin belirlenmesi için aynı adrese veya aynı cüzdanda daha önce kullanılmamış yeni bir adrese aktarılmaktadır.
Satoshi (satoshi sats)	100 milyon parçaya bölünebilen Bitcoin' in en küçük birimini ifade etmektedir. (Örneğin: Türk Lirası için kullandığımız Kuruş'un Bitcoin için karşılığı Satoshi' dir.)
Sıcak depolama (hot storage)	Kripto paralara hızlı erişim sağlayan özel anahtarlarının çevrimiçi ortamda depolanmasını ifade etmektedir.
Soğuk depolama (cold storage)	Kripto paraların sürekli olarak barındırıldığı, internete bağlı olmayan çevrimdışı ortamları ifade etmektedir.
Toplam miktar (total supply)	Bir Kripto paranın piyasada işlem gören toplam adedini ifade etmektedir.

Kaynak: https://bctr.org/dokumanlar/Blokzinciri_Teknoloji_Terminoloji.pdf

Erişim Tarihi: 01/09/2022

Aşağıdaki tabloda 2022 yılı verilerine göre dünya genelinde piyasa değeri en yüksek Kripto para birimlerinin isim ve piyasa değerlerine yer verilmektedir.

Tablo 3. Kripto Para Piyasasının Piyasa Değeri En Yüksek 10 Kripto Parası

Sıra No	İsim	Sembol	Piyasa Değeri
1	Bitcoin	BTC	₺8,415,182,230,867
2	Ethereum	EHT	₺3,849,408,688,025
3	Tether	USDT	₺1,284,250,502,724
4	Binance Coin	BNB	₺981,884,361,392
5	USD Coin	USDC	₺782,600,385,343
6	Ripple	XRP	₺383,287,146,168

7	Binance USD	BUSD	₺304,791,955,328
8	Cardano	ADA	₺259,029,075,688
9	Dogecoin	DOGE	₺228,670,852,992
10	Polygon	MATIC	₺210,029,854,714

Kaynak: <https://coinmarketcap.com/tr/>

Erişim Tarihi:08/02/2023

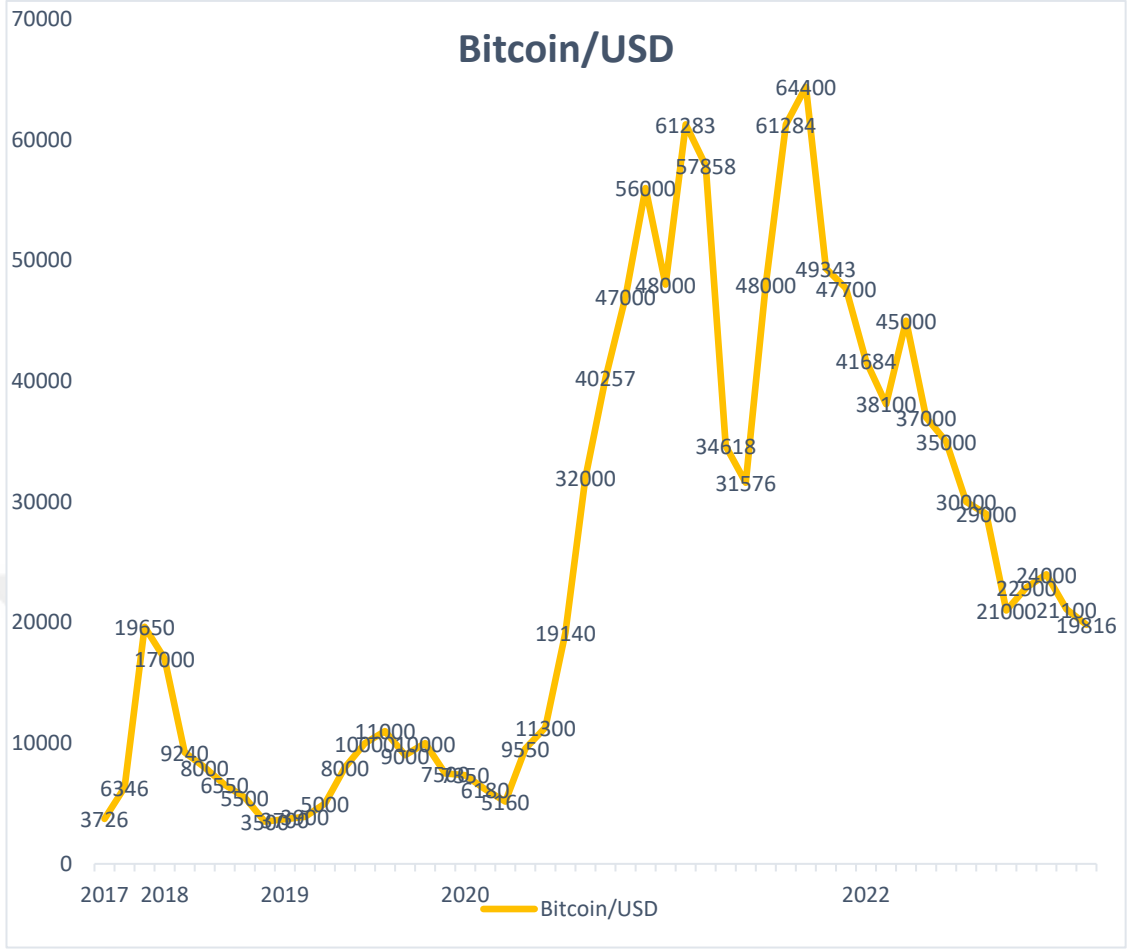
Yukarıdaki tablo incelendiğinde piyasa değeri en yüksek Kripto para biriminin Bitcoin olduğunu ve piyasa değerinin yaklaşık olarak 8,415,182,230,867 TL olduğu görülmektedir. Bitcoin' den sonra piyasa değeri en yüksek olan Kripto para ise Ethereum gelmektedir. Ethereum'un piyasa değeri ise yaklaşık olarak 3,849,408,688,025 TL olarak görülmektedir.

2.4. Kripto Para Örnekleri

2.4.1. Bitcoin

Bitcoin ilk defa 2009 senesinde sanal piyasalarda yer alan bir Kripto para birimidir. 2008 yılında Satoshi Nakamoto kullanıcısı tarafından başlatılan ve bir banka ve bir kuruluş ile bağlantısı bulunmayan para birimi türü kısa zamanda dünya çapında fazlasıyla tanınır hale gelmiştir. BTC kısaltması kullanılan ve diğer para birimlerinin bir seçeneği olan Bitcoin, çoğunlukla en fazla tercih edilen ve işlem gören Kripto para birimi olduğu görülmektedir. Asıl kullanım amacı aracısız para transferi olmasına rağmen 28Bitcoin ve altcoinler e-ticaret sitelerinde, Kripto para platformlarında hatta ATM'lerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak en çok kullanılan özelliği komisyonsuz, aracısız ve gizli bir kimlik ile dünyanın herhangi bir yerine para transferi yapılabilmesidir (Yıldırım, 2019).

2022 yılında Bitcoin yaklaşık olarak 19.754,22 dolar ve 359.925,12 TL seviyesinde inişli çıkışlı bir seviyede işlem görmektedir.

Şekil 1. Bitcoin Kripto Para Birimi Yıllara Göre Fiyat Değişimi

Kaynak: <https://tr.investing.com/crypto/bitcoin/chart>

Erişim Tarihi:01.09.2022

Yukarıdaki tabloyu incelendiğinde Bitcoin' in 2017 yılından sonra hızlı bir yükseliş trendine girdiği daha sonra ise tekrar aynı seviyelere gerileyerek 3500\$ seviyelerine kadar değer kaybettiği, 2020 yılında ise pandemi dönemi ile birlikte hızlı bir yükselişe geçerek 64.000\$ seviyelerine yükseldiğini, 2022 yılıyla birlikte tekrar iniş trendine geçen Bitcoin 2022 yılında 20.000\$ seviyesinde yatay bir çizgide değişim göstermektedir.

2.4.1.1. Kripto Para' nın (Bitcoin) Güçlü Yönleri

Dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir zamanda, herhangi bir ücreti anında Kripto para birimi olarak göndermek, tahsil etmek veya yapılan bir alışverişte kripto

para birimiyle ödeme yapmak mümkün olmaktadır. Bu durum, Kripto paranın pazarda en güçlü olduğu tarafı olmaktadır. Kripto paranın diğer güçlü yönleri ise aşağıda yer almaktadır:

- Hem ödeme hem de bir yatırım aracı olması,
- Açık kaynak kodla yazılan ve herkese açık olması sonucu sistem sahibinin sistemi kullanan herkesin olduğu anonim bir yapısının bulunması,
- Geleneksel ödeme sistemlerinde bulunan zaman ve yer sınırlaması olmaması nedeniyle, banka, finansal bir kuruluş ya da ATM gibi yerlere ihtiyaç olmadan tüketicilerin bulunduğu yerden istediği zaman Bitcoin’le 7 gün 24 saat kolayca ödeme veya para transferi gerçekleştirebilmesi,
- Vergiye tabi olmaması ile transfer ve ödemelerde daha düşük işlem ücreti, Tüketiciler tarafından benimsenmesi,
- Manipülasyon ya da spekülasyon yapılması imkansızdır ve toplam arz limitinin 21 milyon adet olması sebebiyle enflasyondan etkilenmemektedir,
- Arzıyla ilgili tüm bilgilerin şeffaf olması kripto paraların en güvenilir olmasını sağlamaktadır,
- Ülkeler ve işletmeler gibi çevre faktörlerinden veya ekonomik krizlerden ya da sosyo-politik olaylardan ve durumlardan etkilenmez,
- Sınırlı sayıda üretimi, Bitcoin’ e altın, gümüş, demir-çelik vb. emtialardaki “kıtlık” özelliğini kazandırması ve bu özellik değer mekanizmasının proaktif artmasında etkili olması,
- Kripto para biriminin dönüştürülebilir bir yapıda olmasından dolayı, altın, gümüş, petrol gibi emtiaların satın alması ile başta USD, Euro, TL olmak üzere pek çok para birimine dönüştürülebilmesi,
- Taşıma, güvenlik veya depolama için pek çok harcama yapılan fiziki paraların aynı zamanda taşımak veya kasalarda saklamak zor ve maliyetli olmasına karşı, Bitcoin kripto para birimini saklamak veya taşımalarının maliyetsiz ve çok kolay olması,
- İnterneti olan her yerden bilgisayar ve mobil olarak erişim kolaylığının bulunması,
- Kripto paraların sunduğu hizmetlerle ve özellikleriyle, sadece belirli bir müşteri grubuna değil, toplumun tamamına hitap etmesi,

- Herhangi bir aracı veya komisyoncuya ihtiyaç duymaması,
- Kullanım koşulları, ön şartları gibi kullanımı sınırlayıcı kuralların ve sözleşme yapmak gibi bürokrasi ya da formalite işlemlerin bulunmaması,
- Herhangi bir ürün alım-satım işlemlerinin gerçekleştirilmesinde araç olarak kullanıldığında doğrudan ilgili kişinin kişisel cüzdan adresine transfer gerçekleşmesi,
- İnternet üzerinden sosyal medya araçları ve diğer web siteleri tarafından yaygın olarak sürekli reklamlarının yapılması (İri, 2021).

2.4.1.2. Kripto Paraların Zayıf Yönleri

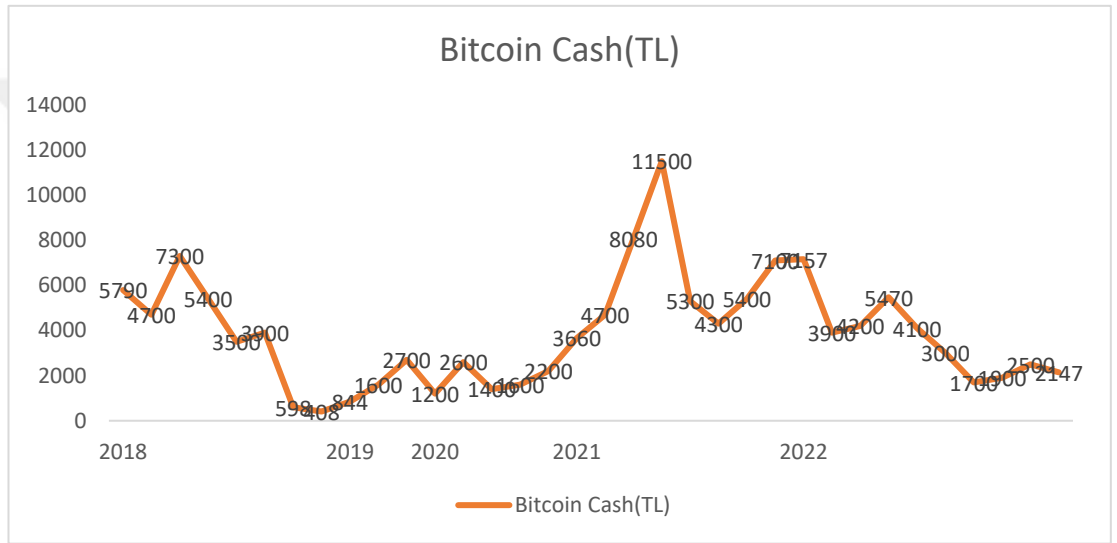
- Kripto para birimi cüzdanının kaybedilmesi, çalınması veya bilgisayara virüs bulaşması sebebiyle müşterilerin zarara uğrama ihtimali,
- Kripto para birimi double spending (çifte harcama) olarak adlandırılan yeniden kullanılma riski bulunmaktadır,
- Kripto para biriminin hızlı büyümesi sonucunda, pazarlamasında ve teknolojik altyapısında çalışan kalifiye eleman temininde karşılaşılan sıkıntılar/ sorunlar,
- Kripto Para fiyatlarında aşırı dalgalanma ve oynaklık ile öngörülemeyen pozitif veya negatif fiyat değişimleri nedeniyle ödeme kabul eden işletmelerin zarara uğrayabilmesi,
- Kripto para birimlerinin merkezi bir otoriteye bağlı olmaması sebebiyle tüketicilerin herhangi bir sebeple uğrayabileceği zararın telafisi veya yapılan yanlışlığın düzeltilmesi için bir sorumlu ya da muhatap bulunmaması,
- E-ticaret üzerinden yapılan alışverişlerde veya taksitli olarak gerçekleştirilen çeşitli kampanyalardan yararlanan tüketicilerin, Kripto Para (Bitcoin, Ripple, Ethereum Cardano (ADA) ile taksit seçeneklerinin bulunmaması,
- Teknoloji ürünlerini kullanmada uzmanlaşmış tüketici sayısının fazla olmaması, kaybetme riski, harcama yapılabilecek platformların darlığı,
- 2009 yılında kurulmuş olması sebebiyle hala yeni bir teknoloji olması ve sistemin tam olarak olgunlaşmaması,
- Dünyadaki birçok ülkenin yasal mevzuatına henüz tam olarak girmemiş olması,

- Herhangi bir merkez veya otorite tarafından kontrol edilememesi ve iz sürülemez olması sebebiyle, ticaretinin illegal olduğu ürünlerin ödemelerinde kullanılmasını, siber suçluların fidye yazılım, vergi kaçakçılığı, yeraltı pazarı ve kara para aklama gibi çeşitli yasa dışı faaliyetlerde bulunmalarına yardımcı olması ve suç faaliyetlerini kolaylaştırması,
- Denetim mekanizması veya denetleyecek bir kuruluşun ya da otoritenin olmayışı denetim yetersizliği ve bundan doğabilecek riskleri beraberinde getirmesi,
- Fiziksel bir yönü olmaması, tamamen sanal ve sadece bir bilgisayar yazılımı ya da kodu olması (İri, 2021).

2.4.2. Bitcoin Cash

Bitcoin'in ortaya çıkmasından bu yana uzun zaman geçti ve şu anda geldiğimiz noktada güçlü konumda bulunmaktadır. Bitcoin sadece ilk kripto para birimi değil, aynı zamanda piyasa değeri en pahalı, en uzun süre ayakta kalan ve en popüler ismi olarak karşımızda durmaktadır. Birçok olumlu noktayı içinde barındırmasına rağmen Bitcoin de mükemmel değil ve hataları eksikleri bulunmaktadır. Bitcoin'in en büyük sorunu ilk çıktığı günden beri ölçeklenebilirlik olmuştur. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, işlem bloklarının 1 MB ile sınırlı olması, Bitcoin işlem kapasitesinin hep belli bir sınırdan kalmasına sebep olmaktadır. Bu durum, işlem sürelerinde önemli gecikmeler ve aksaklıklar yaşattığı gibi, ağından kalkabileceği toplam işlem sayısını da aşağı çekmektedir. Bitcoin Cash, 2017 senesinde Bitcoin blockchaininden ayrılarak oluşturulmuş bir Kripto para birimi olarak bilinmektedir. Bitcoin Cash' in kısaltması BCH ile gösterilmekte ve en fazla işlem gören Kripto paralar arasında bulunmaktadır. Bitcoin sisteminde bulunan blok kayıt eden işlemlerin belirli bir limit ile sınırlandırılması, yapılan işlemlerin yavaşlamasına neden olmaktadır. Bitcoin Cash ile bu sorun çözülmüş ve para gönderip alma işlemlerindeki zorlukların aşılması amaçlanmıştır. Bitcoin yaşanan problemlerin çözülmesi çok defa gündeme gelse de bir merkezinin olmayışı bu tarz bir gelişmeyi imkansız bir hale getirmiştir. Başlarda kötüye kullanımı engellemek için kurulan bu sistemin, Bitcoin' in tanınırlığının ve kullanıcı sayısının artması ile bir problem oluşturmaya başlamıştır. Bitcoin geliştiricileri bu sorunları ortadan kaldırmak için Bitcoin sisteminde değişiklik yerine aynı blockchain üzerinden yeni bir coin çıkarmayı tercih etmişlerdir. Bitcoin Cash ilk

piyasaya çıktığında, kullanıcıların hesaplarına Bitcoin miktarı kadar Bitcoin Cash miktarı tanımlanmıştır. Bitcoin Cash' in, Bitcoin sistemindeki problemlerin çözüm olarak blok boyutlarınının 1 MB olan kapasiteleri 8 MB' e çıkarılarak bloklara kaydedilen işlem sayılarınının fazlaştırılması ile işlemlerin daha hızlı ve sağlıklı bir şekilde yapılması sağlanmıştır. Bitcoin Cash' in genel amacı; PayPal ve Visa gibi sektör devlerininin gerçekleştirebildiği ölçüde işlem hacmiyle rekabet edebileceklerini düşünerek, ağın işlem kapasitesini artırmak olarak belirtilebilir.1 Bitcoin Cash (BCH) değeri 2.152,82 TL ve 118,19 dolar olarak işlem görmektedir.

Şekil 2. Bitcoin Cash' in Yıllara Göre Fiyat Değişimi

Kaynak: <https://www.google.com/finance>

Erişim Tarihi:01/09/2022

Yukarıdaki grafik incelendiğinde Bitcoin Cash 2018 yılında ani bir düşüşün ardından 2020 yılıyla beraber yükseliş trendine girdiğini daha sonra ise 2021 yılıyla birlikte inişli çıkışlı bir grafik sergilediği görülmektedir.

Bitcoin Cash' in Avantajlarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

Bitcoin Cash, işlem gören bloklarının kapasitesini Bitcoin'den ayrı olarak 8 MB' e çıkarması ile daha çabuk bir onay sistemi olmuştur. Bitcoin Cash, Bitcoin sisteminde işlem yapılabilirlikten korunmayı sağlayan ve blok kapasitesini artırmayı amaçlayan uygulamalı bir protokol olan SegWit protokolünü çıkararak hem blok kapasitesini

arttırmıştır. Bitcoin ve Bitcoin Cash Arasındaki Farkları kısaca şu şekilde özetlenmektedir.

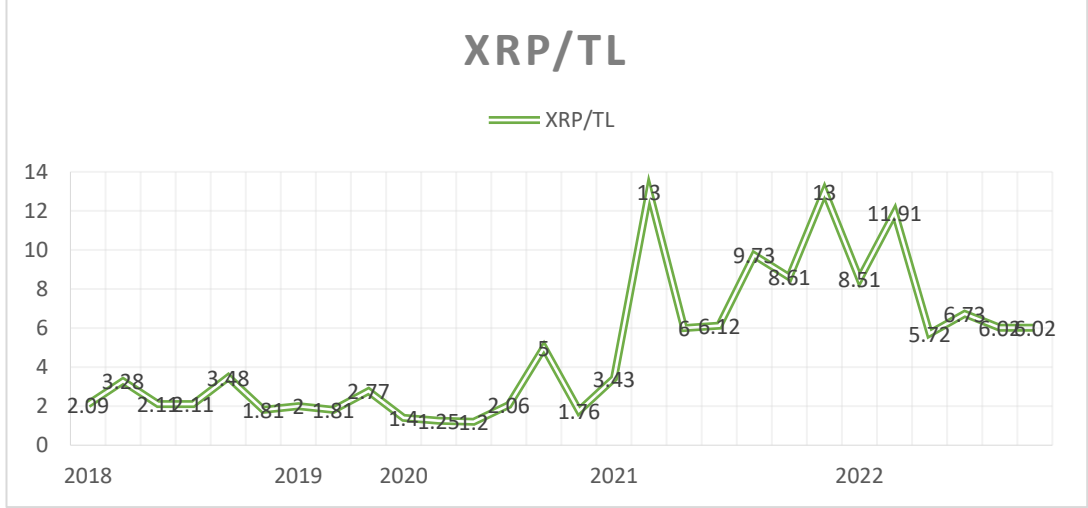
- Bitcoin sisteminin kullandığı blockchain üzerinden ayrılarak oluşturulmuş Bitcoin Cash yeni ve güncel bir kripto para değeri olmaktadır.
- Bitcoin blok limiti 1MB ile sınırlandırılmışken Bitcoin Cash blokları 8 MB boyutuna çıkarmaktadır. Bu da günde işlenecek yaklaşık iki milyon işlem anlamına gelmektedir.
- Bitcoin SegWit protokolünü kullanmaktadır, Bitcoin Cash ise SegWit protokolünü sistemden çıkartarak blok kapasitesini arttırmaktadır.
- Bitcoin Cash Bitcoin'e göre daha hızlı ve daha ucuz bir işlem sistemine sahiptir.

2.4.3. Ripple

Ripple, bazı noktalarda Bitcoin' e benzerlik taşısa da bazı önemli farklılıkları sayesinde ismini duyurmayı başarmış Kripto paralardan bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. İngilizce kökenli kelime olan Ripple küçük dalga anlamına gelmektedir. Paraların kısa kullanımlarındaki ilk harfin bağlı olduğu ülkenin isminin ilk harfi ile aynı olması, Kripto paraların hiçbir otoriteye bağlı olmaması, hiçbir ülke ile bağlantısının olmaması ve X harfinin hiçbir devleti simgelememesi nedeniyle Ripple, XRP kısaltmasını kullanmaktadır.

2.4.3.1. Ripple' ın Çıkış Amacı ve Tarihi

Ripple'in özü olan RipplePay' in geliştiricisi Ryan Fugger, 2004 yılında Kanada'da devlet otoritesinden uzak güvenli bir para sistemiyle birbirini tanıyan ödemelerin yapılabileceği bir sistem kurmayı amaçlamıştır. Fugger' in bu düşüncesi diğer yazılımcılar tarafından daha fazla geliştirilerek. 2011 yılında kripto para haline getirilmiştir. Yazılımcılar, 2012 yılında ise oluşturdukları OpenCoin firması altında çıkardıkları Ripple İşlem Protokolüyle (RTXP) taraflar arasında anlık ve hızlı para transferini gerçekleştirebilmeyi sağlamışlardır. RTXP ile birlikte Ripple, geleneksel bankacılıktaki uzun işlem sürelerini kısaltan ve yüksek işlem maliyetlerini ortadan kaldıran bir sanal para ve ödeme aracı olmak amacıyla çıkartılmıştır.

Şekil 3. Ripple (XRP)'nin Yıllara Göre Değişimi

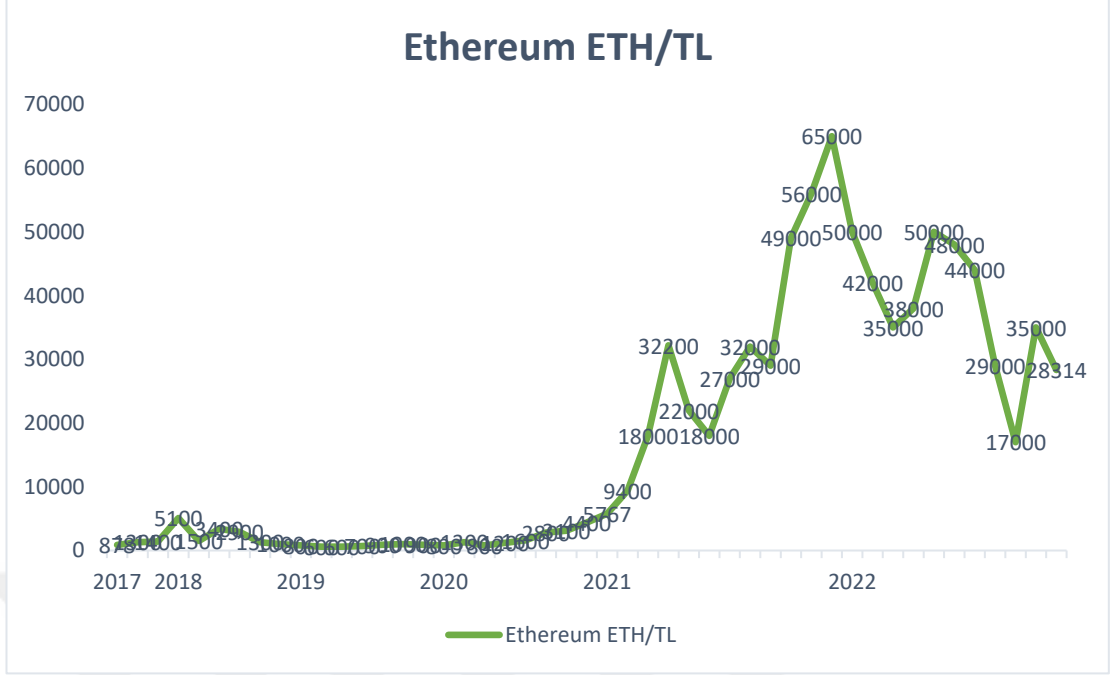
Kaynak: <https://tr.investing.com/crypto/xrp/chart>

Erişim Tarihi:01.09.2022

Yukarıdaki Ripple grafiği incelendiğinde Ripple değerinin 2020 yılına kadar inişli çıkışlı bir trende sahip olduğu 2020 yılında pandemi döneminin de etkisiyle birlikte yükseliş trendine geçtiğini 13 TL seviyelerine kadar çıktığını daha sonra ise 6 TL seviyelerinde dengeye geldiği görülmektedir.

2.4.4. Ethereum

Ethereum'un ilk düşüncesi 2013 senesinde yazılımcı Vitalik Buterin tarafından ortaya atılmıştır. Vitalik Buterin tarafından Ethereum 2015 senesinde piyasaya sunulmuştur. Ethereum Bitcoin' in en büyük rakibi olarak bilinmektedir ve özel yazılımlar ile üretilmiştir. Bununla birlikte Ethereum da Bitcoin gibi herhangi bir kuruluşa ve devlet otoritesine bağlı değildir.Bitcoin' den sonra piyasa değeri olarak kripto paralar arasında ikinci sırada Ethereum yer almaktadır. Her birim Ethereum, Ether olarak isimlendirilmektedir. Kripto para birimi ETH sembolü ile listelenmekte ve Ethereum Ağustos 2022 tarihi itibari ile 28.932,88TRY ve 1.590,57 USD olarak işlem görmektedir.

Şekil 4. Ethereum Kripto Para Birimi Yıllara Göre Fiyat Değişimi

Kaynak: <https://www.google.com/finance/quote/ETH-TRY?window=5Y>

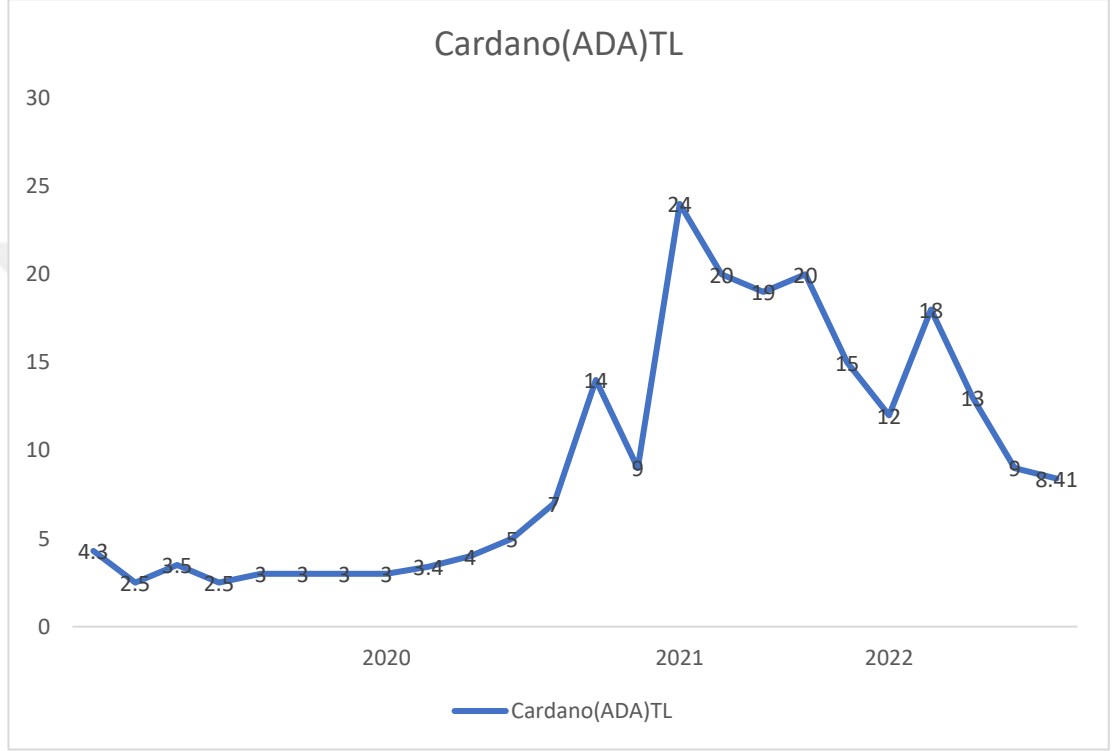
Erişim Tarihi:01/09/2022

Yukarıdaki Ethereum değişim grafiğini incelendiğinde 2017 yılından 2020'nin ortalarına kadar yatay bir şekilde seyir izlerken 2021 yılı ile birlikte yükselişe geçmiştir. Daha sonra 2021 ve 2022 yıllarında ise inişli ve çıkışlı bir seyir izlediği görülmektedir.

2.4.5. Cardano (ADA)

Cardano, akıllı sözleşmeler için halka açık bir blockchain platformu çalıştırmayı hedefleyen bir kripto para birimidir. Cardano' nun dahili kripto para birimine ADA denilmektedir. Projenin gelişimi İsviçre merkezli Cardano Vakfı tarafından denetlenmektedir. Cardano, kripto para göndermek ve almak için kullanılabilir ADA kripto sistemine sahip bir birimdir. Bu kripto para, paranın geleceğini temsil etmekte ve kriptografi ile güvenli olması garanti edilen hızlı, doğrudan transferleri mümkün kılmaktadır. Cardano sadece bir kripto para birimi değildir, sürekli olarak dünyadaki bireyler, kuruluşlar, firmalar ve ülkeler (hükümetler) tarafından kullanılan finansal uygulamaları ilerletebilecek teknolojik bir platformdur. Platform, sistemde

daha basit güncelleme (update) yapabilme ve yükseltme yapılabilmesini kolaylaştıracak bloklar halinde tasarlanmıştır. ADA' yı yönetecek olan temel katmanının tamamlanmasından sonra, akıllı sözleşmeleri, ileride yapılacak ticaret ve işleri destekleyecek dijital yasal anlaşmaları ele almak için ayrı bir hesaplama katmanı üretilecektir.

Şekil 5. Cardano (ADA) Kripto Para Birimi Yıllara Göre Fiyat Değişimi

Kaynak: <https://www.google.com/finance/quote/ADA-TRY?window=5Y>

Erişim Tarihi:02/09/2022

Yukarıdaki Cardano (ADA)değişim grafiğini incelediğimizde 2018 yılından 2020'nin ortalarına kadar yatay bir şekilde seyir izlerken 2021 yılı ile birlikte yükselişe geçmiştir. Daha sonra 2021 ve 2022 yıllarında ise inişli ve çıkışlı bir seyir izlemektedir.

2.5. Kripto Para Borsaları

Kripto para ile ilgili işlem yapmak istiyorsanız bir kripto borsasında işlem yapmanız gerekmektedir. Bunu herhangi bir bankada bulunan banka hesabınız gibi düşünmek

gerekmektedir. Banka hesabınız ile kripto para cüzdanınız birebir aynı anlama gelmektedir. Bu cüzdan da bulunan paranızı farklı kripto para birimlerine değiştirerek (change) işlemler yapabilir ve kripto paralarının değer kazanıp kaybetmesine göre kar veya zarar edebilirsiniz. Birden fazla kripto borsasında cüzdan sahibi olabilme imkanınızda bulunmakta ancak her kripto para her borsa da bulunmamaktadır. Bu yüzden yatırım yapmak istediğinizi kripto para biriminin hangi borsada olduğunu bilmeniz gerekmektedir.

Son yıllarda oldukça popüler hale gelen yatırım araçlarından bir tanesi haline gelen kripto paraların (Bitcoin (BTC),Ripple (XRP),Ethereum (EHT) doğru ve güvenilir kripto para borsalarından alınıp satılması son zamanlarda oldukça önemli bir hal almıştır. Bunun nedeni yeni bir yatırım alanı olmasından dolayı devletlerin ciddi manada yasal düzenlemeler yapamaması, önlemler alamaması kötü niyetli bireylerin "dolandırıcılık, manipülasyon, spekülasyon" yapmak için tercih ettikleri yeni bir alan haline gelmiştir. Bu yüzden kripto para (Bitcoin (BTC), Ripple (XRP), Ethereum (EHT), BitcoinCash) alım satımı için güvenebilir borsaları bilmek ve aynı zamanda kripto para borsalarının artı ve eksi yönlerini öğrenmemiz gerekmektedir. Kripto para borsası tercih ederken nelere dikkat etmek gerekmektedir:

Güvenilirlik

Uzun süredir piyasada bulunan, bir merkezi olan ve kullanıcılar tarafından kabul görmüş, tercih edilen borsaları tercih etmek, ayrıca çift katmanlı doğrulamaya sahip Kripto para borsalarını tercih etmek gerekmektedir. Varlıklarınızdan alım satım işlemi yaparken çift faktörlü doğrulama olması hem kendinizi güvende hissetmenizi sağlayacak hem de kolay kolay hesabınızla üçüncü kişilerin işlem yapmasının önüne geçecektir.

Hacim

Yüksek miktarda işlem hacmine sahip borsaları tercih etmek hem daha fazla fırsat yakalamanıza hem de daha hızlı işlem yapmanıza olanak sağlamaktadır. Bir kripto borsasının ne kadar hacme sahip olduğunu internetten kolaylıkla karşılaştırarak bulunabilmektedir.

Coin Sayısı

Bir kripto para borsasında ne kadar fazla çeşit kripto varlık var ise işlem yapmak istediğiniz coinlerin hepsini tek bir yerde bulabilir ve daha kolay kontrol edebilirsiniz. Bu nedenle ne kadar çok coinin bulunması kripto para varlıklarınızı da o kadar kolay kontrol anlamına gelmektedir.

Kolay Kullanım

Birçok kripto para borsası oldukça karışık gibi görünse de gerçekte bazı borsaların diğerlerine göre daha kolay kullanımı olduğu söylenmektedir.

Birçok kripto para borsasının da mobil uygulamaları olması yatırımlarınızı kontrol edebilme imkanı sunmaktadır. Bu durumda dikkat etmek gereken şey alım satım yaparken anlaşılır bir arayüzü olması ve sizin yanlılıkla herhangi bir işlem yapabileceğiniz kadar karmaşık olmaması gerekmektedir. Bununla birlikte kullandığınız borsanın yaptığınız yatırımları size özet olarak sunabilmesi ve ayrıntılı bilgi vermesi çok önemli olmaktadır. Birçok borsa size itibari para yatırmadan denemek için sanal deneme parası vererek kullanmanızı sağlamaya yönelik uygulamalar yapmaktadır (cryptonews, 2022).

2.5.1. Binance

En yüksek hacimli kripto para borsası olarak bilinen Binance ilk olarak 2017 de Çin’de şirket Changpeng Zhao ve Yi He tarafından ortaklaşa kuruldu ancak bu Çin’in kripto paralara karşı sert tutumundan dolayı merkezini Japonya’ya taşımıştır. Binance Haziran 2017’de piyasaya sürüldü ve 180 gün içinde dünyanın en büyük kripto para borsası haline geldi. Ağustos 2022 itibariyle Binance borsasında günlük 76 milyar dolarlık işlem hacmi ve dünya çapında toplam müşteri sayısı ve işlem hacmine göre dünyanın en büyük kripto borsası olmuştur. Binance, güvenlik ve kullanıcı deneyimi açısından son derece aktif bir hizmet verdiği için dünyanın en büyük kripto para borsası olarak öne çıkmaktadır. Günlük 250 milyona kadar yükselen ziyaretçisi sayısı ile Binance, yüzlerce kripto para seçeneğine sahip ve 876 farklı para birimi ile değiş-tokuş yapma olanağı ile birlikte hızlı işlem ve anında yatırma ve çekme hizmeti de sunmaktadır. Türkiye ve dünyanın en güvenilir kripto para borsası olarak piyasanın amiral gemisi olarak bilinmektedir (cryptonews, 2022).

Binance borsasının avantajları;

- Çok sayıda alt coin (XRP, EHT, ADA) sayısına sahip olması,
- Alım satım ve işlem maliyetlerinin düşük olması,
- Ödül olarak coin dağıtması (Staking),
- Türk bankaları desteği ve Türkçe dilinde müşteri hizmetleri sağlaması
- Güvenlik olarak çift basamaklı güvenlik doğrulaması (2FA) ve sektörde en yüksek güvenlik standardı olan CCSS kullanması,
- Günlük işlem hacminin yüksek olması (Özbucak, Yunus Emre, 2023),

Binance borsasının eksileri;

- Arayüzü, eğer uzman bir borsa kullanıcısı değilseniz ve ilk defa işlem gerçekleştiriyorsanız size biraz karmaşık gelebilmektedir.
- Müşteri hizmetleri ile ilgili bir sorununuz olduğunda biraz beklemek zorunda kalınmasıdır.

2.5.2. Gate.io

2013 yılından beri Hong Kong'da faaliyet gösteren gate.io üzerinde istediğiniz birçok kripto para birimini bulmak mümkündür. Ancak Türkiye'de direkt para gönderme durumunuz bulunmasa da başka bir borsa üzerinden transfer yapabilme imkanı sunmaktadır. Gate.io, şu anda 1.400'den fazla madeni para (coin) ve günlük 800 milyar dolarlık işlem hacmi olması ve herhangi bir kripto para birimi borsasının hemen hemen en büyük kripto varlık seçeneklerini desteklemesiyle bilinmektedir. Kripto para yatırımcılarına dijital para birimlerinde işlem yapmaları ve kullanıcılarına kripto para piyasaları hakkında özel bilgiler de sağlayan bu platform; Bitcoin, Ethereum, USDT ve QTUM olmak üzere 4 ana kripto para birimi ile eşleştirilmiş çok çeşitli alt coinlerin çeşitli fiyatlarını görüntülemenize olanak sağlamaktadır.

Kripto para borsasında işlem yapmaya yeni başlayanlar için Binance ya da Coinbase kadar basit bir arayüze sahip olmasa da yine de çok sayıda değiştirilebilir (change) madeni para ve rekabetçi fiyat seçenekleri , onu merkezi bir borsada daha az bilinen madeni paraları takip etmek isteyen ileri düzey yatırımcılar için iyi bir platform haline getirmektedir (neoldu, 2022).

Tablo 4. Kripto Para Borsası Gate.io İle İlgili Bilgiler

Gate.io	
Kuruluş	2013
CEO	Han Lin
Merkez	Hong Kong
Aktif Ülkeler	224+
İşlem Hacmi (Günlük)	800 Milyar Dolar+
Kullanıcı	10 milyon +

Gate.io borsasının avantajları

- %0,2'lik düşük işlem ücreti, para yatırma ve çekme ücretinin bulunmaması,
- Çok çeşitli kripto para destekliyor olması, Güvenlik konusunda oldukça hassas davranan firma, SSL şifreleme teknolojisi kullanılarak daha da güvence altına alınırken müşteri tarafından 2 faktörlü kimlik doğrulamayı etkinleştirme seçeneği de yer almaktadır.
- IEO, Staking ve Lending gibi pasif kazanç sistemlerin olması,
- Kredi kartı ile ödeme imkanı vermesi,
- Kullanıcı deneyimi ve Türkçe dil desteğinin bulunması,
- Yeni projelerin görüntülenebildiği Startup sayfasının bulunması,
- Gate.io, 1000+ işlem çiftini destekleyen ve 800'ü aşkın kripto para birimini listeleyen nadir borsalar arasında yer almaktadır.
- Yüksek güvenlik önlemleri bulunmaktadır.
- Yüksek ticaret hacmine sahip bir borsadır.
- Kriptodan kriptoya işlemler için düşük komisyon oranı bulunmaktadır.
- Havuz, ödül ve çekiliş sistemlerinde sunulan yüksek kazanç oranlarına sahiptir.
- VIP üyelik seviyeleri bulunmaktadır.
- Daha önce hiçbir yerde listelenmeyen coinler, ilk olarak Gate.io'da listelenebilmektedir.
- Vadeli işlem haricinde spot ticareti ve marj ticareti gibi seçeneklere de sahiptir.
- 7/24 canlı destek hizmeti sağlanmaktadır.

- NFT ticareti yapılabilmektedir.
- Staking ve lending işlemleri yapılmaktadır.
- Çoklu alt hesap oluşturulabilmektedir.
- **Dezavantajları**
- Gate.io'nun en önemli dezavantajı itibari para birimlerini desteklememesidir.
- Türkçe canlı desteğe sahip değildir.
- Arayüzü yetersiz ve karışık bulunmaktadır.
- Para çekme limiti düşüktür.
- Para çekme işlemleri için karışık bir yapıya sahiptir (tradingview, 2022).

2.5.3. Coinbase

Oldukça yüksek bir hacme sahip bir diğer kripto para borsası olan Coinbase borsasının şu an 103 Milyondan fazla kullanıcısı bulunmaktadır. 2012 yılında Amerika merkezli olarak kurulan borsanın Amerika'da bu işi yapmak için 40'tan fazla lisansı bulunmaktadır. Bu da oldukça yasal ve güvenilir bir borsa olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Kripto Para Borsası Coinbase ile İlgili Bilgiler

Kullanılan Kripto Para Sayısı	100+
Komisyonlar	İşlem ücreti + Döviz kuru farkı
Bitcoin Satın Alma Ücreti	Ödeme yöntemi/ hacim bazlı işlem ücreti + 0,5 döviz kuru farkı
Minimum Para Yatırma Tutarı	Limit yok

Coinbase borsasının avantajlarını şu şekilde sıralanmaktadır;

Kullanımı kolay,

Mobil uygulama üzerinden çift basamaklı doğrulama güvenliği,

Kısa sürede 42itcoin olarak paranızı gönderebilme,

Varlıkların %99'unun soğuk depolama alanlarında depolanması gibi özellikleri söylenebilmektedir.

Dünyanın en büyük kripto para borsalarından biri olarak bilinen Coinbase, New York özel borsasında teknoloji şirketlerinin çoğunlukta olduğu Nasdaq endeksinde geçtiğimiz nisan ayında işlem görmeye başlamıştır. (Coinbase İncelemesi, 2022)

Dezavantajları ise şu şekildedir;

Alım satım ve transfer masraflarının fazla olması,

Bazı sınırlamaların bulunması,

Dünya çapındaki tüm ülkelerde bulunmaması,

Bütün varlıkların işleme alındığı ülke kayıtlarına girmesi (Coinbase İncelemesi, 2022).

2.5.4. Crypto.com

Crypto.com, Singapur merkezli bir kripto para borsası şirketleri arasında yer almaktadır. Crypto.com dünyada ve ülkemizde çok fazla kullanılan bir kripto para borsası olarak yerini almıştır. Crypto.com'un kendi internet sitesinden elde edilen bilgilere göre 2022 yılı itibariyle şirketin 50 milyon müşterisi ve 4.000 çalışanı bulunmaktadır. Bu derecede büyük büyümenin en büyük sebebi Crypto.com'un oldukça güvenilir olmasıdır. Çünkü sektörün başladığı ilk yıllardan bu yana yatırımcılarına problemsiz ve sorunsuz şekilde hizmet vermektedir.

Tablo 6. Kripto Para Borsası Cryto.com İle İlgili Bilgiler

Kullanılan Kripto Para Sayısı	250+
Komisyonlar	Ödeme yöntemi / %0.4
Bitcoin Satın Alma Ücreti	%0.4
Minimum Para Yatırma Tutarı	Limit yok

2016 yılında sektöre giriş yapan Crypto.com, Forbes 100 listesine girmeyi başarmış, önemli bir şirkettir. Ayrıca bu kripto para borsasında 250' den fazla kripto para birimi bulunmaktadır. Bütün bunlara ek olarak DeFi cüzdanının da bulunması inanılmaz bir avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. DeFi Cüzdanını kısa bir şekilde açıklamak gerekirse, merkezi olmayan bir cüzdan, yani özel (kişisel) anahtarlarınıza sahip olduğunuz anlamına gelmektedir (Özbucak, Yunus Emre, 2023).

Crypto.com’ da yatırım olarak değerlendirebileceğiniz iki önemli yöntem bulunmaktadır. Bunlardan ilki “soft staking” yani 29 farklı kripto para biriminde bir veya birden fazlasını Crypto.com bünyesinde kalma sözü vermektir. Bu sözün karşılığında ise borsa size belirli miktarlarda faiz ödemesi yapmaktadır. Diğer yatırım yöntemi ise “CRO Staking” dir. Bu da aynı mantık üzerine kurulmuş olan yatırımlara %14,5'e varan geri ödeme ödülleri veren bir sistemdir. Kripto para biriminde alım satım yapmak veya çeşitli yatırımlarda bulunmak için Crypto.com tercih edilebilmektedir (Özbucak, Yunus Emre, 2023).

Crypto.com Avantajları

- 250’den fazla kripto para desteği,
- Güçlü altyapısı,
- Banka/kredi kartı ile kripto para alma imkanı,
- Küresel bir saygınlığa sahip olması,
- Rekabetçi işlem ücretleri,
- Kripto kredi kartı hizmeti (Özbucak, Yunus Emre, 2023).

2.5.5.Paribu

Türkiye’nin en güvenilir Bitcoin sitelerinden biri olan ve kullanıcı deneyimi konusunda diğer kripto para borsalarından daha iyi bir seviyede olan İstanbul merkezli Paribu, 2017 yılından bu yana hizmet vermektedir. 2021 yılında 1,5 milyar dolar işlem hacmine ulaşarak Türkiye’de en büyük hacme sahip kripto para alım satım platformunu oluşturmaktadır 5 milyondan fazla kullanıcısı ile Türkiye coin marketleri arasındaki en büyüğü konumunda bulunmaktadır. 2021 yılının Nisan ayında müthiş atılım göstererek 2,5 milyar dolarlık ticaret hacmine de ulaşmıştır.

2021 yılının Nisan ayında 2 milyar 790 milyon dolarlık hacim ile bazı paritelerde dünya üçüncüsü olduğu bilinmektedir. Bitcoin ve Ethereum dahil olmak üzere yaklaşık olarak 86 civarı farklı kripto para birimini içeren market her geçen gün yeni kripto paralar ile büyümeye devam etmektedir.

Tablo 7. Kripto Para Borsası Paribu ile İlgili Bilgiler

Kripto Sayısı	80+
Komisyon	%0,25
Minimum Alım Miktarı	Limit yok

Socios iş birliğiyle Galatasaray Fan Token'ı listeleterek Türkiye'de fan token listeleyen ilk kripto para borsası olmuştur. 2021 yılında blockchain teknolojisine yatırım yapmak için Stoken isimli bir firma kuran Paribu bu konuda ciddi çalışmalar yapmaktadır. Paribu'nun alt şirketi olan Stoken tarafından Türk Lirasına sabitlenmiş kripto para olan TRYC'yi piyasaya sürmüştür. Diğer taraftan kişisel verilerin korunması kanunu ile yatırımcıların kişisel bilgilerini özel bir şifreleme sistemi ile güvence altına alan kripto para borsası Paribu, ayrıca Binance üzerinden para yatırma veya kripto para göndermek isteyenlerin en çok ziyaret ettiği kripto para borsalarından biri olarak bilinmektedir. (Özbucak, Yunus Emre, 2023).

Paribu' nun avantajları:

- Akbank, Ziraat Bankası, Yapı Kredi Bankası, Vakıfbank, Fibabanka, Türkiye Finans Bankası ve Şekerbank ile 7/24 TL yatırma ve çekme kolaylığının sağlanması,
- Mesai saatleri içinde tüm bankalar üzerinden EFT ile işlem gerçekleştirilmesi,
- Temel ve teknik özellikleri incelenerek seçilmiş onlarca kripto para biriminin bulunması,
- TL ve kripto para yatırmada alt limitin olmaması,
- Yüksek hacimli işlemlere ve hızlı alış satışı uygun altyapı kolaylığı olması,
- Kullanıcı dostu mobil uygulama (IOS-Android) kolaylığı sağlaması,
- Tek uygulama ile pratik ve hızlı işlem avantajı sağlaması,
- Market işlemlerinde şeffaflık olması (Özbucak, Yunus Emre, 2023),
- Paribu'nun dezavantajı ise bakım süresinin uzun olmasıdır.

2.5.6. BtcTurk

BtcTürk dünyanın 4.ve Türkiye'nin ilk kripto para alım ve satım platformu olarak 1 Temmuz 2013 yılında Kerem Tibuk tarafından kurulmuş ve aynı yıl hizmete

açılmıştır.2018 yılında ise ülkemizin önemli finansçılarında biri olan Özgür Güneri tarafından satın alınmıştır. 120'den fazla kripto para birimi bulduran platform Türkiye'nin 2. Büyük coin marketi olarak hizmet vermektedir.850 çalışanı ile birlikte hizmet veren BtcTürk 2021 yılının nisan ayında 1,4 milyar işlem hacmi ile rekor kırdı. 2022 yılında 1 milyon kullanıcı sayısı ile en popüler kripto borsaları listesine girmiştir. Bugünkü işlem hacmi ise 600 milyon dolara yakın olduğu bilinmektedir (Özbucak, Yunus Emre, 2023).

Tablo 8. Kripto Para Borsası BtcTürk ile İlgili Bilgiler

Kripto Sayısı	56+
Komisyon	%0,8 – %0,18
Minimum Alım Miktarı	10 TRY

2019 yılında mobil uygulamasını piyasaya çıkartarak kripto para alım satım işlemini kolaylaştıran platform güvenilirlik bakımından 9 yılı aşkın zamandır aktif olarak sunduğu kaliteli hizmet anlayışıyla kendini kanıtlamayı başarmış TL tabanlı ilk kripto para alım satım platformu BtcTurk, haftanın her günü ve günün her saati kullanıcıların online olarak banka hesapları veya anlaşmalı ödeme kuruluşlarına bağlı cüzdan adresleri ile çekim imkanı vermektedir. Borsa, Türkiye'deki büyük banka (Akbank, Denizbank, Fibabanka, Türkiye İş Bankası, Vakıfbank, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası) ile birlikte çalışmakta ve onlardan para transferine izin vermektedir.

Türk Lirası ile işlem yapmak isteyen yatırımcıların sıklıkla tercih ettiği platform, hem yeni başlayan hem de profesyonel kripto para borsasında işlem yapanlar için eşsiz yatırım fırsatları sunmaktadır. BtcTürk,28 Ağustos 2019'da TFF Süper Lig takımlarından Yeni Malatyaspor' a 2019-2020 sezonu isim ve forma göğüs sponsoru,20 Ağustos 2020 tarihinde Türkiye Kadın ve Erkek Futbol Milli Takımları Ana Sponsoru, Eylül 2020'de Türkiye Bilişim Vakfı'nın ana sponsoru,22 Mart 2021 tarihinde milli futbolcu Cengiz Ünder ile sponsorluk anlaşması ,18 Mayıs 2021 tarihinde ise Türkiye Voleybol Milli Takımları ana sponsorlarından biri olmuştur (btcturk bilgi platformu, 2021).

2.5.7. KuCoin

Hızlı ve güvenilir işlemler açısından en güvenilir kripto para siteleri arasına girmeyi başaran KuCoin, 100'den fazla ülkede faaliyette bulunan en üst düzey kripto para borsaları arasında yer almıştır. 2017 yılından beri faaliyetlerini devam ettiren platform, yatırımcılarına verdiği güven ve kolay kullanım özelliği sayesinde popüler kripto para borsaları arasına girmeyi başarmaktadır

Tablo 9. Kripto Para Borsası KuCoin ile İlgili Bilgiler

Kullanılan Kripto Para Sayısı	250+
Komisyonlar	Maker: %0.10 / Taker: %0.10
Bitcoin Satın Alma Ücreti	%0.10
Minimum Para Yatırma Tutarı	Limit Yok

Oldukça düşük işlem ücretleriyle ön plana çıkan KuCoin, güçlü API ara yüzü (Uygulama Programlama Arabirimi anlamına gelmektedir.) Müşteri hizmetleri danışma hattı, yüzlerce farklı kripto para birimi, Amazon Web Services Cloud tarafından desteklenen özel bir ağı, Ethereum protokolüne bağlı KCS adında kendi para birimi ile hiçbir merkeze bağlı olmayan en büyük kripto para borsalarından biri olarak bilinmektedir. KCS coin, KuCoin kripto borsasının yerel kripto para birimidir. KuCoin, hesabında KCS coin bulunduran kullanıcılar için önemli fırsatlar sunmaktadır. Cüzdanında KCS coin bulunduran kullanıcılar, buldukları her 1000 KCS coin için maksimum %20'ye kadar olacak şekilde işlem ücretlerinde %1 indirim almaktadırlar.

Borsanın ortalama olarak 27 milyar dolarlık bir işlem hacmi bulunmaktadır. KuCoin borsası, aralarında Bitcoin(BTC),Ripple(XRP),Cardano(ADA),Shiba(SHIB) VE DogeCoin (DOGE) gibi dünya genelinde en bilindik kripto paralarında bulunduğu 600'den fazla kripto para birimini listelemektedir.

Avantajları; Düşük alım satım ücretleri, Kullanım kolaylığı, Yeni kripto paralar da dahil olmak üzere kripto para birimi çeşitliliği, oldukça güvenilir olması gibi özellikleri sayılabilmektedir.

Dezavantajları; Alım satım hacminin düşük olması, Yoğun giriş dönemlerinde sorunların yaşanabiliyor olması dezavantajları arasında gösterilmektedir. Kucoin'in kurulduğu yıldan bu yana 1 defa hacklenmesi, platformun dezavantajlarından gösterilmektedir (Murat Ay, 2022).

2.5.8.Bitexen

Bitexen Teknoloji A.Ş., bilinen ismiyle Bitexen, Türkiye'de hizmet veren bir kripto para alım satım platformudur. Bitexen, 2018 yılında Türkiye'de kurulmuştur ve Türkiye'nin en büyük üçüncü, dünyanın ise en büyük 50 kripto para borsalarından bir tanesi olmuştur. Bitexen kullanıcıları, Türk lirası ile 120'den fazla kripto para birimi alıp satabilmektedir.

Tablo 10. Kripto Para Borsası Bitexen ile İlgili Bilgiler

Kripto Çeşitliliği	120+
Komisyon Oranı (Miktarı)	0,0005
Minimum Alım Miktarı	1 TRY

Bitexen, bireysel ve kurumsal yatırımcılar için ürün ve altyapı hizmeti sunmakla birlikte anlaşmalı bankalar (Ziraat Bankası, Türkiye İş Bankası, Vakıfbank, Akbank, Şekerbank, Golden Global Bank, Fibabanka, Türkiye Finans Katılım Bankası)da açılmış vadesiz Türk Lirası hesabı bulunduğu takdirde haftanın her günü ve her saatinde para çekme işlemi yapılabilmektedir. Diğer bankalardaki hesaplarınıza Bitexen hesabınızdan EFT ile TL çekebilirsiniz. Bu transferler, EFT ile olacağından, bankanın çalışma saatleri içerisinde EFT işlemi gerçekleşecektir. Bireysel kullanıcılar için Bitexen.com ile Bitcoin, Bitcoin Cash ve Ethereum gibi kripto para birimleri alınabilir, satılabilir ya da saklanabilmektedir (Özbucak, Yunus Emre, 2023).

Bitexen 2020 yılının kasım ayında, Adana Demirspor'un 5 yıllık forma göğüs sponsoru olmuştur.Bitexen2021 yılının nisan ayında, Kayserispor ve GZT Giresunspor ile mayıs ayında ise Sivasspor ile kripto para oluşturmak için iş birliği anlaşması imzalamıştır. Aynı dönemde Türkiye'nin sevilen ismi Haluk Levent, Bitexen'in reklam yüzü olmuştur (Bitexen, 2022).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYA' DA VE TÜRKİYE' DE KRIPTO PARA

Bu bölümde son zamanlarda tüm dünyada yakın ilgi gören kripto paraların kullanım alanları finansal tüketiciler üzerindeki etkileri ayrıca Blok Zinciri Teknolojisi' kavramsal olarak açıklanmıştır. Ayrıca kripto paraların dünyada ve Türkiye'de kullanım alanları ve ülkelerin bakış açıları değerlendirilmiştir.

3.1. Uluslararası Ticarete Ödeme ve Blok Zinciri Teknolojisi Kullanımı

Blok zinciri teknolojisi, bir işletme ağındaki şeffaf bilgi paylaşımına izin veren gelişmiş bir veri tabanı mekanizmasıdır. Blok zinciri veri tabanı, bir zincir üzerinde birbirine bağlı bloklarda verileri depolar. Ağda görüş birliği olmadan zinciri silemediğiniz veya değiştiremediğiniz için veriler kronolojik olarak tutarlıdır. Sonuç olarak siparişleri, ödemeleri, hesapları ve diğer işlemleri takip etmek için değiştirilemeyen bir kayıt defteri oluşturmak amacıyla blok zinciri teknolojisini kullanabilirsiniz (Blok Zinciri Teknolojisi Nedir, 2022).

Blok zinciri uygulaması sayesinde finansman ve ödeme sürecinde, dış ticaret işlemleri ve bankacılık faaliyetleri dijitalleştirilebilecek ve bu durum ödeme ve finansman yöntemlerinin yanı sıra nakit paraya erişimi de kolaylaştıracaktır. Böylece ticaret işlemlerini başlatmak ve yürütmek basitleşmiş olacaktır. Blok zinciri kullanımı, dış ticarete ilişkin dijitalleştirilmesine izin verecektir. Böylece zamandan, maliyetten de tasarruf edilebilecektir (Betül Altay Topcu, 2020).

Blok zinciri tarafından desteklenen sınır ötesi ödemeler, işletmeler ve tüketiciler için önemli avantajlar sağlar. Deloitte tarafından yapılan araştırmaya göre uluslararası ödeme işlemlerinde Blok Zinciri Teknolojisinin kullanılması, işlem maliyetlerinde %40-%80'lik bir düşüş sağlarken, (muhabir bankalara olan gereksinimin duyulmaması

işlem maliyetlerinin düşmesini sağlamıştır), para transfer işlemleri tahmin 4 ile 6 saniye içerisinde gerçekleşebilmektedir (Betül Altay Topcu, 2020).

Blok zinciri, çeşitli sektörler tarafından yenilikçi yollardan benimsenen yeni ortaya çıkmış bir teknolojidir. Aşağıdaki alt bölümlerde farklı sektörlerdeki bazı kullanım örnekleri açıklanmaktadır:

Enerji

Enerji şirketleri, eşler arası enerji ticareti platformları oluşturmak ve yenilenebilir enerjiye erişimi geliştirmek için blok zinciri teknolojisini kullanmaktadır.

- Blok zinciri tabanlı enerji şirketleri, bireyler arasında elektrik satışına yönelik bir ticaret platformu oluşturdu. Güneş panelleri bulunan ev sahipleri, güneşten elde ettikleri elektriğin fazla kısmını komşularına satmak için bu platformu kullanmaktadır. Bu süreç büyük ölçüde otomatik bir nitelik taşıyor: Akıllı sayaçlar işlemleri oluştururken, blok zinciri de bu işlemleri kaydediyor.
- Blok zinciri tabanlı kitlesel fonlama girişimleri sayesinde, kullanıcılar enerjiye erişimi kısıtlı topluluklarda güneş panellerine sponsorluk edebiliyor ve güneş panellerine sahip olabiliyor. Sponsorlar ayrıca güneş panelleri kurulduktan sonra bu topluluklar için kira alabilir.

Finans

Bankalar ve borsalar gibi geleneksel finans sistemleri çevrimiçi ödemeleri, hesapları ve borsa ticaretini yönetmek için blok zinciri hizmetlerini kullanmaktadır. Örneğin, Asya genelinde finansal ticaret hizmetleri sunan bir holding şirket olan Singapore Exchange Limited, daha verimli bir bankalar arası ödeme hesabı oluşturmak için blok zinciri teknolojisini kullanmaktadır. Şirket, blok zincirini kullanıma alarak birkaç bin finansal işlemin toplu olarak işlenmesi ve manuel olarak mutabakatının sağlanması gibi birçok zorlu görevi çözüme kavuşturmuştur.

Medya ve eğlence

Medya ve eğlence sektöründeki şirketler, telif hakkı verilerini yönetmek için blok zinciri teknolojisini kullanmaktadır. Telif hakkının doğrulanması, sanatçıların adil bir şekilde ödeme alabilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Telif hakkı içeriği satışının veya devrinin kayıt altına alınması, birden fazla işlem gerektirmektedir. Sony Music Entertainment Japan, dijital hakların yönetimini daha verimli hale getirmek için blok

zinciri hizmetlerini kullanmaktadır. Şirket, telif haklarının işlenmesinde üretkenliği artırmak ve maliyetleri düşürmek için blok zinciri stratejisini başarıyla kullanmaktadır.

Perakende

Perakende şirketleri, tedarikçiler ve alıcılar arasındaki mal hareketlerini takip etmek için blok zincirini kullanmaktadır. Örneğin, Amazon perakende operasyonları, platformda satılan tüm malların orijinal ürün olduğunu doğrulamak amacıyla blok zinciri teknolojisini kullanan bir dağıtılmış defter teknolojisi sistemi için patent başvurusunda bulunmuştur. Amazon satıcıları, üreticiler, kargo firmaları, distribütörler, son kullanıcılar ve ikincil kullanıcıların bir sertifika otoritesine kayıt yaptırdıktan sonra deftere olay eklemesine izin vererek global tedarik zincirlerinin haritasını çıkarabilmektedirler (Blok Zinciri Teknolojisi Nedir, 2022).

3.2. Blok zinciri Teknolojisinin Özellikleri

Blok zinciri teknolojisi aşağıdaki ana özelliklere sahiptir:

Merkeziyetsizlik

Blok zincirinde merkeziyetsizlik, kontrol ve karar verme yetkilerinin merkezi bir tüzel kişiden (birey, kuruluş veya grup) dağıtılmış bir ağa devredilmesini içermektedir. Merkezi olmayan blok zinciri ağları, katılımcılar arasındaki güven ihtiyacını azaltmak için şeffaflık ilkesini kullanmaktadır.

Değişmezlik

Değişmezlik bir şeyin değiştirilemeyeceği veya tahrif edilemeyeceği anlamına gelmektedir. Bir kişi bir işlemi paylaşılan deftere kaydettikten sonra işlem hiçbir katılımcı tarafından tahrif edilemez. Bir işlem kaydı hata içeriyorsa hatayı tersine çevirmek için yeni bir işlem eklemeniz gerekmektedir ve her iki işlemde ağda görünür olmaktadır.

Oy birliği

Bir blok zinciri sistemi, işlemlerin kaydedilmesiyle ilgili olarak katılımcıların onayına ilişkin kuralları belirlemektedir. Yeni işlemleri yalnızca ağdaki katılımcıların çoğunluğu onay verdikten sonra kaydedebilmektedir (Blok Zinciri Teknolojisi Nedir, 2022).

3.3. Kripto Para Kullanan Şirketler

Dünyada Bitcoin'i ödeme aracı olarak kabul edip karşılığında ürün veya hizmet sağlayan birçok şirket veya mağaza ile karşılaşmak mümkündür. Son yıllarda mağaza veya şirkete ait Bitcoin QR kodunun okutulmasıyla hızlı bir şekilde transfer işlemi tamamlanabilmektedir. Ürün veya hizmet sağlayıcılar ise Bitpay gibi servislerden yararlanarak internet sitelerini Bitcoin kabul edebilirler formata çevrebilmektedirler. Uçak bileti alabileceğiniz btctrip.com internet sitesi buna bir örnek olarak gösterilebilmektedir. Greenpeace, The Water Project gibi uluslararası organizasyonların yanı sıra Bitcoin ile bağış eden Wikileaks, Torrent gibi meşhur internet siteleri de vardır Yine Bitpay servisi kullanılarak internet üzerinden Bitcoin bağışı kabul edilebilmektedir (Çeker, 2018).

Kripto para birimleri artık sadece belli kişiler arasında el değiştiren değerler olmaktan çıkarak günlük hayatımızda da giderek daha fazla kullanılmaya ve yer edinmeye başlamıştır. Her ne kadar kripto para fiyatlarındaki aşırı dalgalanmalar nedeniyle günlük harcamalarda kullanmak güç olsa da günümüzde artık birçok şirket ve mağaza kripto paralarla ödeme yapılmasına imkan sağlamaktadır. Teknoloji şirketlerinden havayollarına birçok firma müşterilerinin kripto paraları resmi bir ödeme yöntemi olarak kullanmasına izin vermektedir. Kripto paralar ile ödeme kabul eden şirketler aşağıda yer almaktadır:

3.3.1. Pavilion Hotels & Resorts

Hong Kong merkezli Pavilion Hotels & Resorts kripto paralarla ödeme kabul eden ilk uluslararası otel zinciri olmuştur. Amsterdam, Madrid, Lizbon, Roma, Bali ve Puket gibi önemli merkezlerde işletmeleri olan otel grubu ödeme sistemi Coindirect ile kurduğu iş birliği ile Bitcoin ve Ethereum'un da bulunduğu yaklaşık 40 farklı kripto para biriminden ödemeyi kabul etmektedir (Euronews, 2021).

3.3.2. Microsoft

Dünyanın en büyük yazılım şirketlerinden biri olan Microsoft'un Bitcoin ödemelerini kabul etmesi ve kripto para kullanımında kullanıcılara güven vermesi kripto para kullanımı açısından önem teşkil etmektedir. Kullanıcı hesaplarına bakiye yüklemede

kullanılan Bitcoin, Xbox Live ve Skype dahil olmak üzere bir dizi hizmet için ödeme yaparken kullanılabilir (Erben, 2021).

Ayrıca Blockchain kullanan Microsoft, 2021 yılında Bitcoin ağına iki katmanlı bir kimlik doğrulama platformu olan ION'u piyasaya sürmüştür. ION, ödeme almak için değil, çevrimiçi kimlikleri doğrulamak için dijital kimlikler oluşturmaktadır.

3.3.3.Starbucks

Dünyaca ünlü Amerika merkezli kahve zinciri şirketi kripto para birimi Bitcoin (BTC) ile satış yapmaya başlayacağını açıklayan ilk şirketlerin başında gelmektedir.Starbucks müşterileri, Mart 2020 tarihinden bu yana kahvelerini Starbucks uygulamasını indirerek kripto paraları ile satın alabilmektedirler.

Starbucks, müşterilerinden gelen Bitcoin'leri Bakkt tarafından yönetilen bir platformu kullanarak elde ediyor. Bakkt ise New York Borsasında yer alan ve Starbucks ile Microsoft'un partnerliği ile 2018 yılında kurulmuş bir dijital varlık teknolojileri firması olarak karşımıza çıkmaktadır (Balci, 2022).

3.3.4.Tesla

Elektrikli otomobil üreticisi olan Tesla, Amerika'da araç alımları için Bitcoin ödemelerini kabul edeceğini açıklayan en son şirketlerden biri olmuştur. Bu açıklamadan önce Şubat (2021) ayında Tesla tarafından kripto para birimine yaklaşık 1,5 milyar dolarlık yatırım yapılmıştır. Elektrik araç üreticisi, daha sonra 2021 yılı sonunda 54itcoin varlıklarının yüzde 10'unu sattığını duyurmuştur.

Tesla, yayınladığı kazanç raporunda, 936 milyon dolarlık Bitcoin satışı gerçekleştirildiğini açıklamıştır. Bu durum ise şirketin, elinde bulunan Bitcoin'lerinin yüzde 75'ini sattığı anlamına gelmektedir. Tesla kripto para varlıklarının yüzde 75'ini sattıktan sonra mevcut piyasa değerine göre 222 milyon dolarlık Bitcoin sahibi olduğunu açıklamıştır (Papuççıyan, 2021).

3.3.5.Amazon

Amazon, henüz kripto paraları doğrudan kabul etmemektedir. Amazon kullanıcılarının kuponlarını sadece, kripto para birimlerini Bitcoin hediye kartlarına vb. değiştirerek kullanımını kolaylaştıran bir platform olan kripto şirketi Bitrefill aracılığıyla satın alınabileceğini duyurmuştur (Erben, 2021).

3.3.6.Visa

Dünya çapında 3,3 milyar kredi kartı kullanımında olan Visa, geçen yılın mart ayı sonunda Crypto.com platformunda, ödeme ağındaki işlemleri gerçekleştirmek için kripto para birimini kabul edecekleri yeni bir plan üzerinde çalıştıklarını açıklamışlardır. Visa'nın açıklaması öncesinde 56 bin 215 dolardan işlem gören Bitcoin, açıklamanın ardından ilk bir saat içerisinde 58 bin 191 dolara yükselmiştir. Visa yalnızca, ABD dolarının değerine sabitlenmiş bir stabilcoin kripto olan USD Coin'i (USDC) kabul etmektedir (Euronews, 2021).

Bir kripto para birimi olan Litecoin ise geçen sene yaptığı bir açıklamada, bundan böyle Visa kabul eden tüm işletmelerde Litecoin kartı ile ödeme yapılabileceğini açıklamıştır. Yapılan açıklamada, Litecoin kartın satın alınan ki değerden itibari paraya değiştirileceğini belirtmiştir. LTC kısaltma adıyla işlem gören para birimi Visa özellikli kart sayesinde, fiziksel perakende satış yerlerinin yanı sıra internet alışverişlerinde, hizmet alımlarında ve restoranlarda kullanılabilir.

3.3.7.PayPal

PayPay,2022 yılı itibariyle tüm kullanıcılarının hesaplarına kripto para desteği getirildiğini bununla birlikte artık kripto paraların diğer cüzdanlara taşınmasına ve borsalara aktarabilmesine izin verdiğini duyurmuştur. Böylelikle platformdaki kripto paralar artık harici cüzdanlara taşınabilecektir. PayPal müşterilerinin desteklenen paraları PayPal'a aktarmalarına, uygulamadan kripto para borsalarına ve cüzdanlarına saniyeler içinde kripto para göndermelerine olanak tanıyacaktır. Yeni özellik, öncelikle ABD'deki kullanıcılara yönelik olacak ve PayPal kullanıcıları Bitcoin, Ethereum, Bitcoin Cash ve Litecoin'i satın alıp saklayabilecektir (Euronews, 2021).

3.3.8.airBaltic

Letonya hava yolu şirketi olan airBaltic, 2014 yılında kripto para ile (Bitcoin)ödeme yöntemini kabul eden ilk hava yolu şirketi olmuştur. O tarihten günümüze kadar bu ödeme seçeneği ile 1.000'den fazla işlem gerçekleştirilmiştir (Erben, 2021).

Şirketin resmi sitesinde yapılan son açıklamaya göre, yapılan rezervasyonlarda artık Ethereum (ETH), Bitcoin Cash (BCH) ve Dogecoin gibi ünlü kripto para birimleri ödeme yöntemi olarak kabul edileceğini açıklanmıştır.

3.3.9.LOT Polish Airlines

AirBaltic hava yolu şirketinin ardından LOT Polish Airlines, 2015 yılında Bitcoin'i uçuşlar için bir ödeme yöntemi olarak kabul edeceğini duyurmuştur. LOT artık American Express, PayPal, MasterCard ve Visa gibi ödeme yöntemlerinin yanı sıra Bitcoin ile de ödeme kabul etmektedir. Hava yolu şirketi kripto para birimine ödeme seçeneği olarak izin veren az sayıda Avrupa havayolları şirketlerinden biri olmaya devam etmektedir (Erben, 2021).

3.3.10.Global Miles

Türkiye'nin bankalardan ve havayolu şirketlerinden bağımsız ilk mil programı olan Global Miles, ethereum blockchain altyapısını kullanarak havayolu millerini dijitale dönüştürmüştür. Bu sistem üzerinden transferler sağlıklı ve güvenli bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

3.3.11.Coca Cola

Dünyada en fazla tüketilen meşrubat olan Coca-Cola'nın Asya-Pasifik bölgesindeki şişeleyicisi ve dağıtıcısı olan Coca-Cola Amatil ile Centrapay arasında yapılan anlaşmaya göre artık coca cola otomatlarından kripto para ile içecek alınabilecektir. 2020 yılında Avustralya ve Yeni Zelanda'daki yaklaşık 1.200 otomatta, aralarında BTC'nin de aralarında bulunduğu bazı kripto para birimleriyle ödemeyi kabul etmeye başlamıştır. Otomatlar QR kodları görüntülenmekte ve otomattan ürün satın almak isteyen müşteriler kripto ödemelerini ve Sylo uygulamasını kullanırken telefonlarıyla tarama işleminden sonra, Avustralya veya Yeni Zelanda dolarına dönüştürüldükten sonra karşılığında müşteri kolasını almaktadır (Erben, 2021).

3.3.12.Expedia

Tüketici ve küçük işletme seyahatleri için bir Amerikan çevrimiçi seyahat alışveriş şirketi olan Expedia, kripto dostu seyahat rezervasyon platformu Travala (Blockchain ile entegre bir şekilde çeşitli seyahat platformlarından fiyatları ve konaklama

imkanlarını karşılaştırarak daha ucuz konaklama ve tatil imkanı sunan platform)ile ortaklığı sayesinde Bitcoin'i kabul eden en önde gelen seyahat acentelerinden biri olmuştur. Artık Bitcoin dahil 30'dan fazla farklı kripto para birimi ile 700.000 otel arasından rezervasyon yapılabilmektedir (Erben, 2021).

3.3.13.Lush

Birleşik Krallık'ta bulunan bir İngiliz kozmetik perakendecisi olan Lush, kripto para birimlerinin kullanımına uyum sağlayan ilk küresel şirketlerden biri olmuştur. El yapımı kozmetik şirketi, Bitpay.com ile ortaklık yoluyla web sitesindeki siparişler için Bitcoin ödemelerini 2017 yılından beri kabul etmektedir (Erben, 2021).

3.3.14.AXA Insurance

Avrupa'nın en büyük sigorta şirketlerinden biri olan AXA Switzerland, geçen yılın nisan ayından itibaren ödemelerde İsviçre'deki müşterilerine Bitcoin'i kabul edeceğini duyurmuştur. Müşteriler hayat sigortası dışındaki prim ödemelerini İsviçre Frankı'na çeviren kripto borsası Bitcoin Suisse üzerinden yapabilmektedirler. Şirketin bu kararı almasındaki en büyük etken 2019 yılında yaptırdığı bir anket sonucunda yaşları 18 ile 55 yaş arasında değişen katılımcıların üçte birinin kripto paralara yatırım yaptığını ya da yapmayı düşündüğünü belirtmesinin ardından almıştır (Euronews, 2021).

3.3.15.Sotheby's

Dünyanın en ünlü müzayede evi Sotheby's ,2021 yılında ilk defa bir sanat eseri için Banksy müzayedesinde kripto para ile ödemeyi kabul edeceğini açıklamıştır. Ayrıca Sotheby's, kripto para ile 12,3 milyon dolarlık bir elmas satması şu ana kadar bir açık artırmada kripto parayla yapılan en yüksek ödeme olmuştur. Şirket kripto para etiketiyle çıktığı açık artırmalarda Bitcoin ve Ethereum'u kabul etmektedir (Euronews, 2021).

3.3.16.HSBC

İngiliz bankası olan HSBC, küresel şubeleri arasındaki döviz akışlarının verimliliğini artırmak için blockchain kullanacağını açıklamıştır.

3.3.17.Mastercard

Mastercard müşterisi olan bankalar ve işletmeler, kendi müşterilerinin kripto para alım-satımı, birikim yapma, oluşturulacak sadakat programlarına katılma ve şirketlerin kripto banka kartı ve kredi kartı çıkarmalarını olanak sağlayabilmektedir. Mastercard, kripto para piyasasının tecrübeli firması olan Bakkt ile ortaklığı sayesinde kripto para yeteneklerine daha hızlı erişim sağlayabilecek olması ile birlikte şirket, geleneksel piyasalardaki deneyimini kripto piyasasına doğrudan ilgili olacaktır. Yapılan açıklamada Mastercard Bakkt platformu tarafından sağlanan kripto para saklama hizmetlerinden yararlanabileceği belirtmiştir (Euronews, 2021).

3.3.18.Gucci

Dünyanın seçkin bir moda ve deri eşya markası olarak bilinen Gucci, dünya çapında bazı mağazalarında ödeme aracı olarak Bitcoin, Bitcoin Cash, Ethereum vb. kripto para birimlerini kabul etmektedir (Korkmaz, 2022).

3.4. Türkiye’de Kripto Para ve Blok Zinciri Teknolojisi Kullanan Şirketler

Türkiye’de Blok Zinciri Teknolojisi Uygulaması Türkiye ekonomisinde, 2019-2023 dönemini kapsayan 11. Kalkınma Planı’na göre, kurumsal açıdan güçlü bir finans sektörünün oluşması için finansal araç çeşitliliğine gidilecektir. Bu çerçevede Blok Zinciri tabanlı dijital Merkez Bankası parası uygulamaya konulacaktır. Bu uygulama ile birlikte fintech ekosisteminin Türkiye’de gelişmesine ve uygulanmasına yönelik olarak çalışmalar yapılacaktır (Ulukan, 2019).

Türkiye Bilişim Vakfı tarafından, 8 Haziran 2018 tarihinde Blok Zinciri Teknolojisi’ nin Türkiye’de kullanımının artırılması, faydalarının araştırılması ve stratejik hedeflerin belirlenmesi gibi nedenlerle, Blok Zinciri Türkiye Platformu (BCTR’yi) oluşturulmuştur. Bu platform Türkiye’de sürdürülebilir blok zinciri ekosistemi oluşturarak, bu teknoloji ile yapılan işlemlerdeki zorlukların giderilmesi hedeflenmektedir (Türkiye Bilişim Vakfı, 2019).

Ülkemizde finansal servislerle ilgili yenilikleri yakından takip eden, 1990 yılında 13 kamu ve özel bir Türk bankasının ortaklığıyla kurulan Bankalararası Kart Merkezi (BKM) Blok Zinciri Teknolojisi’ ni birden çok alanda kullanmaktadır. Dijital kimlik,

akıllı sözleşmeler, dağıtık kayıt defteri konularında blok zinciri temelli çalışmalar yapan BKM, bu kapsamda bir teknoloji şirketi olan Ankara merkezli T2 Software ile “keklik” adında bir şifrelenmiş para birimi geliştirmişlerdir. Deneysel olan bu projeye 200 özel kullanıcı erişim yapabilmekte, kullanıcılar mobil cihazlarda çevrimdışı olarak da çalışabilen P2P ile para transferi ve mağazalardan ürün satın alıp ödeme gibi işlemler yapabilmektedirler. Banka ve diğer hava yolu şirketlerinden bağımsız bir mil programı sunan Global Miles Kasım 2016’dan beri Blok Zinciri Teknolojisi’ ni kullanmaktadır. Sanal birer varlık olan havayolu millerini Ethereum blok zinciri altyapısıyla tamamen dijital bir varlık haline getiren Global Miles ekibi, transfer işlemini de bu altyapı üzerinde güvenli bir şekilde yapmaktadır (Demirel, 2017).

Akbank, uluslararası para transferinde Blok Zinciri Teknolojisi’ ni kullanarak şeffaflık sağlayan, işlem zamanını kısaltan, maliyetleri düşüren çözümler üreten Ripple ile anlaşılan ilk Türk bankası olmuştur. 29 Haziran 2017’de gerçekleşen anlaşma sonucunda Akbank, Ripple ile iş ortaklığına girmiştir. Akbank, Silikon Vadisi’nde faaliyet gösteren Ripple ile finans dünyasında çığır açan Blok Zinciri Teknolojisi’ ni kullanmaya başlamıştır. Akbank, Almanya’da işlemlerini devam ettiren iştiraki Akbank AG üzerinden ödemeleri kapsayan bir pilot çalışma başlatmıştır. İstanbul Takas ve Saklama Bankası AŞ (Takasbank), Blok Zinciri Teknolojisi uygulamasını hayata geçirmiştir. Blok Zinciri Teknolojisi ile dayanağı fiziksel altın olan ve dijital bir varlığa çevrilebilen, zaman kısıtlaması olmaksızın altının kişiden kişiye transferine imkân tanıyan ve marka adı “BİGA Dijital Altın” olan bir sistem kurulmuştur. Türkiye’de kadınların da Blok Zinciri Teknolojisi’ nde yer alabilmesi için Başak Burcu Yiğit ile Ebru Güven “Blockchain Women” adlı bir platform kurmuştur. Bu platformun amacı kadınların blokzincir ekosistemindeki varlığını artırmak, farkındalık yaratmak ve bilgi paylaşımıdır.

Borsa İstanbul’un internet sitesinden yaptığı açıklamaya göre, Blok Zinciri Teknolojisi kapsamında dünyada birçok farklı senaryo üzerinde çalışılırken, Türkiye’de finans kurumları arasındaki iş akışlarında kullanılan ilk blok zinciri projesi Borsa İstanbul tarafından hayata geçirilmiştir. Borsa İstanbul bilişim teknolojileri ekibince hazırlanan söz konusu blok zinciri projesiyle Borsa İstanbul, Takas İstanbul ve Merkezi Kayıt İstanbul’un elektronik başvuruya ait müşteri veri tabanında yer alan bilgiler senkronize

hale getirilmiştir. Know Your Customer (KYC) konsepti ile hazırlanan projede, belirtilen veri tabanına yeni müşteri bilgisi eklenmesi, mevcut bilgilerin değiştirilmesi ve doküman yönetimi blok zinciri ağı üzerinden gerçekleştirilecektir. Böylece veri tabanına bilgi girişindeki olası hataların önüne geçilerek hızlı, güvenilir ve şeffaf bir platformun oluşması sağlanmıştır. Türkiye’de konsorsiyumun başını çeken Güler Dinamik Gümrük Müşavirliği şirketi ve ulusal yazılım şirketi ATEZ tarafından Hyperledger Fabric platformu üzerinden ve IBM’nin teknoloji desteğiyle geliştirilen projede, Fransa’nın Lyon kentinden Manisa’ya ihraç edilecek bir eşyanın ticari ve finansal takibinin yapılması hedeflenmektedir (Aktaş, 2018)

Bu, eşten eşe ağların birbirine bağlandığı ve tedarik zincirinin yönetildiği Türkiye’nin ilk ve en önemli girişimi olacaktır. Bu uygulama, IBM Blok Zinciri Platformu üzerinden ürünün tedarik aşamasından teslimatına kadar geçen sürede gerçekleşecektir. Bu proje sayesinde Blok Zinciri Teknolojisini hatasız, güvenilir, şeffaf ve hızlı bir şekilde bu platform üzerinden Türkiye’nin dış ticaretine uyarlamak hedeflenmektedir. Buna göre, tedarikçiler tarafından üretilen bir ürün öncelikli olarak, Schenker Lyon Dağıtım Merkezi’ne getirilecektir. İhracat ile ilgili evraklar, blok zinciri ağına yüklenerek şifrelenecektir. Türkiye’ye ulaşan ürün ile ilgili olarak özet beyanın verilmesi, ürünün gümrüklü antrepoya alınması, antrepo ve ithalat beyannamelerinin verilmesi gibi birçok gümrük işlemleri blok zinciri üzerinden gerçekleştirilecektir.

Sonuç olarak, dış ticaret süreci ile ilgili bütün evraklar blok zinciri teknolojisi ile korunarak izlenecek ve dijitalleşecektir. Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan, Bakanlığın 2020 yılı içerisinde ihracat alanındaki dijital dönüşüm çalışmalarının devreye alındığı blok zinciri ile ilgili yeni projeler tasarlandığını ifade etmiştir. Türkiye AB, Singapur ve Güney Kore ile dış ticarete veri ve belge paylaşımı için görüşmelere başlamıştır (Betül Altay Topcu, 2020).

3.4.1. Takasbank

Blockchain teknolojisini kullanan bir diğer şirket, İstanbul Takas ve Saklama Bankası yani Takasbank olmuştur. Takasbank BİGA Dijital Altın (fiziki karşılığı bloke altına alınmış ve standartları belirli olan kaydi altının blokzincir teknolojisi kullanılarak

transfer işlemlerinin yapılabileceği bir altyapı oluşturan bir proje)adındaki sistemini kurmuştur. Sistem kişilerarası transfer işlemlerine olanak sağlamaktadır.

3.4.2. Borsa İstanbul

Borsa İstanbul, finans şirketleri arasındaki iş akışlarında kullanılmak üzere bir blockchain sistemi geliştirmiştir. Blockchain teknolojisi kapsamında dünyada birçok farklı senaryo üzerinde çalışılırken, Türkiye'de finans kurumları arasındaki iş akışlarında kullanılan ilk Blockchain projesi Borsa İstanbul tarafından hayata geçirilmiştir. Borsa İstanbul bilişim teknolojileri ekibince hazırlanan söz konusu Blockchain projesiyle Borsa İstanbul, Takas İstanbul ve Merkezi Kayıt İstanbul'un elektronik başvuruya ait müşteri veri tabanında yer alan bilgileri senkronize hale getirilmiştir (İstanbul, 2018). Bu proje Know Your Customer konsepti ile hazırlanmış olup bununla birlikte yeni müşteri bilgilerinin girişi, mevcut bilgilerin değiştirilmesi ve belge yönetimi gibi birçok işlem bu ağ üzerinden gerçekleştirilmektedir.

3.4.3. T2 Software

Türkiye'de blockchain kullanan şirketler arasında son olarak T2 Software yer almaktadır. Kurduğu 'blockchain as a service'(BaaS) sistemi ile kurumlara blockchain altyapısıyla hizmet vermektedir.

Bankalararası Kart Merkezi çalışanları için BBN isimli kurum içi sadakat uygulamasını geliştirerek bu uygulama, Türkiye'nin blockchain altyapısı ile kurulan ilk uygulaması olarak bilinmektedir. Çalışanlar verilen işleri yerine getirdiği takdirde 'keklik' para birimi ile ödüllendirilmektedir. BBN üzerindeki mağazalardan alışveriş yapabilme hakkına da sahip olmaktadır.

3.4.4. Akbank

Teknolojik hayattaki yenilikleri yakından takip eden bankalardan birisi de Akbank'tır. Akbank Ripple'ın blockchain ağına dahil olduğunu ve blockchain teknolojisini uluslararası para transferi işlemlerinde kullanacağını açıklamıştır. Akbank, yurtdışı para transferlerinde hız kazandırıp, maliyetleri oldukça düşüren bu teknolojiyi ülkemize getiren ilk Türk bankası olmuştur. Akbank bu konuda yabancı birçok banka ile aynı anda adım atmış ve ilk çalışmalarını Almanya'da faaliyet gösteren Akbank AG üzerinden yürüteceği de belirtmiştir.

3.5.Ülkelerin Kripto Para Kavramına Bakış Açıları

Kripto para piyasası 2 trilyon dolara kadar çıkmış olmasına rağmen bugün itibari ile 922 milyon dolarlık bir pazar haline gelmiştir. Ülkeler ise kripto para düzenlemeleri konusunda şu ana kadar bir fikir birliğine sahip olmamaktadırlar. Ayrıca bu durum ülkelerin içişlerinde kendi aralarında anlaşamadıklarına işaret etmektedir.

Genel olarak ülkelerin siyasi tarafı bu gelişmekte olan pazardan en iyi şekilde fayda sağlamak ve beraberinde getirdiği riskleri en aza indirme görüşüne sahipken merkez bankaları ise kripto paraların herhangi bir otoriteye bağlı olmamaları sebebiyle yasaklanmasından yana fikir beyan etmektedir. Bu konuyla alakalı olarak kripto para piyasası ile ilgili düzenlemelerini gündemine alan ülkelerin konuyla ilgili son gelişmelerine çalışmanın bu bölümünde yer verilmiştir.

3.5.1.Çin

Çin Merkez Bankası, ülkedeki tüm kripto para ticareti ve alım satım faaliyetlerini yasa dışı kabul ettiğini açıklamıştır. Bu açıklamanın ardından kripto para birimlerinde sert düşüşler yaşanmıştır. Kripto para birimlerine karşı çıkan Çin yönetimi, daha öncede kripto para madenciliğini yasaklamıştır.

Merkez Bankası daha da ileri giderek bütün kripto para işlemlerini yasa dışı ilan etmiştir. Çin, kripto paraların kullanımının yasaklanmasına rağmen küresel kripto benimsemesinde ilk 10 ülke arasında yer almaktadır.

3.5.2.El Salvador

Kripto paralara ilişkin Çin'de uygulanan kısıtlamalara karşın Orta Amerika ülkesi olan El Salvador'da ise durumlar tam tersine, El Salvador Bitcoin'i resmen tedavüle(dolaşıma) sokan ilk ülke olmuştur. El Salvador Devlet Başkanı Bitcoin'in " resmi para birimi" olarak kabul edilmesinden sonra ülkede Bitcoin, eylül ayında yasal para birimi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bugünlerde El Salvador halkı yemek, giyim ve benzin gibi gündelik alışverişlerinde Bitcoin kullanabiliyor, hatta kripto parayla ev bile alabilmektedirler (BBC News Türkçe, 2021).

3.5.3.Pakistan

Pakistan Merkez Bankası, kripto para birimlerinin oluşturduğu risklerin faydalarından daha fazla olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kripto para birimlerine yapılan yatırımlardan uzak durmak gerektiğini tekrarlamıştır. Pakistan Devlet Bankası Başkanı Reza Baqir ise benzer açıklamalarda bulunarak, işlemler için ülkenin yasal para birimi yerine düzenlenmemiş para birimlerinin (Kripto Para Birimleri) kullanılmasının büyük bir risk oluşturduğunu ifade etmiştir. Kripto para birimlerinin spekülasyon yapıları, ani fiyat dalgalanmaları ve merkezi olmayan yapıları, gelişmekte olan bir ülke için finansal ve parasal istikrar için risk oluşturabileceğini de ayrıca sözlerine eklemiştir.

3.5.4.ABD

Amerika içerisinde kripto paralarla ilgili en önemli gelişmelerden birisi JP Morgan'ın açıklamalarıdır. Kripto paraların çıkışından sonra kripto paraları büyük bir balon olarak değerlendiren JP Morgan daha sonra bu fikrini değiştirerek kendi kripto parasını geliştirdiğini duyurmuştu. JP Morgan Chase mühendisleri, müşterileri arasındaki ödeme süreçlerini hızlandıracak ve hatta gerçek zamanlı hıza getirebilmek amacıyla JPM Coin' i geliştirdiklerini duyurmuşlardır (Budak, 2019).

Amerika Birleşik Devletleri, kripto paralar için kilit ülke konumunda bulunmaktadır. Küresel para piyasasının ve ülkeler arası ticaretin en çok sözü geçen parası olan dolar karşısında herhangi bir kripto parayı desteklemenin veya üretmenin doların değerini düşüreceğinin farkında olmaktadır. Bu sebeple kripto paraya geçmenin yanında doların değerini kaybetmemesi için de çalışmalar yürütülmektedir. Amerikan merkez bankası FED' in Başkanı Jerome Powell, öncelikle mevcut dolar sisteminden memnun olduklarını ve rakiplerin yaptığı gibi kendi para birimlerini yani Doları bir kripto para birimine dönüştürmeden önce iyi düşünmek gerektiğini vurgulamıştır. Başka bir ifadeyle, doları kripto paraya dönüştürme konusuna şimdilik soğuk baktıklarını ifade etmiştir (Yılmaz, 2021).

3.5.5.Ukrayna

Ukrayna yapılan araştırmalara göre kripto para kullanımında ABD'den sonra ikinci ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Ukrayna'nın kripto kullanımı açısından ABD'den sonra ikinci ülke olmasının nedeni Rusya ile 24 Şubat'tan bu yana devam eden savaş

olarak görülmektedir. Fakat Ukrayna'da kripto paraların benimsenmesi ve kullanımının yaygınlaşması savaştan öncesine de denk gelmektedir. Merkezi New York'ta bulunan bir Amerikan blok zinciri analiz firması olan Chainalysis tarafından hazırlanan 2021 yılında küresel çapta yapılan araştırmada ülke nüfusu en fazla kripto para benimseyen ülkeler arasında dördüncü sırada bulunmaktadır. Ancak Rusya ile savaş başladıktan sonra, Ukrayna hükümeti ekonomisini desteklemek için kripto kullanımını yaygınlaştırma yönünde önemli bir stratejik karar almıştır. Ukrayna hükümeti kripto para biriminde ödeme kabul edebilecek resmi devlet cüzdanları oluşturulmasını istemiş karar sayesinde Kiev, Rusya ile olan savaşın başlangıcından bu yana 120 milyon eurodan fazla kripto para toplamıştır. Bu önemli miktar sayesinde askeri birlikler desteklenirken askeri malzeme satın alımlarına destek olunmuştur (CNNTürk, 2022).

3.5.6.Venezuela

Venezuela 2018 yılında Petro isimli kripto parasını çıkarmıştır. Bu paranın asıl çıkış amacı Amerikan yaptırımlarını delmektir. Hükümet, bu kapsamda 2018 yılı Ekim ayından itibaren bütün parasal göstergelerin ülke para birimi Bolivar soberano (Bs.S) ile birlikte Petro'nun da gösterilmesinin zorunlu hale geleceğini ve Petro ile tasarruf hesabı açılabileceğini ilan etmiştir. Belirtildiğine göre paranın fiyatı 1 petrol varilinin fiyatına eşit olacaktır. Her bir petro'nun 1 varil Venezuela petrolüne eşit olacak şekilde sunulmasıyla Amerikan ambargosu sebebiyle satılmayan Venezuela petrolünün de satımının sağlanması hedeflenmiştir (Yılmaz, 2021).

3.5.7.Almanya

2022 yılında Avrupa bölgesinde kripto dostu bir çizgiye sahip olan Almanya, almış olduğu kararda bir yıldan fazla süre Bitcoin (BTC)ve Ethereum'u(ETH)cüzdanında tutan yatırımcıdan vergi alınmayacağını açıklamıştır. Almanya'nın bu kararı kripto para birimlerine karşı olumlu bir tavır olarak kabul edilmektedir.

Kripto paraların satışından, takasından veya harcamasından elde edilen kârlar üzerinden vergi ödenip ödenmeyeceği konusunda belirleyici faktör, kripto paraların elde tutulma süresidir. Kripto para bir yıldan fazla elde tutulduysa, elde edilen kâr gelir vergisinden istisna olarak kabul edilmektedir (Akbulak, 2022).

Yetkililer, dijital varlıkların vergilendirilmesiyle ilgili politika çalışmalarına devam ettiklerini dile getirirken ortaya çıkan sorunlara karşı proaktif bir yaklaşım benimsemek istediklerini dile getirmişlerdir.

3.5.8.Hindistan

Kripto para piyasaları konusunda kararsız bir tutum sergileyen Hindistan, kripto para kazançlarına yüzde 30 oranında bir vergilendirme getirerek, ülkedeki kripto pazarına ciddi bir darbe vurmuştur.

Vergi oranının çok yüksek olması, birçok piyasa analisti tarafından Hindistan'da ki yatırımcıların kripto paralara yatırım yapmalarını engellemek olarak yorumlanmıştır. Fakat bu gelişmelerden sonra Hindistan'da yürürlükte olan kripto para vergisi sonrası Hindistan kripto para borsalarındaki işlem hacimlerinin değişmediği de görülmüştür. Ülkedeki kripto para sektörüne yönelik diğer bir olumsuzluk ise bankaların, kripto para borsalarıyla çalışmama kararı alması olmuştur. Hindistan Merkez Bankasının kripto şirketlerine banka yasağı kararı sonrası dünyanın en büyük borsalarından biri olan Coinbase ülkede faaliyetlerini durdurma kararı almıştır. Hindistan Başbakanı ise kripto paraların düzenlenmesi konusunda tek başına hareket etmek yerine dünya genelinde alınacak ortak bir karara uyum sağlayacaklarını dile getirmiştir (Caymaz, 2022).

3.5.9.Hollanda

Hollanda'da kripto paralar için bir engel bulunmamaktadır. Ancak ülkede 2020 yılı Mayıs ayında Kara Para ile Mücadele Direktifi Yasası kabul edilmiştir. Yasa, kripto borsalarının Hollanda'da hizmet sunmak için Hollanda Merkez Bankası'na kaydolmasını şart koşmaktadır (Umutcan Memo, 2021).

3.5.10.Rusya

Rus hükümeti ve merkez bankasının kripto varlıkların henüz nasıl yasal hale getirileceği konusunda bir fikir birliğine ulaşamadığı görülmektedir. Hükümet kripto paraları düzenlemenin yabancı yatırımcıyı ülkeye çekmeye yardımcı olabileceğini ve fayda sağlayacağını düşünürken Rusya Merkez Bankası, finansal açıdan çok fazla risk olduğu konusundaki ısrarını sürdürmektedir. Rusya Başbakanı Mihail Mişustin ve

Maliye Bakanı Anton Siluanov'un kripto varlıkları tanıma konusundaki ısrarı bilinirken merkez bankası, özellikle yasadışı faaliyetlerde kullanımının artacağını düşünerek kripto varlıkların yasaklanması konusundaki duruşunu bozmamaktadır. Rusya'da para ve maliye politikalarını yöneten iki ayrı kurumun kripto paralar konusundaki görüş ayrılığı, ülkede çözümsüzlük olarak kalmaya devam etmektedir (Caymaz, 2022).

3.5.11. Birleşik Krallık

2021'de, Finansal Yönetim Komitesi, Kripto varlıkların sahip oldukları risklerden dolayı ve Birleşik Krallık'ta ki Kripto varlıkların perakende müşterilerini olumsuz etkileyebileceği inandığı için burada perakende kullanıcılarına kripto türevlerinin sunulması yasaklamıştır. Birleşik Krallıkta Kripto varlıkların satın alınabildiği 250'den fazla Bitcoin ATM'si bulunmaktadır ki bu bir Avrupa ülkesindeki en yüksek sayısı olduğu bilinmektedir. Kripto varlıklarla ilgili faaliyetlerde bulunan işletmeler için düzenleme getiren ülkelerden biri olmuştur. Kripto para işletmeleri, Birleşik Krallık'ın Mali Davranış Otoritesi'ne kaydolmak zorunda olmasının yanında işletmelerin 'Yetkili Ödeme Kuruluşları' lisansına başvurmalarını gerektirmektedir. Bu düzenlemeye göre kripto para işletmeleri, kara para aklama ve terörizm finansmanı ile mücadele kapsamında getirilen önlemlere uymak zorunda kalmışlardır. Ayrıca Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi Bitcoin gibi kripto varlıkları Birleşik Krallık ortak hukuku kapsamında mülk olarak kabul etmiştir (Umutcan Memo, 2021).

3.5.12. İran

Geçtiğimiz günlerde İran Hükümeti, ithal ürünlerin alımın kripto paraların kullanılabilmesine olanak tanıyan mevzuatı yürürlüğe almıştır. Ülke ağustos ayı başında 10 milyar dolarlık ithalat işleminin kripto para ile gerçekleşmesiyle bir ilki gerçekleştirmiştir.

İran İthalatçılar Birliği ise kripto para ile ödemelerin, kişi ve kurumlar tarafından suistimal edilmesinin önüne geçmek için yasal bir çerçeve oluşturulması konusunda çalışmaların başlaması için çağrıda bulunmuştur. Bu çağrı üzerine eylül ayı başında İran, ithalat ödemelerinde kripto para kullanımını resmen açıklamıştır (NTVPara, 2022).

3.5.13.İsviçre

Kripto paralar için en ideal ülkelerden birisi olan İsviçre de kendi dijital para birimini üretmeyi hedeflemektedir. İsviçre Merkez Bankası (SNB) ve Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bu yılın sonuna kadar bir merkez bankası dijital para birimi (CBDC) testi başlatmayı planlamaktadır (“İsviçre Merkez Bankası”, 2020). İsviçre’nin Zug kantonunda 2016 yılından beri kripto paralarla işlem yapılabilmektedir. Kripto paraların kullanımı ve üretimi açısından hiçbir sorunun yaşanmadığı İsviçre, kendi kripto parasını üreterek öncü ülkeler arasında yer almak ve piyasaya yön vermek istemektedir (Yılmazer, 2021).

3.5.14. Orta Afrika Cumhuriyeti

Orta Afrika Cumhuriyeti Bitcoin' i ödeme aracı olarak kabul etmiştir. Böylece Orta Afrika Cumhuriyeti, Afrika’da Bitcoin yasal olarak kabul eden ilk ülke olarak kayıtlara geçmiştir. Orta Afrika Cumhuriyeti’nin Bitcoin’ i yasal olarak kabul eden dünyada ikinci ülke olmuştur. Orta Amerika ülkesi olan El Salvador’da Bitcoin 7 Eylül 2021’de yasal para birimi olarak kullanılmaya başlamıştır (BBC News Türkçe, 2022).

3.6.Türkiye’nin Kripto Para Yaklaşımı

Son yıllarda dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kripto para birimleri ciddi oranda ilgi görmüştür. Teknolojinin hız kazanmasıyla birlikte ekonomide de bu teknolojinin yarattığı etki hissedilmiştir. Kripto para birimlerine baktığımızda ülkemizde en çok adından söz ettiren Bitcoin olmuştur. Türkiye’de kripto para birimlerine ilgi duyan yatırımcıların Bitcoin üzerinden ciddi anlamda kazanç sağlayınca bu alana ilgi her geçen gün artmıştır. Türkiye’de kripto para birimlerinin yasal uygulamaları ile ilgili birtakım tartışmalar çıkmıştır. Bazı yatırımcılar kripto paraların güvenilirliği konusunda ciddi endişeleri olduğu bilinmektedir. Türkiye’de kripto para birimlerinin sistemini ne tam olarak kullanılmasını onaylayan ne de sistemi yasaklayan bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Kripto para birimlerinin denetimi ve gözetimi TCMB’ye bırakılmıştır. Bununla birlikte son süreçte Türkiye kripto para birimleri ile ilgili düzenlemeler getireceğini açıkladı. 16.04.2021 tarihli Resmî Gazete’ de yayımlanan karara göre, TCMB yönetmeliğine göre kripto varlıklar ödemelerde dolaylı ve doğrudan kullanılamayacaktır (Dayanan, 2021). Bu düzenleme 30.04.2021 tarihinde yürürlüğü girmiştir.

Türkiye merkezli bir elektronik para ve ödeme hizmetleri kuruluşu olan Papara, benzeri uygulamalar üzerinden kripto para borsalarına TL, dolar, euro ya da diğer kurlar üzerinden para aktarımı yapılamayacaktır. Böyle bir durumda yerli ve yabancı borsalara, doğrudan bankalar aracılığı ile ödeme işlemleri yapılabilmektedir. Bankaların tek aracı seçenek olması nedeniyle, alternatif bir çözüm oluşana kadar, Türkiye'den yurt dışındaki kripto para borsalarına para gönderme ve alma işlemi yapılamayacaktır. Bu durum Türkiye'deki kripto para yatırımcıları, işlemleri yerli kripto para borsalarında gerçekleştirmek durumunda kalmalarını sağlayacaktır.

Kripto para birimlerinin kullanımında Türkiye dünyada dördüncü, Avrupa'daysa ilk sırada yer almaktadır. Kripto para piyasalarına yapılacak düzenlemelerle ilgili çalışmalar devam etmektedir. Kripto para birimlerinde yasal düzenleme için çalışmalara başlanılmış olup düzenlemeyle birlikte uluslararası kripto para şirketlerine Türkiye'de şirket kurma ve vergi yükümlülüğü gibi şartların getirilmesi planlanmakta ayrıca Avrupa ülkelerinde olduğu gibi belirli tutarın üzerindeki değerler için vergi alınacak, kripto para birimlerinde yer alan şirketlerde sermaye şartı aranacak, alım satım işlemlerinde denetimler sıkılaştırılacaktır. Kripto para sektöründeki şirketlere altyapı çalışmaları için süre verilmiş olup, kripto paraların ihracına ilişkin esaslara SPK karar verecektir.

Türkiye' de kamu ve özel sektörün Blockchain teknolojisi ve kripto para kullanımındaki bu olumlu çerçeveye rağmen, 16.04.2021 tarihli Resmi Gazete' de yayımlanan yönetmelikle ödemelerde kripto varlıkların kullanımı yasaklanmıştır. Buna göre ödeme hizmeti sağlayıcılarının, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı bir şekilde iş modelleri geliştiremeyeceği, bu tür iş modellerine ilişkin herhangi bir hizmet sunamayacağı net bir şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca ödeme ve elektronik para kuruluşlarının, kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık edemeyeceği de yasaklanan bir diğer husus olarak dikkat çekmektedir (Gazete, 2021).

Ayrıca Eylül ayı başında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, konuya ilişkin yaptığı bir açıklamada, "Bir defa bizim bu kripto paraya açılma diye bir derdimiz kesinlikle yoktur. Onlara karşı ayrı bir savaşımız, ayrı bir mücadelemiz vardır. Onlara da böyle bir prim zaten asla vermeyiz" diye konuşmuştur.

3.6.1. Kripto Paralarla İlgili TC. Merkez Bankası Düzenlemeleri

Türk Hukukunda kripto paraları doğrudan düzenleyen bir mevzuat bulunmamaktadır. Ancak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası' nın (TCMB), 16.04.2021 tarihinde 31456 Sayılı Resmî Gazetede, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu ile 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunda yer alan yetkiler çerçevesinde "Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik" başlıklı yönetmeliği yayımlamış ve yürürlük tarihini 30.04.2021 olarak kabul etmiştir.

Bu Yönetmelikle mevzuatımızda kripto varlıklar "ilk kez" tanımlanmış ve ilgili yönetmeliğin 3. Maddesine göre söz konusu tanım "Bu Yönetmeliğin uygulanmasında kripto varlık, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıkları ifade eder" şeklinde açıklanmıştır. Söz konusu Yönetmeliğe göre;

- Kripto varlıklar, ödemelerde doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kullanılamaz.
- Kripto varlıkların ödemelerde doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kullanılmasına yönelik hizmet sunulamaz.
- Ödeme hizmeti sağlayıcıları, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı bir şekilde iş modelleri geliştiremez, bu tür iş modellerine ilişkin herhangi bir hizmet sunamaz.
- Ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık edemez.

Yönetmelik m.4 (1) hükmü gereğince, hukukumuzda "ödeme hizmeti sağlayıcısı" olarak kabul edilen bankalar, ödeme kuruluşları, elektronik para kuruluşları, Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi'nin kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı bir şekilde iş modelleri geliştirmesi, bu tür iş modellerine ilişkin herhangi

bir hizmet sunması yasaklanmıştır. Bu çerçevede, Türkiye’de bugüne kadar geliştirilmiş olan tüm iş modellerinin artık tümüyle geçersiz hale gelmiştir. Yönetmelik m.4(2) hükmünde ise, ödeme ve elektronik para kuruluşları, kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık edemeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu hükümde, yalnızca ödeme ve elektronik para kuruluşlarına yasaklama getirilmiş, bankalar bu anlamda yasak kapsamına dahil edilmemiştir. Buna göre, kripto para kuruluşlarına, bankalar ve PTT Bank aracılığıyla her türlü para gönderimi ve fon transferi yapılabilecek; tersi yönde de yine bankalar ve PTT Bank aracılığıyla kripto varlık kuruluşları yatırımcılarına fon transferinde de bulunabileceklerdir. Aynı bağlamda bankaların kripto varlık kuruluşlarına yapılacak söz konusu fon transferinde kullanılmak üzere hesap açmaları mümkündür. Ancak bankalar dışında 6493 sayılı Kanunla kurulan ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kripto varlık kuruluşlarına her türlü fon transferi yasaklanmıştır. Her ne kadar yönetmelikte kripto varlıklar hukuka aykırı veya değersizdir denilmesine de kripto varlıkların kullanımının yasaklanması ve fon transferinde kısıtlamalar getirilmesi bu varlıkların değerinin düşmesine neden olmuştur. Ayrıca tam bu Yönetmelik çıktıktan sonra Türkiye’de Thodex, Vebitcoin, Goldencoin ve Sistemcoin çöktü. Yüzlerce yatırımcı bir şekilde hesapların boşaltılması neticesinde mağdur oldu. Kripto para vurgunu eylemlerin ceza hukuku açısından TCK m.155/II anlamında güveni kötüye kullanma suçunu oluşturacağı düşünülmektedir. Ayrıca bireysel yatırımcılar yerleşim yerinin bulunduğu tüketici mahkemelerine söz konusu para kuruluşları aleyhine alacak davası açabilirler ve ihtiyati tedbir kararı alabilirler (Kaya, Cansu; Topaloğlu, İsmail, 2022).

3.6.2. MASAK’ ın Kripto Varlıklara Yaklaşımı

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından 03 Ağustos 2016 tarihinde yayımlanan “Bankalar (T.C. Merkez Bankası ve Yatırım Bankaları Hariç) ve PTT” hakkındaki sektörel Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi’nde, Bitcoin ve diğer kripto para birimleriyle yapılan işlemler şüpheli işlem bildirimine konu edilmiştir. Ancak, MASAK 11 Eylül 2019 tarihinde yayımlanan Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi’nde daha önce “Müşteri hesaplarından Bitcoin satan aracı kuruluşlara Bitcoin alımına yönelik para transferi yapılması.” şeklinde yer alan ibare kaldırılarak, sadece kripto

para alım satımının kendi başına şüpheli işlem olmadığı, müşteri profiline uymayan sıklık ve tutarda veya kaynağı bilinmeyen veya kişinin mali profili ile uyumlu olmayan işlemlerin şüpheli işlem sayılacağı belirtilmiştir. Yayın ve yürürlük tarihi aynı olan MASAK 1 Mayıs 2021 tarihli Yönetmelik Değişikliğinin m.4/1 ü bendine “Kripto varlık hizmet sağlayıcıları” ifadesi eklenmiştir. Böylelikle kripto varlık hizmet sağlayıcıları MASAK düzenlemeleri ile yükümlü olarak gösterilmiştir. Söz konusu düzenlemede kripto varlık hizmet sağlayıcılarının tanımına yer verilmemiştir. Ancak hukuki yorum ilkeleri gereği kripto para borsalarının, kripto varlık ATM’si işleten kişilerin bu kapsam dahilinde olabileceği düşünülebilir. İlgili yönetmelik uyarınca kripto varlık hizmet sağlayıcılarına “kimlik tespiti yapma (m.5 vd), müşteriler tarafından gerçekleştirilen işlemlerin; müşterilerin mesleği, ticari faaliyetleri, iş geçmişi, mali durumu, risk profili ve fon kaynaklarına dair bilgiler ile uyumlu olup olmadığının sürekli iş ilişkisi kapsamında devamlı olarak izleme ve müşterileri hakkındaki bilgi, belge ve kayıtları güncel tutma(m.19) MASAK’a şüpheli işlem bildiriminde bulunma (m.28)” gibi yükümlülükler getirilmiştir. Böylelikle kripto varlık hizmet sağlayıcıları, söz konusu platformlarda işlem yaparken kimlik tespitimizi yapma ve yapacağımız işlemler ile ilgili bilgi ve belge talep etme gibi yükümlülüklerle sahip olmuştur. Yaptıkları değerlendirme sonucu şüpheli buldukları işlemleri de MASAK’a bildirmekle yükümlü olacakları şüphesizdir (Kaya, Cansu; Topaloğlu, İsmail, 2022).

3.6.3. SPK’ nın Kripto Varlıklar Konusundaki Yetki Alanı

Sermaye Piyasası Kurulu’nun amaçları arasında, sermaye piyasalarının gelişmesini teminen yeni sermaye piyasası kurumlarına ve araçlarına ilişkin usul ve esasları düzenlemek ve bunları denetlemek, tasarruf sahiplerinin, yani yatırımcıların haklarının korunmasını sağlamak gibi faaliyetler yer almaktadır. SPK, aracı kurum ve bankalara yönelik 01.12.2017 tarih ve 32992422-299-E.13447 sayılı yazısında, SPK’ nın sanal para birimlerini düzenlemediği ve denetlemediğini açıkça belirterek sanal para birimlerine ilişkin ülkemizde bir düzenleme ve tanımlamanın yer almadığını, Sermaye piyasası mevzuatı içerisine yer alan türev araçlara dayanak teşkil edebilecek unsurlar içerisinde sanal para birimlerinin bulunmadığını ve müşterilere yönelik olarak sanal para birimlerine dayalı spot veya türev işlemler yapılmaması gerektiğini ifade etmiştir.

SPK, kripto varlıkların yetki alanına girmeme nedenlerini aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

- Kripto varlıklar sermaye piyasası aracı tanımına dahildir.
- Herhangi bir resmi kuruluş tarafından ihraç edilmeyen ve karşılığı için güvence verilmeyen kripto varlıklar, SPK'nın görev alanını ilgilendiren mevzuatta yer verilmiş bir sermaye piyasası aracı değildir.
- Kripto varlıkların el değiştirdiği şirketler SPK yetki alanına girmediğinden, mevcut düzenlemelere göre bahsi geçen şirketler ve bunların müşterileri ile imzaladıkları sözleşmeler hususunda SPK tarafından bir inceleme yapılması imkanı bulunmamaktadır (Kaya, Cansu; Topaloğlu, İsmail, 2022).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KRİPTO PARALARIN FİNANSAL TÜKETİCİLERE ETKİSİNE İLİŞKİN BİR İNCELEME: NEVŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ ÜZERİNE UYGULAMA

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmada, farklı demografik özelliklere sahip olan finansal tüketicilerin yatırım kararlarını kripto paraların etkisini ölçmek amacıyla Nevşehir ilinde bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Finansal tüketiciler yatırım kararı alırken kripto paraların aldıkları finansal kararda ne kadar derecede etkili olduğunu ölçmek önemlidir. Bu çalışma hem kripto para ile ilgili çalışmanın literatüre eklenmesi hem de böyle bir çalışmanın daha önce Nevşehir ilinde yapılmamış olması bakımından önem arz etmektedir. Çalışmanın özgünlüğünün en belirgin sebebi, uygulama alanının kripto para olarak seçilmesidir.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın bu kısmında, araştırmanın amacı, yöntemi, konusu, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmanın hipotezleri ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmektedir. Çalışmada internet üzerinden online olarak 430 kişiye anket yapılmıştır. Verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesi neticesinde, nitelik olarak belirtilen bir değişken yönünden aynı bireyden değişik zaman veya durumda elde edilen iki gözlemin farklı olup olmadığını test etmek için ki kare testi, bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi tahmin etmek için regresyon analizi ve korelasyon analizi uygulanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar çalışmada yorumlanmaktadır.

4.3. Araştırmanın Konusu

Finansal tüketiciler yatırım kararı alırken her türlü etkeni dikkate almak zorundadırlar. Son yıllarda yatırım araçlarına ek olarak sanal para olarak tabir edilen kripto paraların da dahil edilmesi yatırım kararı alırken kripto paralara da dikkat edilmesi ve takip edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, Nevşehir ilindeki finansal tüketicilerin kripto paraya olan tutum ve davranışlarını anket çalışması ile ölçmek amacıyla bir uygulama gerçekleştirilmektedir. Araştırma hipotezleri tüm sorulara uygun şekilde oluşturulup kurulmuştur. Kripto paraların Finansal tüketicilerin yatırım kararlarına etkisinin olup olmadığını belirtmek amacıyla özellikle incelenmiştir.

4.4. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın yönteminde yapılan anket çalışması, veri seti ve örneklem hakkında bilgi verilmektedir. Çalışmada, kripto paraların finansal tüketiciler üzerine etkisi ile ilgili tutum ve davranışlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bilgi toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmamıza katılmayı kabul eden 430 kişiye online anket yapılmış ve araştırma neticesinde 430 kişi online anket analize alınmıştır. Veriler internet üzerinden oluşturulan anket çalışması ile toplanmıştır. Comrey ve Lee'ye göre bir araştırmanın örneklem büyüklüğü için, 50 çok zayıf, 100 kötü, 200 adil, 300 iyi, 500 çok iyi ve 1000 ve fazlası için mükemmel olarak belirtmektedir (Comrey veLee, 1992:217.) Buna göre araştırmamızın örneklemine adil olduğu söylenebilmektedir. Anket formu araştırmanın amacına yönelik olarak oluşturulmuştur. Anket çalışması üç bölümden meydana gelmektedir. Anketler, 2022 yılı içerisinde toplanmıştır. Araştırmanın evrenini Nevşehir ilindeki finansal tüketicilerden oluşturmaktadır. Ancak zaman ve maliyet kısıtlı olması sebebiyle örneklem seçimi yapılmaktadır. Tesadüfi olmayan örneklem yöntemlerinden kolayda örneklem yöntemi ile 430 kişi örnekleme dâhil edilmektedir. Anket formu üç kısımdan oluşmaktadır:

Anket formunun birinci bölümünde, ankete katılanların demografik özellikleri ile ilgili sorular yer almaktadır. İkinci bölümünde ise katılımcıların finansal araçlar ve finansal yatırımlar ile ilgili bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik sorulara yer verilmektedir. Üçüncü bölümde ise Likert ölçeği ile katılımcının bir dizi ifade hakkındaki görüşlerini ölçen kapalı uçlu psikometrik sorular yönetilmiştir. Anket soruları Mehmet Cihangir Eray Baysa Fahrettin Söker Sevim Ezgi Eroğlu'nun 2019 yılında ve

Nurullah Uçkun, Lokman Dal'ın 2021 yılında düzenledikleri anketten uyarlanmıştır. İlk bölümün anket soruları beş sorudan oluşmuş, ikinci bölümün anket soruları ise 14 sorudan oluşmaktadır. Üçüncü bölümün anket soruları ise 20 sorudan oluşmaktadır. Anket çalışmasını yapmadan önce pilot uygulama yapılmıştır. Anketin uygulanacağı örneklem belirlenmiş ve analiz aşamasına geçilmiştir. Çalışmada anket hazırlanmış, ön test aşaması gerçekleştirilmiş, veriler toplanmış, veriler analiz edilmiş ve sonuçlar değerlendirilmiştir. Literatürden uyarlanan ifadeler beşli likert ölçeği kullanılarak test edilmektedir. (1=Kesinlikle katılıyorum, 2=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılmıyorum). Güvenilirlik katsayısı Cronbach Alpha hesaplandığında $\alpha = 0,759$ olarak bulunmuştur.

4.5. Araştırmanın Güvenirliği

Oppenheim (1996), geçerliliği ölçme aracının, ölçmek istenilen konuyu gerçekten ölçüp ölçmediğini ifade eden bir kavram olarak tanımlamıştır (Geçerlilik, ölçmenin doğruluk derecesi olup, ölçülen özelliklerin izlenen ölçek puanlardaki gerçek farklarını yansıtır. *İçerik geçerliliği, tahmini geçerlilik, eşzamanlı geçerlilik ve yapısal geçerlilik* olmak üzere dört türlü geçerlilik vardır. Güvenirlik ise, ölçmenin tekrarlanmasıyla ortaya çıkan tutarlı sonuçlardır. Bir ölçeğin geçerli olması için güvenilir olması gerekmektedir, ancak bir ölçeğin güvenilir olması geçerli olduğu anlamına gelmemektedir. Araştırmada güvenilirliği ölçmek için Cronbach' s Alpha katsayısı kullanılmıştır. Cronbach' s Alpha (α) katsayısının 0,70'den yüksek olması genellikle ölçeğin güvenilir olduğunu bize göstermektedir.

- Maddelerin iç tutarlılığının bir ölçüsü olan Cronbach alfa katsayısı, ölçekte bulunan değişenlerin homojen yapısını açıklamak veya sorgulamak üzere kullanılır. Cronbach alfa çalışmada 0,759 olarak sonuçlanmıştır. Katsayı yüksek olarak yorumlanmaktadır. Ölçekteki değişkenlerin birbirleriyle tutarlı bir o kadar da aynı özelliği ölçen değişenlerden meydana geldiği yorumu yapılmaktadır.

Ankette kullanılan ölçeklerin, güvenilirlik analizi sonucu elde edilen Cronbach' s Alpha (α) katsayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 11. Anket Çalışmamızın Güvenirlik Analizi ile İlgili Bilgiler

GÜVENİLİRLİK ANALİZİ		
Cronbach's Alpha	Standart Ögelere Dayalı Cronbach Alfası	Soru Sayısı(N)
0,759	0,808	39

Tablo 12. Sosyodemografik Değişkenler İçin Sayı ve Yüzde Dağılımının İncelenmesi

4.6. Veri Analizi ve Bulgular

Araştırmanın kapsamını Nevşehir’ de yaşayan finansal tüketiciler oluşturmaktadır. Verilerin toplanacağı kişiler seçilirken katılımcıların farklı demografik özelliklere (eğitim, gelir, cinsiyet ve yaş) sahip olmalarına dikkat edilmiştir.

Tablo 12. Sosyodemografik Değişkenler İçin Sayı ve Yüzde Dağılımının İncelenmesi

DEĞİŞKENLER		KİŞİ SAYISI(n)	Yüzde%
CİNSİYET	KADIN	180	%42
	ERKEK	250	%58
YAŞ	20 yaş ve aşağı	45	%10,5
	21-30	173	%40,4
	31-40	114	%26,6
	41-50	60	%60
	51 ve Üzeri	39	%9,1
MEDENİ DURUM	Evli	249	%58
	Bekar	175	%42
EĞİTİM DÜZEYİ	İlköğretim	19	%4,5
	Lise	91	%21,4
	Meslek Yüksek Okulu	30	%7,1
	Fakülte veya Dengi	233	%54,8
	Yüksek Lisans/ Doktora	52	%12,2
MESLEĞİNİZ	Kamu Çalışanı	201	%47,6
	Özel Sektör	89	%21,2
	Emekli	13	%3,1
	Serbest Meslek	21	%5
	İşsiz	20	%4,8
	Öğrenci	77	18,3
YATIRIM YAPMA DÜZEYİ	250 TL ve Altı	119	%29
	250-500TL	44	%10,7
	500-1000 TL	70	%17
	1000-2500 TL	60	%14,6
	2500-5000 TL	44	%10,7
	5000 TL ve Üzeri	74	%18

Anket formunun birinci kısmında yer alan demografik bilgilerin analizine bakıldığında; katılımcıların %58’si erkek, %42’ inin kadın olduğu görülmektedir. Medeni durum açısından bakıldığında, katılımcıların %58’ inin evli ve %42’ sinin bekâr olduğu görülmektedir. Anketin uygulandığı finansal tüketicilerin yaş aralığı

dağılımı açısından dağılımı incelendiğinde ise; %10,5' inin 20 yaş ve aşağısı, %40,4'ünün 20-30 yaş arasında, %26' inin 30-40 yaş arasında, %14' ünün 40-50 yaş arasında ve %9,1' inin 50 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Anketi cevaplayan finansal tüketicilerin %4,5' inin ilköğretim, %21,4' ünün lise, %7,1' inin meslek yüksekokulu, %54,8' inin fakülte veya dengi okul ve %12,2' sinin lisansüstü eğitime sahip olduğu tespit edilmiştir. Finansal tüketicilerin %47,6' sının çalıştığı, %21' inin özel sektörde çalıştığı %18,3' ünün öğrenci %5' inin serbest meslekte çalıştığı %3,1' inin ise işsiz olduğu %1,9 'unun ev hanımı olduğu ve % 3,1' inin emekli olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan finansal tüketicilerin bütçelerinden finansal yatırımlar için ayırdıkları pay aralıkları bakımından değerlendirme yapıldığında %27,5' inin 250 TL ve aşağısı, %10,7' sinin 2500-500 TL arası, %17' sinin 500-1000 TL arası, %14,6' sının 1000-2500 TL arası ve %10,7' sinin ise 2500- 5000 TL ve %18' inin 5000 TL ve üzerinde pay ayırdıkları görülmüştür.

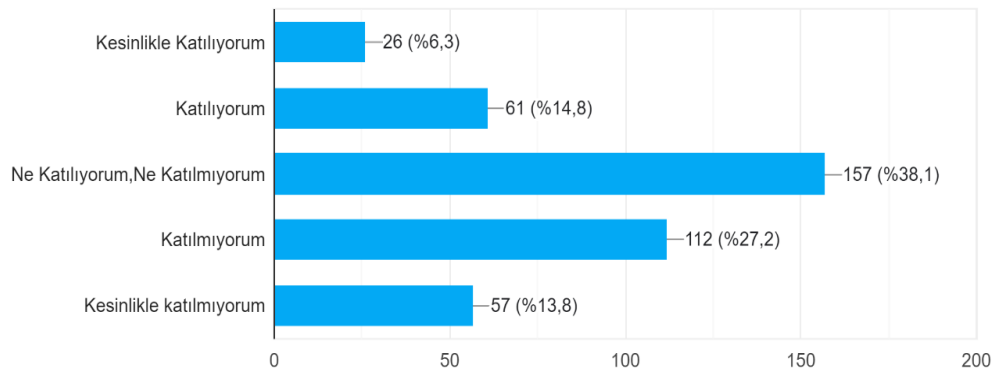
Anket verileri google form üzerinden veriler alınmış ve Spss programı ile analiz edilmiş ve tablolar yorumlanmıştır. Spss analiz sonuçları aşağıda tablolar halinde sonuçları ile birlikte verilmiştir. Aşağıda anket çalışmamızın bir bölümünde finansal tüketicilere sorulan kripto paralar ile ilgili tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir.

İfadeler beşli likert ölçeği kullanılarak test edilmektedir. (1=Kesinlikle katılıyorum, 2=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılmıyorum)

Kripto Paraların Finansal Tüketiciler Üzerindeki Etkileri ile İlgili Tanımlayıcı İstatistikler aşağıda verilmektedir.

1.Ortalama bir yatırımcıya göre finansal yatırımlar konusunda oldukça yetenekliyim.

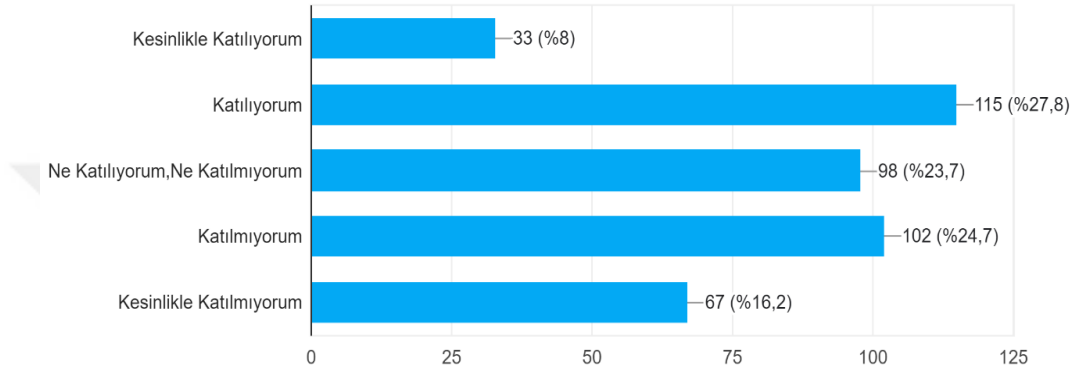
412 yanıt

Ortalama bir yatırımcıya göre finansal yatırımlar konusunda oldukça yetenekliyim sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 412 kişinin bu soruyu cevapladığı bunlardan 157 kişinin ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabını işaretlediği görülmektedir. Finansal tüketicilerin vermiş olduğu cevaplar sonucunda yatırımcıların finansal yatırımlar konusunda çok fazla yetenekli olmadıklarını yorumlayabiliriz.

2.Kripto para birimlerinin ne olduğunu bilirim.

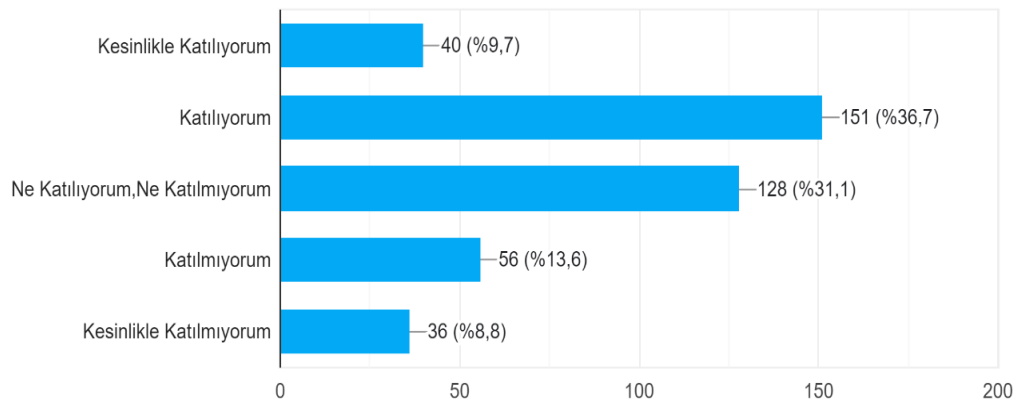
413 yanıt

Kripto para birimlerinin ne olduğunu bilirim sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 413 kişinin bu soruyu cevapladığı bunlardan 115 kişinin katılıyorum cevabını verdiği 102 kişinin katılmıyorum cevabını verdiği ve 98 kişinin ne katılıyorum ne katılmıyorum görülmektedir. Finansal tüketicilerin vermiş olduğu cevaplar sonucunda yatırımcıların kripto para birimleri konusunda bilgi sahibi olanların yanı sıra bilgi sahibi olmayanlarında oldukça fazla olduğunu yorumlayabiliriz.

3.Finansal yatırım kararı alırken kendime güvenirim.

411 yanıt

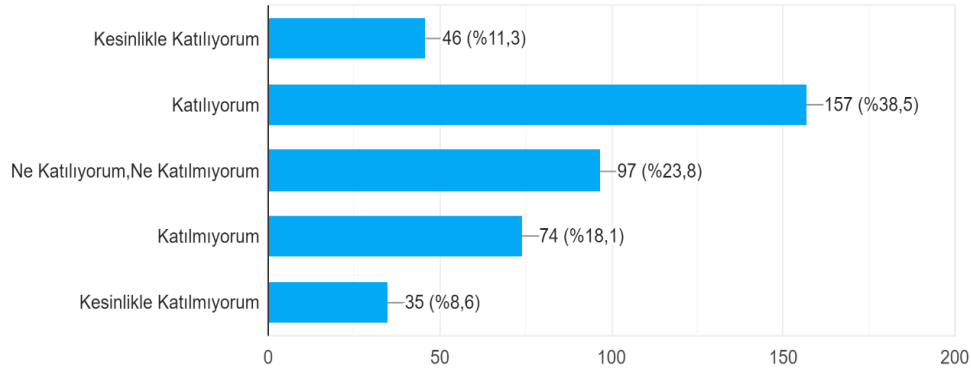

Finansal yatırım kararı alırken kendime güvenirim sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 411 kişinin bu soruyu cevapladığı bunlardan 40 kişinin yatırım kararı alırken kendisine oldukça güvendiği, 151 kişinin yatırım kararı alırken kendisine güvendiği; 128 kişinin ise ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabını işaretleyerek çok fazla güvenmediği görülmektedir.

Finansal tüketicilerin vermiş olduğu cevaplar sonucunda yatırımcıların finansal yatırım kararı alırken kendilerine güvenenlerin oranının daha fazla olduğunu yorumlayabiliriz.

4. Bir yatırım yaparken en baştan satış seviyesi belirlerim.

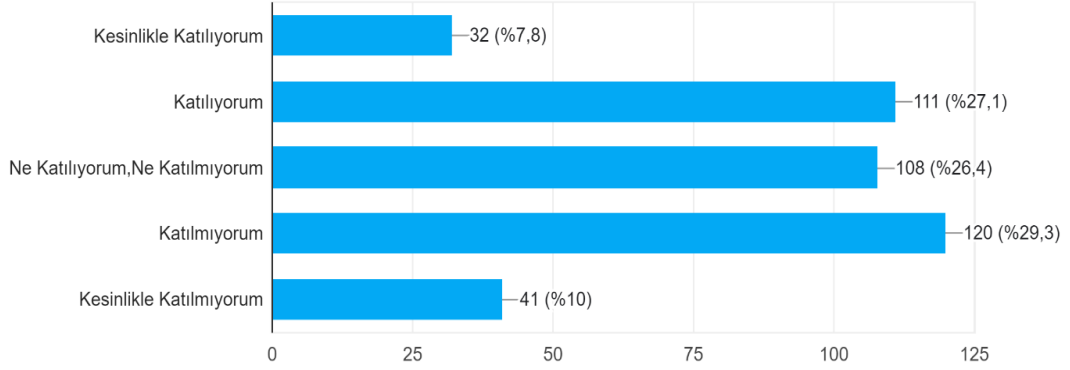
408 yanıt

Bir yatırım yaparken en baştan satış seviyesi belirlerim sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 408 kişinin bu soruyu cevapladığı bunlardan 203 kişinin yatırım yaparken ilk önce satış seviyesini belirlediği, 97 kişinin ise bazen satış seviyesi belirlediği bazen ise belirlemediği anlaşılmaktadır. 109 kişinin ise yatırım yaparken ilk önce satış seviyesi belirlemediği anlaşılmaktadır. Finansal tüketicilerin vermiş olduğu cevaplar sonucunda yatırımcıların yatırım yaparken ilk önce satış seviyesi belirleyenlerin daha fazla olduğunu yorumlayabiliriz.

5.Yatırım yaptığımda kaybedersem bir sonrakinde yatırımdan kaçırım.

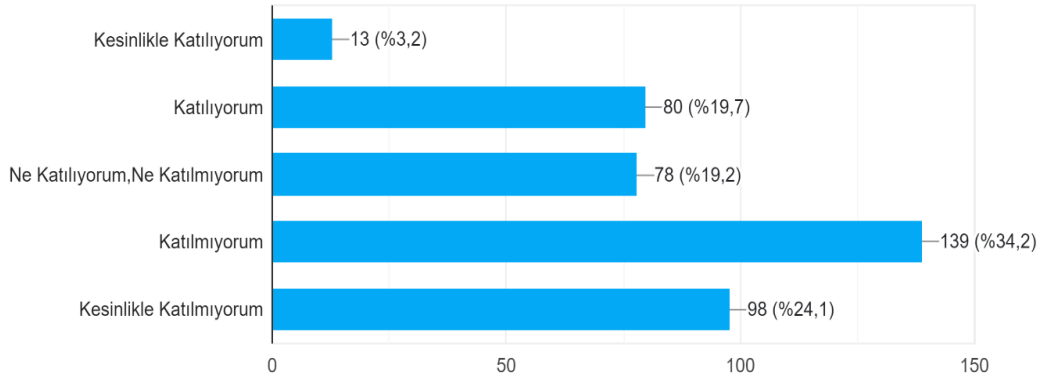
409 yanıt

Yatırım yaptığında kaybedersem bir sonrakinde yatırım yapmaktan kaçırım sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 409 kişinin bu soruya cevap verdiği verilen cevaplara bakıldığında yatırım yaptığında kaybedenlerin başka bir yatırım yapmaktan kaçındıkları anlaşılmaktadır.

6.Piyasalarla ilgili eğitim webinar söyleşi yakından takip ederim.

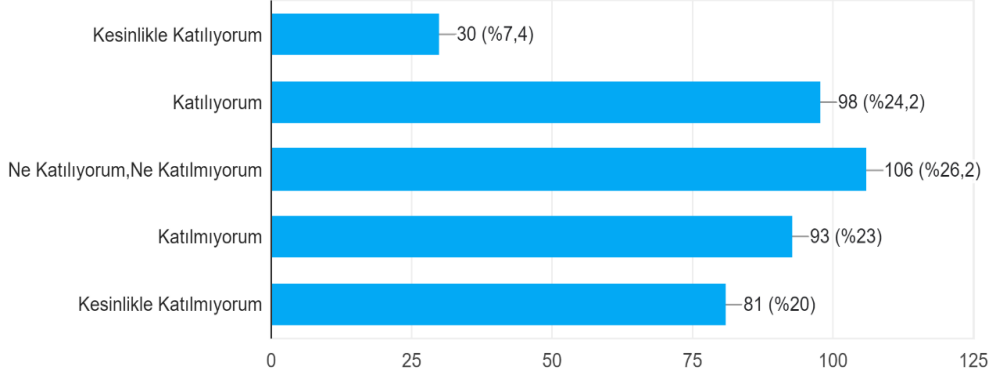
407 yanıt

Piyasalarla ilgili eğitim webinar söyleşileri yakından takip ederim sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 407 kişinin bu soruyu cevapladığı 93 kişinin eğitim ve söyleşileri takip ettiği, 237 kişinin ise takip etmediği görülmektedir.

7.Yeterince araştırsam kripto paradan yüksek kazanç sağlarım.

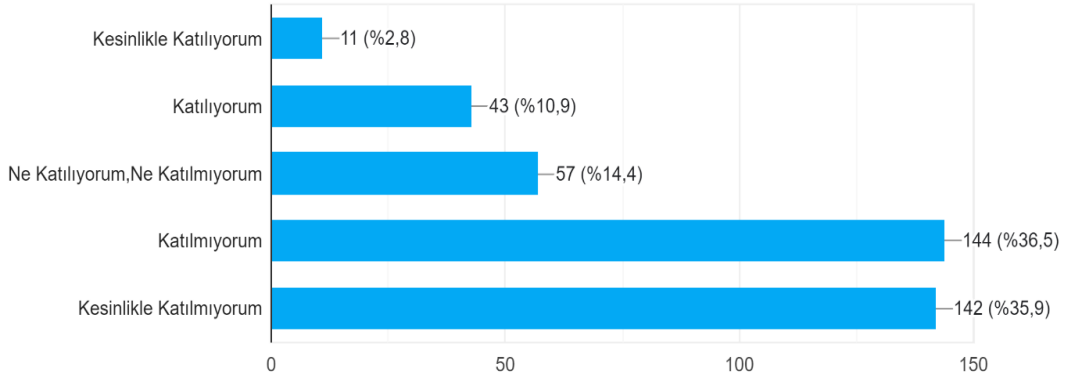
405 yanıt

Yeterince araştırsam kripto paralardan yüksek kazanç sağlarım sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 405 kişinin bu soruyu cevapladığı, 128 kişinin yeterince araştırdıkları takdirde yüksek kazanç elde edeceklerini, kararsız kalanların 106 kişi olduğunu, bu soruya olumsuz yanıt verenler ise 174 kişi olarak görülmektedir.

8.Boş zamandan dolayı kripto para yatırıma yapmaya başladım.

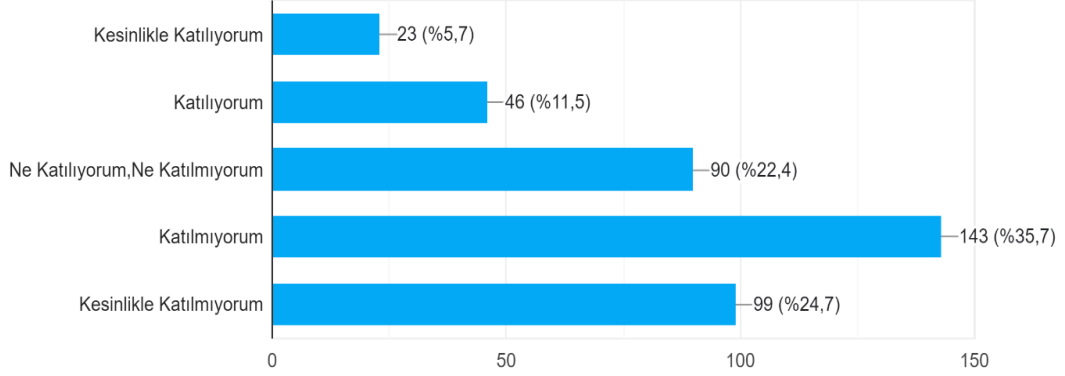
395 yanıt

Boş zamandan dolayı kripto para yatırıma yapmaya başladım sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 395 kişinin bu soruyu cevapladığı, finansal tüketicilerin 286 kişinin bu soruya olumsuz cevap verdiği boş zamanlarından dolayı kripto para yatırıma yapmaya başlamadıklarını yorumlayabiliriz.

9.Kripto para kullanırsam yasa dışı işlem yapmış olurum.

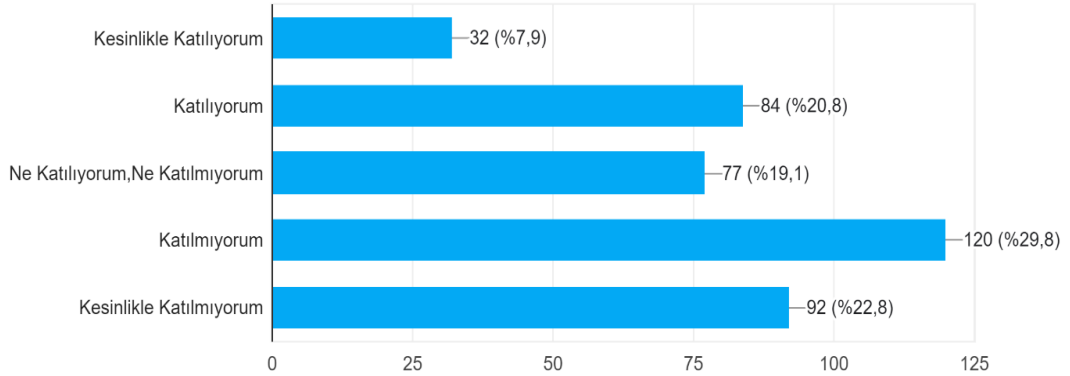
401 yanıt

Kripto para kullanırsam yasa dışı işlem yapmış olurum sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 401 kişinin bu soruyu cevapladığı finansal tüketicilerin, 242 kişinin bu görüşe katılmadığını, 90 kişinin ise kararsız kaldığı, 69 kişinin ise bu soruya olumlu cevap vererek kripto para kullandıkları takdirde yasa dışı işlem yaptıklarına inandıklarını yorumlayabiliriz.

10.Diğer kripto paraların nasıl alınıp satılacağı hakkında da bilgim var.

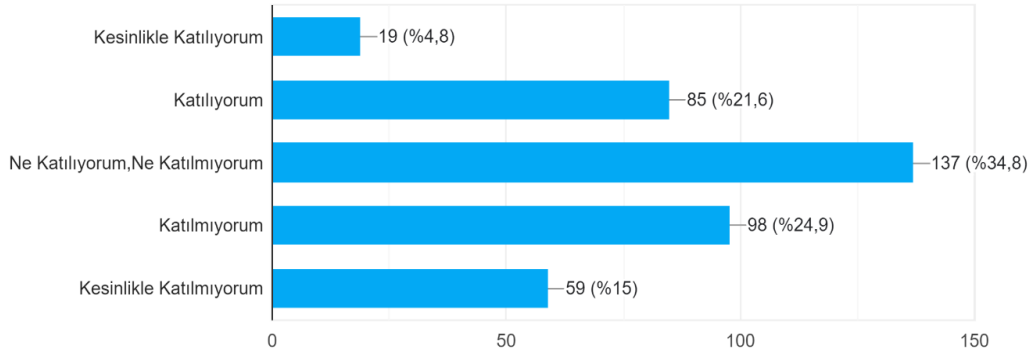
403 yanıt

Diğer kripto paraların nasıl alınıp satılacağı hakkında da bilgim var sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;403 kişinin bu soruya cevap verdiği, 116 kişinin kripto paraların nasıl alınıp satılacağı hakkında bilgisi olduğu, 77 kişinin ise genel olarak bir bilgisinin olmadığı, 212 kişinin ise kripto paraların nasıl alınıp satılacağı hakkında bir bilgi sahibi olmadıklarını yorumlayabiliriz.

11.Bitcoin için internet ve teknoloji kullanımı, işlem maliyetini yükseltir.

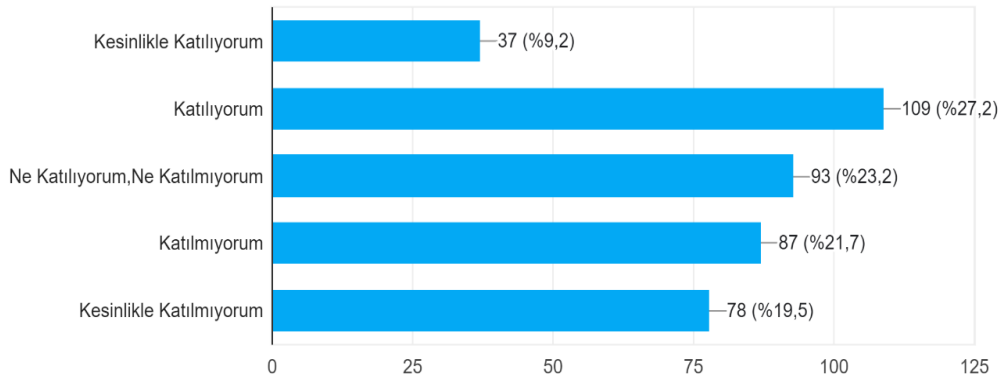
394 yanıt

Bitcoin için internet ve teknoloji kullanımı işlem maliyetini yükseltir sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;394 kişinin bu soruya cevap verdiği, 104 kişinin bu soruya olumlu cevap vererek Bitcoin'in işlem maliyetini yükselttiğini, 137 kişinin bu soruya ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabını verdiği, 157 kişinin ise bu soruya katılmayarak Bitcoin'in işlem maliyetini yükseltmediğini yorumlayabiliriz.

12.Kripto para birimlerinin ne olduğunu bilirim.

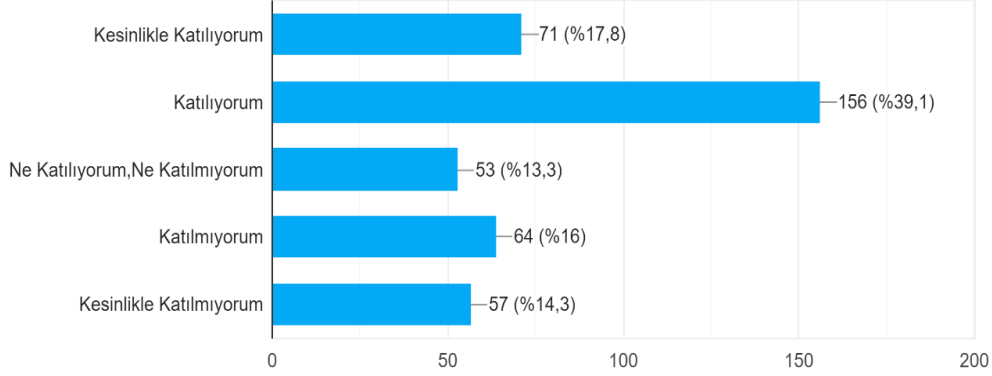
401 yanıt

Kripto para birimlerinin ne olduğunu bilirim sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 401 kişinin bu soruya cevap verdiği,146 kişinin Kripto para birimlerinin ne olduğunu bildiğini,165 kişinin ise kripto para birimlerini bilmediğini tam olarak bir bilgi sahibi olmayanların ise 93 kişi olduğunu, bu soru özelinde kripto para birimini bilenler ile bilmeyenlerin yüzdesel oranların (%40) birbirine yakın olduğunu bunun sonucunda Kripto para birimlerinin finansal tüketiciler genelinde tam olarak bilinmediği şeklinde yorumlayabiliriz.

13. Birden fazla kripto para birimlerinin olduğunu bilirim.

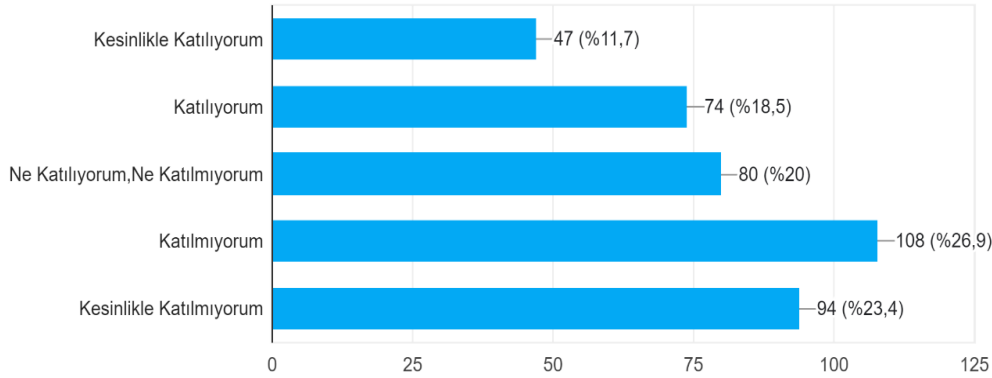
399 yanıt

Birden fazla kripto para birimlerinin olduğunu bilirim sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 399 kişinin bu soruya cevap verdiği, 227 kişinin birden fazla Kripto para birimlerinin olduğunu bildiğini, 112 kişinin ise bilmediğini, yukarıdaki soruyla bağlantılı olarak finansal tüketicilerin kripto para birimleri hakkında çok fazla bilgi sahibi olmamasına karşın birden fazla kripto para birimi olduğunu bildiği şeklinde yorumlayabiliriz.

14. Kripto Paraları ilk duyduğumdan beri ilgimi çekiyor.

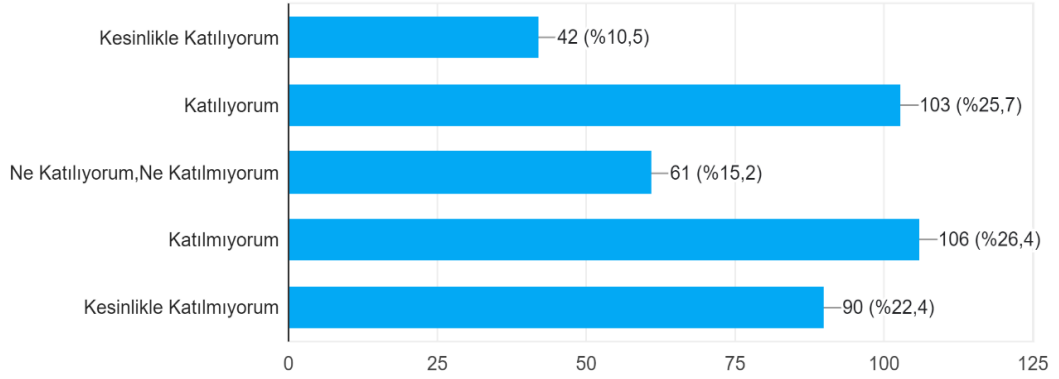
401 yanıt

Kripto paraları ilk duyduğumdan beri ilgimi çekiyor sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 401 kişinin bu soruya cevap verdiği, 200 kişinin Kripto paraların ilgisini çekmediği, 80 kişinin ise çok fazla ilginin olmadığını, ilgisi olanların ise 121 kişi olduğu, Kripto paraların ilk çıktığı andan itibaren ilgisini çekenlerin az olduğu ama her geçen gün Kripto paralara ilginin arttığı şeklinde yorumlayabiliriz.

15.İnternet ve Teknoloji kullanımı Kripto Paralara olan ilgimi artırır.

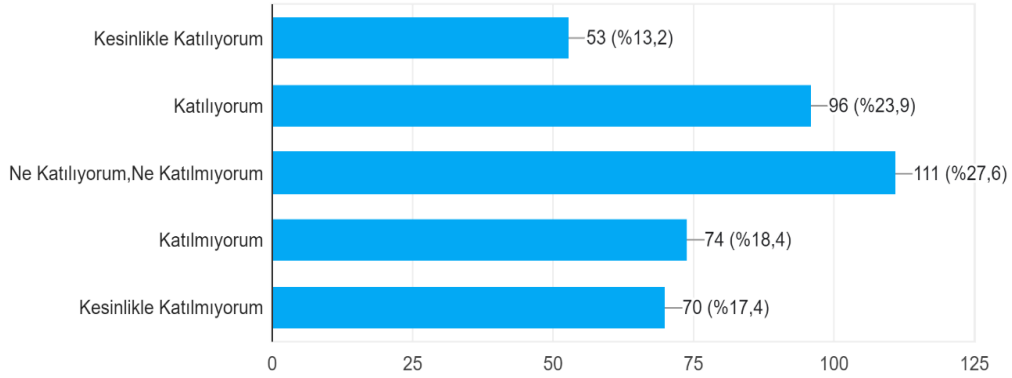
401 yanıt

İnternet ve teknoloji kullanımı Kripto paralara olan ilgimi artırır sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 401 kişinin bu soruya cevap verdiği, 145 kişinin internet ve teknoloji kullanımı Kripto paralara olan ilgisini arttırdığını, 196 kişinin ise ilgisini arttırmadığını genel olarak bakıldığında cevapların birbirine yakın olduğu şeklinde yorumlayabiliriz.

16.Gelecekte Bitcoin'in çok önemli bir para birimi olacağına inanırım.

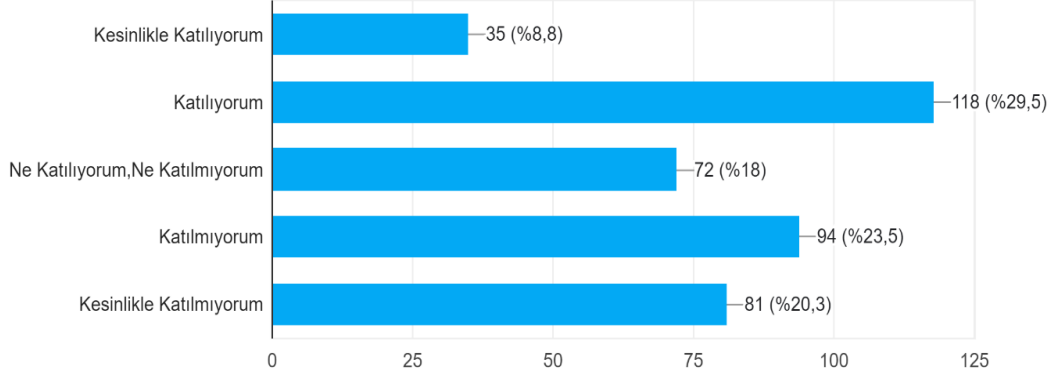
402 yanıt

Gelecekte Bitcoin' in çok önemli bir para birimi olacağına inanırım sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;402 kişinin bu soruya cevap verdiği, 149 kişinin gelecekte Bitcoin'in önemli bir para birimi olacağına inandığı,144 kişinin ise inanmadığını, verilen cevapların birbirine yakın olduğunu finansal tüketicilerin bu konuda kesin bir kararlarının olmadığı şeklinde yorumlayabiliriz.

17.Bitcoin vb satın alacağım zaman nereye başvuracağımı bilirim.

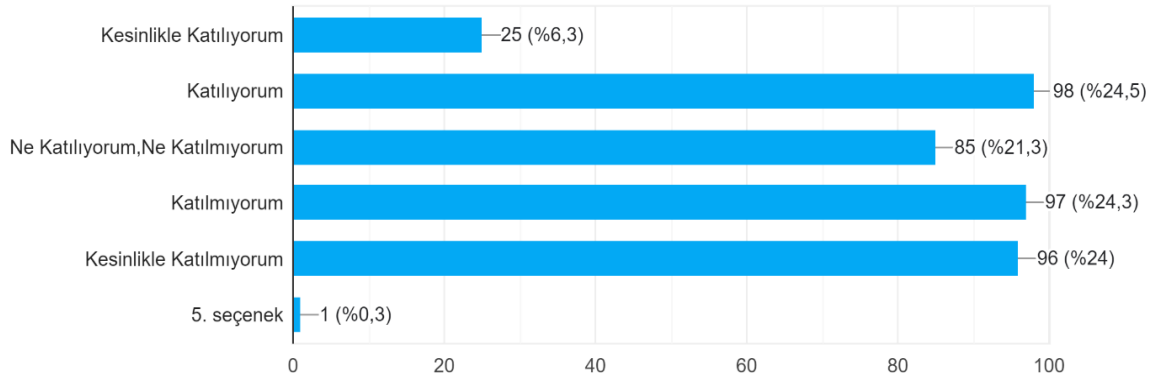
400 yanıt

Bitcoin vb. satın alacağım zaman nereye başvuracağımı bilirim sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 400 kişinin bu soruya cevap verdiği; 153 kişinin Kripto para satın alacağı zaman ne yapması gerektiğini Kripto para borsalarını hakkında bilgisi olduğunu, 175 kişinin ise Kripto para satın alacağı zaman nereden ve nasıl satın alacağı konusunda bilgisi olmadığını, buradan finansal tüketicilerin Kripto para birimi satın alacağı zaman nereye başvuracağı konusunda tam olarak bir bilgiye sahip olmadığı şeklinde yorumlayabiliriz.

18.Bitcoin ve diğer kripto paraların genel olarak güncel değerini yaklaşık olarak bilirim.

400 yanıt

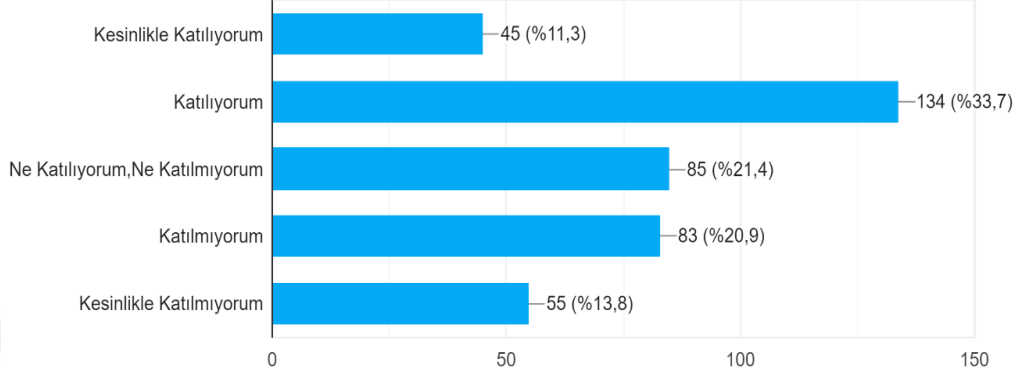

Bitcoin ve diğer kripto paraların genel olarak güncel değerini bilirim sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 400 kişinin bu soruya cevap verdiği;123 kişinin Bitcoin ve diğer kripto paraların genel olarak güncel değerini bildiğini, 193 kişinin ise kripto paraların genel olarak güncel değerini bilmediğini, buradan finansal tüketicilerin

Kripto paraların güncel fiyatları konusunda henüz tam bir bilgiye sahip olmadıkları şeklinde yorumlayabiliriz.

19.Kripto Paralar ile işlem yapmanın karmaşık bir süreç olduğuna inanırım.

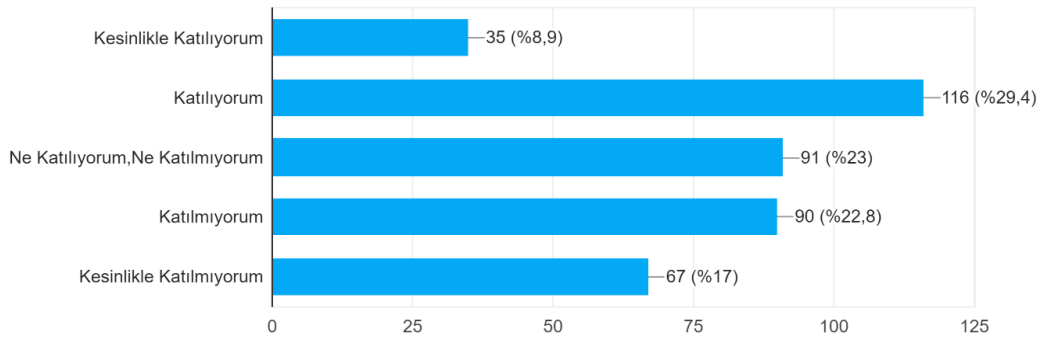
398 yanıt

Kripto paralar ile işlem yapmanın karmaşık bir süreç olduğuna inanırım sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;398 kişinin bu soruyu cevapladığı, 179 kişinin kripto paralar ile işlem yapmanın karmaşık bir süreç olduğuna inandığı, 138 kişinin ise karmaşık bir süreç olmadığına inandığı ve kripto paralar ile yatırım yaparken nasıl satın alacağını bildiği şeklinde yorumlayabiliriz.

20.Eğer Bitcoin'im veya diğer kripto paralardan birine sahip olursam onunla neler satın alabileceğimi bilirim.

395 yanıt

Şekil 6. Kripto Paraların Finansal Tüketiciler Üzerindeki Etkileri ile İlgili Tanımlayıcı İstatistikler

Eğer Bitcoin'im veya diğer kripto paralardan birine sahip olursam onunla neler satın alabileceğimi bilirim sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;395 kişinin bu soruya

cevap verdiği;151 kişinin bu görüşe katıldığı, 157 kişinin ise bu görüşe katılmadığı Şeklinde yorumlanabilmektedir.

Davranışsal eğilimleriyle ilgili beşli Likert yöntemiyle sorduğumuz sorulara finansal yatırımcıların birçok konuda kararsızlık gösterdikleri yukarıda ki Şekil 6. da gösterilmektedir. Bunun sebebinin de finans konusunda ve kripto para kullanımı konusunda çok eğitimi olmamaları ve en önemlisi sadece altın, döviz gibi araçlara yatırım yapabildikleri için diğerleriyle çok ilgilenmemeleridir. Ki-kare bağımsızlık testi ile kripto para yatırım kararının alınmasında etkileyici olduğu düşünülen değişkenler arasında anlamlılık ilişkisi araştırılmıştır.

4.7. Araştırmanın Hipotezleri

4.7.1. Ki Kare Testi Analizi

Hipotez 1: Cinsiyet ile Finansal Tüketicilerin Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Hipotez 2: Medeni durum ile Finansal Tüketicilerin Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Hipotez 3: Finans konusunda eğitim almak ile Finansal Tüketicilerin Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Hipotez 4: Finansal araçlara yatırım yapmak ile Finansal Tüketicilerin Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır

Hipotez 5: Bütçede finansal yatırımlara ayrılan pay ile Finansal Tüketicilerin Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Hipotez 6: Yatırım aracı çeşitliliği ile Finansal Tüketicilerin Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Hipotez7: Portföyü takipte kullanılan bilgi kaynağı ile Finansal Tüketicilerin Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

4.7.1.1. Ki Kare Testi Sonuçları

1. Cinsiyet ile Kripto Para Yatırımları Arasında İlişki

H₀: Cinsiyet ile Kripto para yatırımları arasında ilişki yoktur.

H₁: Cinsiyet ile Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Tablo 13. Cinsiyet ile Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait İlgili Bilgiler

			Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?		Toplam
			EVET	HAYIR	
Cinsiyet	Kadın	Katılan sayısı	37	143	180
		% cinsiyet	20,6%	79,4%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	29,1%	47,4%	42,0%
	Erkek	Katılan sayısı	90	159	249
		% cinsiyet	36,1%	63,9%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	70,9%	52,6%	58,0%
Toplam		Katılan sayısı	127	302	429
		% cinsiyet	29,6%	70,4%	100,0%
		%Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	100,0%	100,0%	100,0%

Ki Kare Testleri					
	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki Kare	12,183	1	,000		
Süreklilik Düzeltmesi	11,447	1	,001		
Olasılık Oranı	12,511	1	,000		
Fisher'in Kesin Testi				,001	,000
Linear-by-Linear Association	12,155	1	,000		
Geçerli Katılan	429				

Pearson ki kare değerinin p değeri 0,000 <0,05'den küçük olduğu için H_0 hipotezini reddederiz “cinsiyet ve Kripto para yatırımları arasında ilişki olduğu yorumu yapılmaktadır. Bu sonuçla finansal yatırımcıların kadın ve erkek olmaları kripto para yatırımı yapmalarında etkisi olduğu yorumu yapılabilir.

2. Medeni Durum ile Kripto Para Yatırımları Arasında İlişki

H_0 : Medeni durum ile Kripto para yatırımları arasında ilişki yoktur.

H_1 : Medeni durum ile Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Tablo 14. Medeni Durum ile Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler

			Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?		Toplam
			EVET	HAYIR	
Medeni durum	Evli	Katılan Sayısı	70	182	252
		%medeni durum	27,8%	72,2%	100,0%

		%Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	55,1%	60,5%	58,9%
	Bekar	Katılan Sayısı	57	119	176
		% medeni durum	32,4%	67,6%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	44,9%	39,5%	41,1%
Toplam		Katılan Sayısı	127	301	428
		% medeni durum	29,7%	70,3%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	100,0%	100,0%	100,0%

Ki Kare Testleri					
	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki Kare	1,055	1	,304		
Sürekli Düzeltmesi	,845	1	,358		
Olasılık Oranı	1,050	1	,306		
Fisher'in Kesin Testi				,334	,179
Linear-by-Linear Association	1,052	1	,305		
Geçerli Katılan	429				

Pearson ki kare değerinin p değeri $0,304 < 0,05$ 'den büyük ve H_0 hipotezini kabul ederiz "medeni durum ve Kripto para yatırımları arasında ilişki olmadığı yorumu yapılabilir. Finansal tüketicilerin evli veya bekar olması kripto para yatırımları yapmalarında bir etkisi olmadığı yorumu yapılabilir.

3. Finans konusunda eğitim almak ile Kripto Para Yatırımları Arasında İlişki

H_0 : Finans konusunda eğitim almak ile Kripto para yatırımları arasında ilişki yoktur.

H_1 : Finans konusunda eğitim almak ile Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Tablo 15. Finans Konusunda Eğitim/kurs Aldınız mı? İle Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler

		Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?		Toplam	
		EVET	HAYIR		
Finans konusunda Eğitim/kurs aldınız mı?	EVET	Katılan Sayısı	32	38	70
		% Finans konusunda Eğitim/kurs aldınız mı?	45,7%	54,3%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	25,2%	12,6%	16,3%
	HAYIR	Katılan Sayısı	95	264	359
		%Finans konusunda Eğitim/kurs aldınız mı?	26,5%	73,5%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	74,8%	87,4%	83,7%
Toplam		Katılan Sayısı	127	302	429

	% Finans konusunda Eğitim/kurs aldınız mı?	29,6%	70,4%	100,0%
	% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	100,0%	100,0%	100,0%

Ki Kare Testleri					
	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki Kare	10,418	1	,001		
Süreklilik Düzeltmesi	9,515	1	,002		
Olasılık Oranı	9,795	1	,002		
Fisher'in Kesin Testi				,002	,001
Linear-by-Linear Association	10,394	1	,001		
Geçerli Katılan	429				

Pearson Ki kare değerinin p değeri 0,01 <0,05'den küçük H_0 hipotezini reddederiz “finans konusunda eğitim almak ve Kripto para yatırımları arasında ilişki olduğu yorumu yapılabilir. Finansal tüketicilerin finans konusunda eğitim alanların kripto para yatırım yapmalarına etkisi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

4. Finansal araçlara yatırım yapmak ile Kripto Para Yatırımları Arasında İlişki

H_0 : Finansal araçlara yatırım yapmak ile Kripto para yatırımları arasında ilişki yoktur.

H_1 : Finansal araçlara yatırım yapmak ile Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Tablo 16. Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz? İle Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler

		Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?		Toplam	
		EVET	HAYIR		
Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz ?	TL	Katılan Sayısı	7	48	55
		% Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	12,7%	87,3%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	5,5%	15,9%	12,9%
	Hisse Senedi - Tahvil	Katılan Sayısı	9	18	27
		% Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	33,3%	66,7%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	7,1%	6,0%	6,3%
	Döviz	Katılan Sayısı	14	52	66
		% Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	21,2%	78,8%	100,0%

		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	11,0%	17,3%	15,4%
	Altın	Katılan Sayısı	18	138	156
		% Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	11,5%	88,5%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	14,2%	45,8%	36,4%
	Kripto Para	Katılan Sayısı	76	1	77
		% Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	98,7%	1,3%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	59,8%	0,3%	18,0%
	Yatırım Yapmadım	Katılan Sayısı	2	34	36
		% Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	5,6%	94,4%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	1,6%	11,3%	8,4%
	Diğer	Katılan Sayısı	1	10	11
		% Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	9,1%	90,9%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	0,8%	3,3%	2,6%
Toplam		Katılan Sayısı	127	301	428
		% Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	29,7%	70,3%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	100,0%	100,0%	100,0%

Ki Kare Testleri			
	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Ki Kare	222,675	6	,000
Olasılık Oranı	231,589	6	,000
Linear-by-Linear Association	18,186	1	,000
Geçerli Katılan	428		

Pearson ki kare değerinin p değerimiz $0,000 < 0,05$ 'den küçük H_0 hipotezini reddederiz “finansal araçlara yatırım yapmak ve Kripto para yatırımları arasında ilişki olduğu yorumu yapılır. Finansal tüketicilerin finansal araçlara (altın, döviz, hisse senedi, tahvil) yatırım yapanların kripto para yatırımı yapmalarına etkisi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

5. Bütçede finansal yatırımlara ayrılan pay ile Kripto Para Yatırımları Arasında İlişki

H₀: Bütçede finansal yatırımlara ayrılan pay ile Kripto para yatırımları arasında ilişki yoktur.

H₁: Bütçede finansal yatırımlara ayrılan pay ile Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Tablo 17. Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır? İle Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler

			Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?		Toplam
			EVET	HAYIR	
Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	250 TL ve altı	Katılan Sayısı	21	91	112
		% Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	18,8%	81,3%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	16,5%	30,1%	26,1%
	250-500 TL	Katılan Sayısı	14	29	43
		% Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	32,6%	67,4%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	11,0%	9,6%	10,0%
	500-1000 TL	Katılan Sayısı	19	49	68
		%Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	27,9%	72,1%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	15,0%	16,2%	15,9%
	1000-2500 TL	Katılan Sayısı	17	43	60
		% Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	28,3%	71,7%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	13,4%	14,2%	14,0%
2500-5000 TL	Katılan Sayısı	14	28	42	
	%Bütçenizden Finansal	33,3%	66,7%	100,0%	

		yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?			
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	11,0%	9,3%	9,8%
	5000 TL ve Üzeri	Katılan Sayısı	38	33	71
		% Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	53,5%	46,5%	100,0%
		%Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	29,9%	10,9%	16,6%
	Diğer	Katılan Sayısı	4	29	33
		% Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	12,1%	87,9%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	3,1%	9,6%	7,7%
	Toplam	Katılan Sayısı	127	302	429
		% Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	29,6%	70,4%	100,0%
% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?		100,0%	100,0%	100,0%	

Ki Kare Testleri			
	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Ki Kare	31,257	6	,000
Olasılık Oranı	30,832	6	,000
Linear-by-Linear Association	7,673	1	,006
Geçerle Katılan	429		

Pearson ki kare değerinin p değerimiz $0,000 < 0,05$ 'den küçük H_0 hipotezini reddederiz “Bütçede finansal yatırımlara ayrılan pay ve Kripto para yatırımları arasında ilişki olduğu yorumu yapılabilir. Bütçede finansal yatırımlara ayrılan payın kripto para yatırımlara etkisi olduğu yorumunu yapabiliriz. Bütçeden ne kadar finansal yatırımlara pay ayrılma oranı yüksek ise kripto para yatırımı yapma olasılığı da yüksek olacaktır yorumunda bulunabiliriz.

6. Yatırım aracı çeşitliliği ile Kripto Para Yatırımları Arasında İlişki

H₀: Yatırım aracı çeşitliliği ile Kripto para yatırımları arasında ilişki yoktur.

H₁: Yatırım aracı çeşitliliği ile Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Tablo 18. Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır? İle Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler

			Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?		Toplam
			EVET	HAYIR	
Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır?	1	Katılan Sayısı	27	130	157
		%Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır?	17,2%	82,8%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	21,3%	43,6%	36,9%
	2	Katılan Sayısı	40	89	129
		% Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır?	31,0%	69,0%	100,0%
		Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	31,5%	29,9%	30,4%
	3	Katılan Sayısı	36	35	71
		Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır?	50,7%	49,3%	100,0%
		Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	28,3%	11,7%	16,7%
	4	Katılan Sayısı	8	6	14
		Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır?	57,1%	42,9%	100,0%
		Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	6,3%	2,0%	3,3%
	5	Katılan Sayısı	8	2	10
		Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır?	80,0%	20,0%	100,0%
		Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	6,3%	0,7%	2,4%
Diğer	Katılan Sayısı	8	36	44	
	Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır?	18,2%	81,8%	100,0%	
	Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	6,3%	12,1%	10,4%	
Toplam	Katılan Sayısı	127	298	425	
	Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır?	29,9%	70,1%	100,0%	
	Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	100,0 %	100,0%	100,0%	

Ki Kare Testleri			
	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Ki Kare	46,654	5	,000
Olasılık Oranı	45,247	5	,000
Linear-by-Linear Association	6,273	1	,012
Geçerli Katılan	425		

Pearson ki kare değerinin p değerimiz 0,000 <0,05'den küçük H_0 hipotezini reddederiz “Yatırım aracı çeşitliliği ve Kripto para yatırımları arasında ilişki olduğu yorumu yapılabilir. Yatırım aracı çeşitliliği ne kadar fazla olursa bu yatırım araçları içerisinde kripto para yatırımlarının da bulunma olasılığı artacaktır yorumunda bulunabiliriz.

7. Portföyü takipte kullanılan bilgi kaynağı ile Kripto Para Yatırımları Arasında İlişki

H_0 : Portföyü takipte kullanılan bilgi kaynağı ile Kripto para yatırımları arasında ilişki yoktur.

H_1 : Portföyü takipte kullanılan bilgi kaynağı ile Kripto para yatırımları arasında ilişki vardır.

Tablo 19. Portföyünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir? İle Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz? Arasındaki Ki Kare Testine Ait Bilgiler

		Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?		Toplam	
		EVET	HAYIR		
Portföyünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir?	Kendi Değerlendirmem	Katılan Sayısı	41	99	140
		% Portföyünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir?	29,3%	70,7%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	32,3%	33,2%	32,9%
	Gazete-TV	Katılan Sayısı	5	24	29
		% Portföyünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir?	17,2%	82,8%	100,0%
		%Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	3,9%	8,1%	6,8%
	Sosyal Çevre	Katılan Sayısı	24	37	61
		%Portföyünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir?	39,3%	60,7%	100,0%

		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	18,9%	12,4%	14,4%
	İnternet ve Sosyal Medya	Katılan Sayısı	47	105	152
		% Portföyünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir?	30,9%	69,1%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	37,0%	35,2%	35,8%
	Aracı Kurumlar	Katılan Sayısı	8	24	32
		%Portföyünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir?	25,0%	75,0%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	6,3%	8,1%	7,5%
	Diğer	Katılan Sayısı	2	9	11
		%Portföyünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir?	18,2%	81,8%	100,0%
		%Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	1,6%	3,0%	2,6%
Toplam		Katılan Sayısı	127	298	425
		% Portföyünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir?	29,9%	70,1%	100,0%
		% Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	100,0%	100,0%	100,0%

Ki Kare Testleri			
	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Ki Kare	6,003	5	,306
Olasılık Oranı	6,202	5	,287
Linear-by-Linear Association	,000	1	,996
Geçerli Katsayısı	425		

Pearson ki-kare değerinin p değerimiz 0,306 <0,05' den büyük ve H_0 hipotezi kabul edilir. “Portföyü takipte kullanılan bilgi kaynağı ve kripto para yatırımları arasında ilişki olmadığı görülmektedir. Portföyde kullanılan bilgi kaynağının (gazete, kendi değerlendirmem, aracı kurumlar, sosyal çevre, internet ve sosyal medya) kripto para yatırımlarına bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

4.7.2. Keşfedici Faktör Analizi

Faktör analizinde ölçülen değişkenler arasındaki ilişki yapısını modellemede kullanılan yöntemlerden biri temel bileşenler modelidir (Fabrigar 2012). Modellemede temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Döndürülen faktörlerin ilişkisiz üretilmesini sağlayan, faktörler üzerindeki kare yükleri daha değişken (bazı faktör yükleri çok büyük ve geri kalanlar çok küçük) hale getiren Kaiser (1958) varimax döndürme yöntemine çalışmada başvurulmuştur. Varimax döndürme, faktör yüklerinde en yüksek değişkenliği olan eşit derecede en iyi çözümlerin arasında bir çözümü verir (L. R.Fabrigar, 2012).

Çalışmada faktör sayısı için sınırlama getirilmemiş olup özdeğeri 1 ve üzerinde ile faktör yükü 0,50'nin üzerinde ifadelerin faktör yapısını oluşturması dikkate alınmıştır. Temel bileşenler faktör analizinde örnekleme kovaryans matrisi özdeğer vektörleriyle faktör yükleri matrisi belirlenir. Eğer faktörlerin sayısı teori ya da diğer araştırmacıların çalışmaları gibi önceden belirlenmiş görüşler doğrultusunda belirlenmezse, faktör sayısının seçimi, temel bileşenlerle tahmin edilen özdeğerlere dayanabilir. Bire eşit veya birden büyük değerli özdeğer sayısı faktör sayısını verir (Johnson, 2007).

Faktör yükleri için $\pm 0,50$ veya daha büyük yüklemeler pratik olarak önemli kabul edilir. 0,70'i üzeri yükler iyi tanımlanmış yapının göstergesi olup faktör analizinin amacı olarak kabul edilir (Hair, 2014).

Kaiser-Meyer-Olkin örnekleme yeterliliği ölçüsü değişkenler arasındaki kısmi ilişki katsayılarının küçük olup olmadığını ve sonra verilerin faktör analizi için uygunluğunu test eder. Kaiser (1974), faktör karmaşık olmamanın ya da birkaç parçadan oluşmanın niteliği indeksi KMO için 0,90' larda muhteşem (marvelous); 0,80' lerde değerli (meritorious); 0,70' lerde orta düzey iyice (middling); 0,60' larda ne iyi ne kötü (mediocre); 0,50' lerde iyi değil (miserable) ve 0,50' nin altında ise kabul edilemez (unacceptable) olarak belirlemiştir.

Bartlett'in (1954) küresellik testi, kitle ilişki katsayıları matrisindeki değişkenler birbiriyle ilişkili değildir yokluk hipotezini (ilişki katsayıları matrisinin bir birim matrisi olup olmadığını) test eder. Faktör analizi bir birim matris olması durumunda anlamsız olacaktır.

Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ değerleri bir faktör analizinin veriler için faydalı olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle yaklaşık olarak çok değişkenli normal ve faktör analizi için kabul edilebilir (George, 2016).

KMO katsayısı, örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygun olup olmadığını göstermektedir. Örneklem büyüklüğünün yeterli olması için KMO değerinin en az 0,60 ve üzerinde olması; Bartlett testinin de anlamlı ($p < .05$) olması gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda bu bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 20. KMO and Bartlett's Testine Ait Bilgiler

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,921
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	4130,314
	df	190
	Sig.	,000

Total Variance Explained: Total sütununda özdeğeri 1' den yüksek kaç faktör var ise o kadar faktör edilmiştir denir. Cumulative percent % sütununda o kadar faktörün yüzde kaç açıkladığını verir. Aşağıdaki tabloda bu bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 21. Toplam Açıklanan Varyans

Component	Initial Eigenvalues			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	8,029	40,145	40,145	6,617	33,087	33,087
2	1,899	9,496	49,641	2,757	13,785	46,872
3	1,377	6,885	56,526	1,569	7,846	54,718
4	1,057	5,287	61,813	1,419	7,095	61,813

Rotated Component Matrix” bize ölçeğin hem kaç faktör olduğunu hem de hangi maddelerin hangi faktör düzeyinde olduklarını göstermektedir. Aşağıdaki tabloda faktör ve faktör düzeyleri gösterilmektedir.

Tablo 22. Döndürülmüş Bileşen Matrisi

Sorular	Component			
	1	2	3	4
Kripto Paraları ilk duyduğumdan beri ilgimi çekiyor.	,821			

İnternet ve Teknoloji kullanımı Kripto Paralara olan ilgimi artırır.	,819		
Bitcoin ve diğer kripto paraların genel olarak güncel değerini yaklaşık olarak bilirim.	,799		
Bitcoin vb. satın alacağım zaman nereye başvuracağımı bilirim.	,797		
Diğer kripto paraların nasıl alınıp satılacağı hakkında da bilgim var.	,764		
Gelecekte Bitcoin'in çok önemli bir para birimi olacağına inanırım.	,734		
Kripto para birimlerinin ne olduğunu bilirim.	,708		
Eğer Bitcoin'im veya diğer kripto paralardan birine sahip olursam onunla neler satın alabileceğimi bilirim.	,680		
Birden fazla kripto para birimlerinin olduğunu bilirim.	,674		
Yeterince araştırsam kripto paradan yüksek kazanç sağlarım.	,625		
Kripto para birimlerinin ne olduğunu bilirim.	,581		
Finansal yatırım kararı alırken kendime güvenirim.		,758	
Ortalama bir yatırımcıya göre finansal yatırımlar konusunda oldukça yetenekliyim.		,743	
Bir yatırım yaparken en baştan satış seviyesi belirlerim.		,603	
Piyasalarla ilgili eğitim webinar söyleşi yakından takip ederim.		,529	
Boş zamandan dolayı kripto para yatırımı yapmaya başladım.			,628
Kripto para kullanırsam yasa dışı işlem yapmış olurum.			,580
Yatırım yaptığımda kaybedersem bir sonrakinde yatırımdan kaçırım.			,532
Kripto Paralar ile işlem yapmanın karmaşık bir süreç olduğuna inanırım.			,820
Bitcoin için internet ve teknoloji kullanımı, işlem maliyetini yükseltir.			,519

Tablo 23: Kripto Para Yatırımları Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Bulguları

FAKTÖRLER	Faktör yükü	Özdeğer	Varyans (%)
İŞLEMSEL KOLAYLIK		1,057	5,287
Kripto Paralar ile işlem yapmanın karmaşık bir süreç olduğuna inanırım.	,820		
Bitcoin için internet ve teknoloji kullanımı, işlem maliyetini yükseltir.	,519		
YATIRIM		1,377	6,885
Boş zamandan dolayı kripto para yatırımı yapmaya başladım.	,628		
Kripto para kullanırsam yasa dışı işlem yapmış olurum.	,580		
Yatırım yaptığımda kaybedersem bir sonrakinde yatırımdan kaçırım.	,532		
GÜVEN		1,899	9,496
Finansal yatırım kararı alırken kendime güvenirim.	,758		

Ortalama bir yatırımcıya göre finansal yatırımlar konusunda oldukça yetenekliyim.	,743		
Bir yatırım yaparken en baştan satış seviyesi belirlerim.	,603		
Piyasalarla ilgili eğitim webinar söyleşi yakından takip ederim.	,529		
BİLGİ		8,029	40,145
Kripto Paraları ilk duyduğumdan beri ilgimi çekiyor.	,821		
İnternet ve Teknoloji kullanımı Kripto Paralara olan ilgimi artırır.	,819		
Bitcoin ve diğer kripto paraların genel olarak güncel değerini yaklaşık olarak bilirim.	,799		
Bitcoin vb. satın alacağım zaman nereye başvuracağımı bilirim.	,797		
Diğer kripto paraların nasıl alınıp satılacağı hakkında da bilgim var.	,764		
Gelecekte Bitcoin'in çok önemli bir para birimi olacağına inanırım.	,734		
Kripto para birimlerinin ne olduğunu bilirim.	,708		
Eğer Bitcoin'im veya diğer kripto paralardan birine sahip olursam onunla neler satın alabileceğimi bilirim.	,680		
Birden fazla kripto para birimlerinin olduğunu bilirim	,674		
Yeterince araştırsam kripto paradan yüksek kazanç sağlarım.	,625		
Kripto para birimlerinin ne olduğunu bilirim	,581		

4 boyut ve 20 maddeden oluşan Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinin yapı geçerliliğini değerlendirmek için AFA yapılmıştır. Temel bileşenler analizi ve varimax rotasyon yöntemleri kullanılmıştır. AFA bulguları Tablo 23'de yer almaktadır.

Analiz sonucunda, KMO (0,921) değeri ve Bartlett küresellik test değerine ($\chi^2(190)=4130,314$; $p<0,001$) göre faktör analizi yapmanın uygun olduğu görülmüştür. 20 madde ve 4 boyuttan oluşan ölçekte Bilgi boyutunun açıkladığı varyans %40,145, Güven boyutunun açıkladığı varyans % 9,496 Yatırım boyutunun açıkladığı varyans % 6,885, İşlemsel Güvenlik boyutunun açıkladığı varyans % 5,287 olup toplam açıklanan varyans %61,813'tür. Bilgi boyutuna ilişkin maddelerin faktör yükleri 0,581-0,821 arasında, Güven boyutuna ilişkin maddelerin faktör yükleri 0,529-0,758 arasında, Yatırım boyutuna ilişkin maddelerin faktör yükleri 0,532-0,628 arasında, İşlemsel Kolaylık boyutuna ilişkin maddelerin faktör yükleri 0,519-0,820 arasındadır.

4.7.3.Varyans Analizi

4.7.3.1. Bütçeden Yatırımlar İçin Ayrılan Paya Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Varyans Analizi

Çalışmanın hipotezlerine dayalı varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Sırasıyla her bir faktör için varyans analizi uygulaması sunulacaktır.

H₀: Bütçenizden finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır sorusuna göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Bütçenizden finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır sorusuna göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Tablo 24. Bütçeden Yatırımlar İçin Ayrılan Paya Göre Faktörlere İlişkin Varyans Analizi Bulguları

	F	P
BİLGİ FAKTÖRÜ	5,269	,000
GÜVEN FAKTÖRÜ	3,054	,006
YATIRIM FAKTÖRÜ	1,751	,108
İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ	,481	,822

Koyu renkle işaretlediğimiz ifadeler için $p < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir. Bütçenizden finansal yatırımlar için ayırdığınız pay ne kadardır sorusuna göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır. Bilgi faktörü ve güven faktörü ifadeleri için farklılık olduğu belirlendi. Farklılık bulunan ifadeler için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılması gerekmektedir.

4.7.3.1.1.Bilgi Faktörü Analiz Bulguları

H₀: Bütçenizden finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır sorusunun bilgi faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Bütçenizden finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır sorusunun bilgi faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Farklılık bulunduğu için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılır.

Varyansların homojenliği incelemesinde aşağıdaki tablo yorumlanır.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tablo 25. Varyansların Homojenlik Testi

BİLGİ FAKTÖRÜ			
Levene Statistic	sd1	sd2	P
1,280	6	400	,265

Tabloya bakıldığında p değeri (0,265) ve $p > \alpha = 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilir. Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir. Varyansların eşitliğine dayalı çoklu karşılaştırmaların yapılmasında LSD testi uygulanmıştır. Bilgi faktörü için çoklu karşılaştırmalar bulguları Tablo 26’da sunulmuştur.

Tabloya bakıldığında * işareti olanlar arasında %5 düzeyinde farklılık olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 26. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu

Bağımlı Değişken: BİLGİ FAKTÖRÜ							
	(I) Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	(J) Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	Ortalama farkları (I-J)	Std. hata	P	95% Güven düzeyi	
						Alt sınır	Üst sınır
LSD	250 TL ve altı	250-500 TL	,07339	,17745	,679	-,2754	,4222
		500-1000 TL	-,02471	,14712	,867	-,3139	,2645
		1000-2500 TL	,24301	,15740	,123	-,0664	,5524
		2500-5000 TL	,25760	,17424	,140	-,0849	,6001
		5000 TL ve Üzeri	,64880*	,14779	,000	,3583	,9394
		Diğer	-,30190	,19598	,124	-,6872	,0834
	250-500 TL	250 TL ve altı	-,07339	,17745	,679	-,4222	,2754
		500-1000 TL	-,09811	,19055	,607	-,4727	,2765
		1000-2500 TL	,16961	,19859	,394	-,2208	,5600
		2500-5000 TL	,18421	,21219	,386	-,2329	,6014
		5000 TL ve Üzeri	,57541*	,19107	,003	,1998	,9510
		Diğer	-,37529	,23038	,104	-,8282	,0776
	500-1000 TL	250 TL ve altı	,02471	,14712	,867	-,2645	,3139
		250-500 TL	,09811	,19055	,607	-,2765	,4727
		1000-2500 TL	,26772	,17204	,120	-,0705	,6059
		2500-5000 TL	,28231	,18758	,133	-,0864	,6511
		5000 TL ve Üzeri	,67352*	,16330	,000	,3525	,9946
		Diğer	-,27718	,20793	,183	-,6859	,1316

1000-2500 TL	250 TL ve altı	-,24301	,15740	,123	-,5524	,0664
	250-500 TL	-,16961	,19859	,394	-,5600	,2208
	500-1000 TL	-,26772	,17204	,120	-,6059	,0705
	2500-5000 TL	,01459	,19574	,941	-,3702	,3994
	5000 TL ve Üzeri	,40580*	,17261	,019	,0665	,7451
	Diğer	-,54490*	,21532	,012	-,9682	-,1216
2500-5000 TL	250 TL ve altı	-,25760	,17424	,140	-,6001	,0849
	250-500 TL	-,18421	,21219	,386	-,6014	,2329
	500-1000 TL	-,28231	,18758	,133	-,6511	,0864
	1000-2500 TL	-,01459	,19574	,941	-,3994	,3702
	5000 TL ve Üzeri	,39120*	,18810	,038	,0214	,7610
	Diğer	-,55950*	,22792	,015	-1,0076	-,1114
5000 TL ve Üzeri	250 TL ve altı	-,64880*	,14779	,000	-,9394	-,3583
	250-500 TL	-,57541*	,19107	,003	-,9510	-,1998
	500-1000 TL	-,67352*	,16330	,000	-,9946	-,3525
	1000-2500 TL	-,40580*	,17261	,019	-,7451	-,0665
	2500-5000 TL	-,39120*	,18810	,038	-,7610	-,0214
	Diğer	-,95070*	,20840	,000	-1,3604	-,5410
Diğer	250 TL ve altı	,30190	,19598	,124	-,0834	,6872
	250-500 TL	,37529	,23038	,104	-,0776	,8282
	500-1000 TL	,27718	,20793	,183	-,1316	,6859
	1000-2500 TL	,54490*	,21532	,012	,1216	,9682
	2500-5000 TL	,55950*	,22792	,015	,1114	1,0076
	5000 TL ve Üzeri	,95070*	,20840	,000	,5410	1,3604
<ul style="list-style-type: none"> • 0,05 düzeyine anlamlı farklılık vardır. 						

Tablodan baktığımızda * işareti 0,64880 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 250 TL ve altı ile 5000 TL ve üzeri olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların bilgi faktörüne verilen yanıtlar arasında farklılık vardır.

250-500 TL için bakıldığında* işareti 0,57541 üzerinde * vardır. Bunun anlamı 250-500 TL ile 5000 TL ve üzeri olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

500-1000 TL için bakıldığında* işareti 0,67352 üzerinde * vardır. Bunun anlamı500-1000 TL ile 5000 TL ve üzeri olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

1000-2500 TL için bakıldığında* işareti 0,40580 üzerinde ve -0,54490 üzerinde* vardır. Bunun anlamı 1000-2500 TL ile 5000 TL ve üzeri ve diğer olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

2500-5000 TL için bakıldığında* işareti 0,39120 üzerinde ve -0,55950 üzerinde * vardır. Bunun anlamı 2500-5000 TL ile 5000 TL ve üzeri ile diğer olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

5000 TL ve üzeri için bakıldığında bütün seçeneklerde * işareti olduğunu ve 5000 TL ile hepsi için BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Diğer için bakıldığında* işareti 0,54490 ,0,55950 ve 0,95070 üzerinde * vardır. Bunun anlamı diğer ile 1000 -2500 TL ,2500-5000TL ,5000 TL ve üzeri olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Farklılık 5000 TL ve üzeri ile diğer olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranlar için olmuştur. Bu aşamada ortalamaları incelenebilir.

Tablo 27. Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Ortalama	Standart sapma
250 TL ve altı	107	3,3042	,94262
250-500 TL	39	3,2308	,75712
500-1000 TL	68	3,3289	,93794
1000-2500 TL	55	3,0612	1,07138
2500-5000 TL	41	3,0466	,90844
5000 TL ve Üzeri	67	2,6554	,98632
Diğer	30	3,6061	,94455
Total	407	3,1579	,97813

250 TL ve altı pay ayıranların ortalama 3,30 yanıtı verdiği, 250-500 TL pay ayıranların ortalama 3,23 yanıtı verdiği ,500-1000 TL pay ayıranların ortalama 3,32 yanıtı verdiği ,1000-2500 TL pay ayıranların ortalama 3,06 yanıtı verdiği ,2500-5000 TL pay ayıranların ortalama 3,04 yanıtı verdiği, diğer seçeneği ile pay ayıranların ortalama ise 3,60 yanıtını verdiği görülmektedir. Bilgi Faktörü ifadesine (“Bütçenizden Finansal Kaynaklara Ayırdığınız Pay Ne Kadardır.”) Diğer ,500-1000 TL ve 250 TL ve altı pay ayıranlar 250-500 TL, 1000-2500 TL ,2500-5000 TL ve 5000 TL ve Üzeri pay ayıranlardan daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

4.7.3.1.2. Güven Faktörü Analiz Bulguları:

H₀: Bütçenizden finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır sorusunun güven faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Bütçenizden finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır sorusunun güven faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

P değerimiz 0,006 ve $P < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir.

Bütçenizden finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır sorusunun güven faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Farklılık bulunduğu için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılır.

Varyansların homojenliği incelemesinde aşağıdaki tablo yorumlanır.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tablo 28. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu

GÜVEN FAKTÖRÜ			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,242	6	400	,284

Tabloya bakıldığında Sig. P değeri 0,284 $p > \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi kabul edilir. Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir. Varyansların eşitliğine dayalı çoklu karşılaştırmaların yapılmasında LSD testi uygulanmıştır. Güven faktörü için çoklu karşılaştırmalar bulguları Tablo 29’da sunulmuştur.

Tabloya bakıldığında * işareti olanlar arasında farklılık olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 29. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu

Bağımlı Değişken: GÜVEN FAKTÖRÜ							
(I) Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	(J) Bütçenizden Finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır?	Ortalama Farkları (I-J)	Std. hata	P	95% Güven Düzeyi		
					Alt Sınır	Üst Sınır	
LSD	250 TL ve altı	250-500 TL	,01971	,15129	,896	-,2777	,3171
		500-1000 TL	,04384	,12544	,727	-,2028	,2905
		1000-2500 TL	,21470	,13420	,110	-,0491	,4785
		2500-5000 TL	,10805	,14857	,467	-,1840	,4001
		5000 TL ve Üzeri	,44814*	,12601	,000	,2004	,6959
		Diğer	-,13606	,16710	,416	-,4646	,1924
	250-500 TL	250 TL ve altı	-,01971	,15129	,896	-,3171	,2777
		500-1000 TL	,02413	,16247	,882	-,2953	,3435
		1000-2500 TL	,19499	,16933	,250	-,1379	,5279
		2500-5000 TL	,08834	,18092	,626	-,2673	,4440
		5000 TL ve Üzeri	,42843*	,16291	,009	,1082	,7487
		Diğer	-,15577	,19643	,428	-,5419	,2304
	500-1000 TL	250 TL ve altı	-,04384	,12544	,727	-,2905	,2028
		250-500 TL	-,02413	,16247	,882	-,3435	,2953
		1000-2500 TL	,17086	,14669	,245	-,1175	,4592
		2500-5000 TL	,06420	,15993	,688	-,2502	,3786
		5000 TL ve Üzeri	,40430*	,13923	,004	,1306	,6780
		Diğer	-,17990	,17728	,311	-,5284	,1686
	1000-2500 TL	250 TL ve altı	-,21470	,13420	,110	-,4785	,0491
		250-500 TL	-,19499	,16933	,250	-,5279	,1379
		500-1000 TL	-,17086	,14669	,245	-,4592	,1175
		2500-5000 TL	-,10665	,16689	,523	-,4347	,2214
		5000 TL ve Üzeri	,23345	,14717	,113	-,0559	,5228
		Diğer	-,35076	,18359	,057	-,7117	,0102
2500-5000 TL	250 TL ve altı	-,10805	,14857	,467	-,4001	,1840	
	250-500 TL	-,08834	,18092	,626	-,4440	,2673	
	500-1000 TL	-,06420	,15993	,688	-,3786	,2502	
	1000-2500 TL	,10665	,16689	,523	-,2214	,4347	
	5000 TL ve Üzeri	,34010*	,16038	,035	,0248	,6554	
	Diğer	-,24411	,19433	,210	-,6261	,1379	

5000 TL ve Üzeri	250 TL ve altı	-,44814*	,12601	,000	-,6959	-,2004
	250-500 TL	-,42843*	,16291	,009	-,7487	-,1082
	500-1000 TL	-,40430*	,13923	,004	-,6780	-,1306
	1000-2500 TL	-,23345	,14717	,113	-,5228	,0559
	2500-5000 TL	-,34010*	,16038	,035	-,6554	-,0248
	Diğer	-,58420*	,17769	,001	-,9335	-,2349
Diğer	250 TL ve altı	,13606	,16710	,416	-,1924	,4646
	250-500 TL	,15577	,19643	,428	-,2304	,5419
	500-1000 TL	,17990	,17728	,311	-,1686	,5284
	1000-2500 TL	,35076	,18359	,057	-,0102	,7117
	2500-5000 TL	,24411	,19433	,210	-,1379	,6261
	5000 TL ve Üzeri	,58420*	,17769	,001	,2349	,9335
*. 0,05 düzeyine anlamlı farklılık vardır.						

Tablodan baktığımızda * işareti ,44814 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 250 TL ve altı ile 5000 TL ve üzeri olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

250-500 TL için bakıldığında* işareti 0,42843 üzerinde * vardır. Bunun anlamı 250-500TL ile 5000 TL ve üzeri olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

500-1000 TL için bakıldığında* işareti 0,40430 üzerinde * vardır. Bunun anlamı 500-100 TL ile 5000 TL ve üzeri olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

2500-5000 TL için bakıldığında* işareti 0,34010 üzerinde * vardır. Bunun anlamı2500-5000 TL ile 5000 TL ve üzeri olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

5000 TL ve Üzeri için bakıldığında* işareti -0,44814,-0,42843,-0,40430,-0,34010 ve -0,58420 üzerinde * vardır. Bunun anlamı 5000 TL ile 250 TL ve altı ,250-500 TL ,500-1000 TL ,2500-5000 TL ve diğer olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Diğer için bakıldığında* işareti 0,58420 üzerinde * vardır. Bunun anlamı 5000 TL ve üzeri olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Farklılık 5000 TL ve üzeri olarak bütçeden finansal yatırımlar için pay ayıranlar için olmuştur. Bu aşamada ortalamaları incelenebilir.

Tablo 30. Tanımlayıcılar Tablosu

GÜVEN FAKTÖRÜ			
	N	Ortalama	Standart Sapma
250 TL ve altı	107	3,2056	,81250
250-500 TL	39	3,1859	,71800
500-1000 TL	68	3,1618	,83282
1000-2500 TL	55	2,9909	,74063
2500-5000 TL	41	3,0976	,86219
5000 TL ve Üzeri	67	2,7575	,76373
Diğer	30	3,3417	,97928
Total	407	3,0928	,82104

250 TL ve altı pay ayıranların ortalama 3,20 yanıtı verdiği, 250-500 TL pay ayıranların ortalama 3,18 yanıtı verdiği ,500-1000 TL pay ayıranların ortalama 3,16 yanıtı verdiği ,1000-2500 TL pay ayıranların ortalama 2,99 yanıtı verdiği ,2500-5000 TL pay ayıranların ortalama 3,09 yanıtı verdiği, 5000 TL ve üzeri pay ayıranların 2,75 yanıtını verdiği diğer seçeneği ile pay ayıranların ortalama ise 3,34 yanıtını verdiği görülmektedir. Güven Faktörü ifadesine (“Bütçenizden Finansal Kaynaklara Ayırdığınız Pay Ne Kadardır.”) Diğer ve 250 TL ve altı pay ayıranlar 250-500 TL, 500-1000 TL ,1000-2500 TL ,2500-5000 TL ve 5000 TL ve Üzeri pay ayıranlardan daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

4.7.3.2.Yaşa Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Varyans Analizi Değişkeni

Çalışmanın hipotezlerine dayalı varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Sırasıyla her bir faktör için varyans analizi uygulaması sunulacaktır.

H₀: Yaşa göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Yaşa göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Sig. (p) değeri 0,05'ten küçük olan değerleri belirliyoruz

Tablo 31. Yaşa Göre Faktörlere İlişkin Varyans Analizi Bulguları

	F	P
BİLGİ FAKTÖRÜ	0,267	,899
GÜVEN FAKTÖRÜ	2,567	,038
YATIRIM FAKTÖRÜ	2,382	,051
İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ	2,717	,030

Koyu renkle işaretlediğimiz ifadeler için $p < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir. Yaşa göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır. İşlemsel kolaylık faktörü ve güven faktörü ifadeleri için farklılık olduğu belirlendi. Farklılık bulunan ifadeler için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılması gerekmektedir.

4.7.3.2.1. Güven Faktörü Analiz Bulguları:

H₀: Yaşa göre güven faktörüne verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Yaşa göre güven faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

P değerimiz 0,038 ve $P < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir.

Yaşa göre güven faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Farklılık bulunduğu için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılır.

Varyansların homojenliği incelemesinde aşağıdaki tablo yorumlanır.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tabloya bakıldığında Sig. P değerleri için $p > \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi kabul edilir. Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 32. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu

GÜVEN FAKTÖRÜ

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,297	4	402	,270

Tabloya bakıldığında Sig. P değeri (için0,270) $p > \alpha = 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilir. Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir. Varyansların eşitliğine dayalı çoklu karşılaştırmaların yapılmasında LSD testi uygulanmıştır. Güven faktörü için çoklu karşılaştırmalar bulguları Tablo 33'te sunulmuştur.

Tabloya bakıldığında * işareti olanlar arasında farklılık olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 33. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu

Bağımlı Değişken: GÜVEN FAKTÖRÜ						
LSD						
(I) yaşınız	(J) yaşınız	Ortalama Farkları (I-J)	Std. Hata	P	95% Güven Düzeyi	
					Alt Sınır	Üst Sınır
20 ve aşağısı	20-30	-,35671*	,14090	,012	-,6337	-,0797
	30-40	-,20519	,14856	,168	-,4972	,0869
	40-50	-,10682	,16696	,523	-,4350	,2214
	50 ve üzeri	-,06250	,18001	,729	-,4164	,2914
20-30	20 ve aşağısı	,35671*	,14090	,012	,0797	,6337
	30-40	,15152	,10154	,136	-,0481	,3511
	40-50	,24989*	,12696	,050	,0003	,4995
	50 ve üzeri	,29421*	,14368	,041	,0117	,5767
30-40	20 ve aşağısı	,20519	,14856	,168	-,0869	,4972
	20-30	-,15152	,10154	,136	-,3511	,0481
	40-50	,09837	,13540	,468	-,1678	,3645
	50 ve üzeri	,14269	,15119	,346	-,1545	,4399
40-50	20 ve aşağısı	,10682	,16696	,523	-,2214	,4350
	20-30	-,24989*	,12696	,050	-,4995	-,0003
	30-40	-,09837	,13540	,468	-,3645	,1678
	50 ve üzeri	,04432	,16931	,794	-,2885	,3772
50 ve üzeri	20 ve aşağısı	,06250	,18001	,729	-,2914	,4164
	20-30	-,29421*	,14368	,041	-,5767	-,0117

	30-40	-,14269	,15119	,346	-,4399	,1545
	40-50	-,04432	,16931	,794	-,3772	,2885
*0,05 düzeyine anlamlı farklılık vardır.						

Tablodan baktığımızda * işareti-,35671 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 20 yaş ve aşağısı ile 20-30 yaş aralığında olanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

20-30 yaş arası için bakıldığında * işareti 0,35671,0324989,0,29424 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 20-30 yaş arası ile 20 ve aşağısı,40-50,50 ve üzeri yaş aralığında olanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

40-50 yaş arası için bakıldığında * işareti -0,24989 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 40-50 yaş arası ile 20-30 yaş aralığında olanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

50 yaş ve üzeri için bakıldığında * işareti -0,29421 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 50 yaş ve üzeri ile 20-30 yaş aralığında olanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Farklılık 20-30 yaş aralığında olanlar için olmuştur.

Bu aşamada ortalamaları incelenebilir.

Tablo 34. Tanımlayıcılar Tablosu

	N	Ortalama	Standart Sapma
20 ve aşağısı	42	2,8750	,86998
20-30	164	3,2317	,85019
30-40	106	3,0802	,77425
40-50	55	2,9818	,81203
50 ve üzeri	40	2,9375	,70654
Total	407	3,0928	,82104

20 ve aşağı yaşında olanların ortalama 2,87 yanıtı verdiği, 20-30 yaş aralığında olanların ortalama 3,23 yanıtı verdiği, 30-40 yaş aralığında olanların ortalama 3,08 yanıtı verdiği ,40-50 yaş aralığında olanların ortalama 2,98 yanıtı verdiği ,50 yaş ve

üzeri olanların ise ortalama 2,93 yanıtı verdiği görülmektedir. Güven Faktörü ifadesine (“yaş değişkeni”) 20-30yaş ve 30-40 yaş aralığında olanların 20 yaş ve aşağısı,40-50 yaş aralığı ve 50 yaş ve üzeri olanlardan daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

4.7.3.2.2.İşlemsel Kolaylık Faktörü Analiz Bulguları:

H₀: Yaşa göre işlemsel kolaylık faktörüne verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Yaşa göre işlemsel kolaylık faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

P=0,030 ve P< α =0,05 olduğu için H₀ hipotezi reddedilir.

Yaşa göre güven faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Farklılık bulunduğu için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılır.

Varyansların homojenliği incelemesinde aşağıdaki tablo yorumlanır.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tablo 35. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu

İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2,354	4	402	,053

Tabloya bakıldığında Sig. P değeri (0,053) p> α =0,05 olduğu için H₀ hipotezi kabul edilir. Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir. Varyansların eşitliğine dayalı çoklu karşılaştırmaların yapılmasında LSD testi uygulanmıştır. İşlemsel kolaylık faktörü için çoklu karşılaştırmalar bulguları Tablo 36’da sunulmuştur.

Tablo 36. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu

Bağımlı Değişken: İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ						
LSD						
(I) yaşınız	(J) yaşınız	Ortalama Farkları (I-J)	Std. Hata	P	95% Güven Düzeyi	
					Alt Sınır	Üst Sınır
20 ve aşağısı	20-30	-,30009	,15868	,059	-,6120	,0119
	30-40	-,14218	,16730	,396	-,4711	,1867
	40-50	,01039	,18803	,956	-,3593	,3800

	50 ve üzeri	,12857	,20272	,526	-,2700	,5271
20-30	20 ve aşağısı	,30009	,15868	,059	-,0119	,6120
	30-40	,15790	,11435	,168	-,0669	,3827
	40-50	,31048*	,14298	,030	,0294	,5915
	50 ve üzeri	,42866*	,16181	,008	,1106	,7468
30-40	20 ve aşağısı	,14218	,16730	,396	-,1867	,4711
	20-30	-,15790	,11435	,168	-,3827	,0669
	40-50	,15257	,15248	,318	-,1472	,4523
	50 ve üzeri	,27075	,17027	,113	-,0640	,6055
40-50	20 ve aşağısı	-,01039	,18803	,956	-,3800	,3593
	20-30	-,31048*	,14298	,030	-,5915	-,0294
	30-40	-,15257	,15248	,318	-,4523	,1472
	50 ve üzeri	,11818	,19067	,536	-,2567	,4930
50 ve üzeri	20 ve aşağısı	-,12857	,20272	,526	-,5271	,2700
	20-30	-,42866*	,16181	,008	-,7468	-,1106
	30-40	-,27075	,17027	,113	-,6055	,0640
	40-50	-,11818	,19067	,536	-,4930	,2567
*0,05 düzeyine anlamlı farklılık vardır.						

Tabloya bakıldığında * işareti olanlar arasında farklılık olduğu söylenebilmektedir. Tablodan baktığımızda * işareti 0,31048 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 20 - 30 yaş aralığı ile 40-50 yaş aralığında olanların İŞLEMSEL KOLAYLIK ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

20-30 yaş arası için bakıldığında * işareti 0,42866 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 20-30 yaş aralığında olanlar ile 50 yaş ve üzeri aralığında olanların İŞLEMSEL KOLAYLIK ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Farklılık 20-30 yaş aralığında olanlar için olmuştur.

Bu aşamada ortalamaları incelenebilir.

Tablo 37. Tanımlayıcılar Tablosu

İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ			
	N	Ortalama	Standart Sapma
20 ve aşağısı	42	2,9286	1,03341
20-30	164	3,2287	,92900

30-40	106	3,0708	,96224
40-50	55	2,9182	,88068
50 ve üzeri	40	2,8000	,61810
Total	407	3,0725	,92530

20 ve aşağı yaşında olanların ortalama 2,92 yanıtı verdiği, 20-30 yaş aralığında olanların ortalama 3,22 yanıtı verdiği, 30-40 yaş aralığında olanların ortalama 3,07 yanıtı verdiği ,40-50 yaş aralığında olanların ortalama 2,91 yanıtı verdiği ,50 yaş ve üzeri olanların ise ortalama 2,80 yanıtı verdiği görülmektedir. İşlemsel kolaylık Faktörü ifadesine (“yaş değişkeni”) 20-30 yaş ve 30-40 yaş aralığında olanların 20 yaş ve aşağısı,40-50 yaş aralığı ve 50 yaş ve üzeri olanlardan daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

4.7.3.3.Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz Sorusuna Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Varyans Analizi

Çalışmanın hipotezlerine dayalı varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Sırasıyla her bir faktör için varyans analizi uygulaması sunulacaktır.

H₀: Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz sorusuna göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz sorusuna göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Sig. (p) değeri 0,05’ten küçük olan değerleri belirliyoruz.

Tablo 38. Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz Sorusuna Göre Faktörlere İlişkin Varyans Analizi Bulguları

	F	P
BİLGİ FAKTÖRÜ	5,868	,000
GÜVEN FAKTÖRÜ	3,107	,009
YATIRIM FAKTÖRÜ	2,447	,034
İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ	3,420	,005

Koyu renkle işaretlediğimiz ifadeler için $p < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir.

Yaşa göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır. Bilgi faktörü, güven faktörü ve yatırım faktörü ifadeleri için farklılık olduğu belirlendi. Farklılık bulunan ifadeler için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılması gerekmektedir.

4.7.3.3.1. Bilgi Faktörü Analiz Bulguları:

H₀: Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz sorusuna göre bilgi faktörüne verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz sorusuna göre bilgi faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

P değerimiz (0,000) $P < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir.

Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz sorusuna bilgi faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Farklılık bulunduğu için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılır.

Varyansların homojenliği incelemesinde aşağıdaki tablo yorumlanır.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tablo 39. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu

BİLGİ FAKTÖRÜ			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,767	5	398	,574

Tabloya bakıldığında Sig. P değeri (için 0,574) $p > \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi kabul edilir.

Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir. Varyansların eşitliğine dayalı çoklu karşılaştırmaların yapılmasında LSD testi uygulanmıştır. Bilgi faktörü için çoklu karşılaştırmalar bulguları Tablo 40'da sunulmuştur.

Tablo 40. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu

Bağımlı Değişken: BİLGİ FAKTÖRÜ					
LSD					
				P	95% Güven Düzeyi

(I) Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	(J) Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	Ortalama Farkları (I-J)	Std. Hata		Alt Sınır	Üst Sınır
1	2	,20293	,14908	,174	-,0902	,4960
	3	,69203*	,16435	,000	,3689	1,0151
	4	,36962	,20239	,069	-,0283	,7675
	5	,13125	,14801	,376	-,1597	,4222
	Diğer	-,14187	,14418	,326	-,4253	,1416
2	1	-,20293	,14908	,174	-,4960	,0902
	3	,48911*	,17009	,004	,1547	,8235
	4	,16669	,20708	,421	-,2404	,5738
	5	-,07167	,15437	,643	-,3751	,2318
	Diğer	-,34480*	,15070	,023	-,6411	-,0485
3	1	-,69203*	,16435	,000	-1,0151	-,3689
	2	-,48911*	,17009	,004	-,8235	-,1547
	4	-,32241	,21832	,141	-,7516	,1068
	5	-,56078*	,16915	,001	-,8933	-,2282
	Diğer	-,83391*	,16581	,000	-1,1599	-,5079
4	1	-,36962	,20239	,069	-,7675	,0283
	2	-,16669	,20708	,421	-,5738	,2404
	3	,32241	,21832	,141	-,1068	,7516
	5	-,23837	,20631	,249	-,6440	,1672
	Diğer	-,51149*	,20358	,012	-,9117	-,1113
5	1	-,13125	,14801	,376	-,4222	,1597
	2	,07167	,15437	,643	-,2318	,3751
	3	,56078*	,16915	,001	,2282	,8933
	4	,23837	,20631	,249	-,1672	,6440
	Diğer	-,27313	,14964	,069	-,5673	,0211
Diğer	1	,14187	,14418	,326	-,1416	,4253
	2	,34480*	,15070	,023	,0485	,6411
	3	,83391*	,16581	,000	,5079	1,1599
	4	,51149*	,20358	,012	,1113	,9117
	5	,27313	,14964	,069	-,0211	,5673
*0,05 düzeyine anlamlı farklılık vardır.						

Tablodan baktığımızda * işareti ,69203 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 1 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile 3 yıldır finansal araçlara yatırım yapanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

2 yıl için bakıldığında * işareti 0,48911 ve-0,34480 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 2 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile 3 yıldır ve diğer şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

3 yıl için bakıldığında * işareti -0,69203,-0,48911, -0,56078 ve -0,83391 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 3 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile 1 yıl ,2 yıl ,5yıl ve diğer yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

4 yıl için bakıldığında * işareti -0,51149, üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 4 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile diğer yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

5 yıl için bakıldığında * işareti 0,56078, üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 5 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile 3 yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Diğer yıl için bakıldığında * işareti 0,34480,0,83391ve 0,51149 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı diğer yıl olarak finansal araçlara yatırım yapanlar ile 2yıl,3 yıl,4 yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Tablo 41. Tanımlayıcılar Tablosu

	N	Ortalama	Standart Sapma
1	88	3,2975	,89314
2	74	3,0946	,95066
3	53	2,6055	,91309
4	29	2,9279	1,06195
5	76	3,1663	1,00909
Diğer	84	3,4394	,91115

Total	404	3,1478	,97350
-------	-----	--------	--------

Farklılık 3 ve diğer yıldan beri finansal kaynaklara yatırım yapanlar şeklinde için olmuştur. Bu aşamada ortalamaları incelenebilir.

1 yıldır yatırım yapanların ortalama 3,29 yanıtı verdiği, 2 yıldır yatırım yapanların ortalama 3,09 yanıtı verdiği, 3 yıldır yatırım yapanların ortalama 2,60 yanıtı verdiği ,4 yıldır yatırım yapanların ortalama 2,92 yanıtı verdiği ,5 yıldır yatırım yapanların ortalama 3,16 yanıtı verdiği ve diğer şeklinde yatırım yapanların ise ortalama 3,43 yanıtını verdiği görülmektedir. Bilgi Faktörü ifadesine (“Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz”) 1 yıl,2 yıl,5 yıl ve diğer yıl şeklinde yatırım yapanların 3 yıl ve 4 yıldır yatırım yapanlardan daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

4.7.3.3.2.Güven Faktörü Analiz Bulguları:

H₀: Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz sorusuna göre güven faktörüne verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz sorusuna göre güven faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır

P değeri 0,009 ve $P < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir.

Bütçenizden finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır sorusunun güven faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Farklılık bulunduğu için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılır.

Varyansların homojenliği incelemesinde aşağıdaki tablo yorumlanır.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tablo 42. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu

GÜVEN FAKTÖRÜ			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,588	5	398	,709

Tabloya bakıldığında Sig. P değeri (için0,265) $p > \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi kabul edilir. Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir. Varyansların eşitliğine dayalı çoklu

karşılaştırmaların yapılmasında LSD testi uygulanmıştır. Güven faktörü için çoklu karşılaştırmalar bulguları Tablo 43'te sunulmuştur.

Tabloya bakıldığında * işareti olanlar arasında farklılık olduğu söylemek mümkündür.

Tablo 43. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu

Bağımlı Değişken: GÜVEN FAKTÖRÜ						
LSD						
(I) Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	(J) Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	Ortalama Farkları (I-J)	Std. Hata	P	95% Güven Düzeyi	
					Alt Sınır	Üst Sınır
1	2	-,04968	,12737	,697	-,3001	,2007
	3	,33839*	,14041	,016	,0623	,6144
	4	,19916	,17292	,250	-,1408	,5391
	5	,26869*	,12646	,034	,0201	,5173
	Diğer	-,06182	,12319	,616	-,3040	,1804
2	1	,04968	,12737	,697	-,2007	,3001
	3	,38807*	,14532	,008	,1024	,6738
	4	,24884	,17692	,160	-,0990	,5967
	5	,31837*	,13189	,016	,0591	,5777
	Diğer	-,01215	,12875	,925	-,2653	,2410
3	1	-,33839*	,14041	,016	-,6144	-,0623
	2	-,38807*	,14532	,008	-,6738	-,1024
	4	-,13923	,18653	,456	-,5059	,2275
	5	-,06970	,14452	,630	-,3538	,2144
	Diğer	-,40021*	,14167	,005	-,6787	-,1217
4	1	-,19916	,17292	,250	-,5391	,1408
	2	-,24884	,17692	,160	-,5967	,0990
	3	,13923	,18653	,456	-,2275	,5059
	5	,06953	,17627	,693	-,2770	,4161
	Diğer	-,26098	,17393	,134	-,6029	,0810
5	1	-,26869*	,12646	,034	-,5173	-,0201
	2	-,31837*	,13189	,016	-,5777	-,0591
	3	,06970	,14452	,630	-,2144	,3538
	4	-,06953	,17627	,693	-,4161	,2770
	Diğer	-,33051*	,12785	,010	-,5819	-,0792
Diğer	1	,06182	,12319	,616	-,1804	,3040
	2	,01215	,12875	,925	-,2410	,2653
	3	,40021*	,14167	,005	,1217	,6787
	4	,26098	,17393	,134	-,0810	,6029

	5	,33051*	,12785	,010	,0792	,5819
*0,05 düzeyine anlamlı farklılık vardır.						

Tablodan baktığımızda * işareti ,33839 ve 0,26869 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 1 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile 3 yıldır ve 5 yıldır finansal araçlara yatırım yapanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

2 yıl için bakıldığında * işareti 0,38807 ve 0,31837 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 2 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile 3 yıldır ve 5 yıldır şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

3 yıl için bakıldığında * işareti -0,33839,-0,38807, -0,4021 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 3 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile 1 yıl ,2 yıl ve diğer yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

5 yıl için bakıldığında * işareti -0,26869, -0,33051 ve -0,31837, üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 5 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile 1 yıl,2 yıl ve diğer yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Diğer yıl için bakıldığında * işareti 0,40021 ve 0,33051 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı diğer yıl olarak finansal araçlara yatırım yapanlar ile 3 yıl,5 yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Farklılık 3 ve 5 yıldır finansal kaynaklara yatırım yapanlar şeklinde için olmuştur.

Bu aşamada ortalamaları incelenebilir.

Tablo 44. Tanımlayıcılar Tablosu

	N	Ortalama	Standart Sapma
1	88	3,1733	,80708
2	74	3,2230	,73159
3	53	2,8349	,75946
4	29	2,9741	,92182
5	76	2,9046	,78948

Diğer	84	3,2351	,87326
Total	404	3,0860	,81806

1 yıldır yatırım yapanların ortalama 3,17 yanıtı verdiği, 2 yıldır yatırım yapanların ortalama 3,22 yanıtı verdiği, 3 yıldır yatırım yapanların ortalama 2,83 yanıtı verdiği ,4 yıldır yatırım yapanların ortalama 2,97 yanıtı verdiği ,5 yıldır yatırım yapanların ortalama 2,90 yanıtı verdiği ve diğer şeklinde yatırım yapanların ise ortalama 3,23 yanıtını verdiği görülmektedir. Güven Faktörü ifadesine (“Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz”) 1 yıl,2 yıl ve diğer yıl şeklinde yatırım yapanların 3 yıl, 4 ve 5 yıldır yatırım yapanlardan daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

4.7.3.3.3.Yatırım Faktörü Analiz Bulguları:

H₀: Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz sorusuna göre yatırım faktörüne verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz sorusuna göre yatırım faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

P değerimiz 0,034ve $p < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir.

Bütçenizden finansal yatırımlarınız için ayırdığınız pay ne kadardır sorusunun yatırım faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Farklılık bulunduğu için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılır.

Varyansların homojenliği incelemesinde aşağıdaki tablo yorumlanır.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tablo 45. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu

YATIRIM FAKTÖRÜ			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,799	5	398	,112

Tabloya bakıldığında Sig. P değeri için (0,112) $p > \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi kabul edilir. Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir. Varyansların eşitliğine dayalı çoklu karşılaştırmaların yapılmasında LSD testi uygulanmıştır. Yatırım faktörü için çoklu karşılaştırmalar bulguları Tablo 46’da sunulmuştur.

Tablo 46. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu

Bağımlı Değişken: Yatırım Faktörü						
LSD						
(I) Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	(J) Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?	Ortalama Farkları (I-J)	Std. Hata	P	95% Güven Düzeyi	
					Alt Sınır	Üst Sınır
1	2	-,04177	,11790	,723	-,2736	,1900
	3	-,18982	,12997	,145	-,4453	,0657
	4	-,28004	,16006	,081	-,5947	,0346
	5	-,18022	,11706	,124	-,4103	,0499
	Diğer	-,35065*	,11403	,002	-,5748	-,1265
2	1	,04177	,11790	,723	-,1900	,2736
	3	-,14805	,13451	,272	-,4125	,1164
	4	-,23827	,16377	,146	-,5602	,0837
	5	-,13845	,12208	,257	-,3785	,1015
	Diğer	-,30888*	,11918	,010	-,5432	-,0746
3	1	,18982	,12997	,145	-,0657	,4453
	2	,14805	,13451	,272	-,1164	,4125
	4	-,09022	,17266	,602	-,4297	,2492
	5	,00960	,13377	,943	-,2534	,2726
	Diğer	-,16083	,13113	,221	-,4186	,0970
4	1	,28004	,16006	,081	-,0346	,5947
	2	,23827	,16377	,146	-,0837	,5602
	3	,09022	,17266	,602	-,2492	,4297
	5	,09982	,16316	,541	-,2209	,4206
	Diğer	-,07061	,16100	,661	-,3871	,2459
5	1	,18022	,11706	,124	-,0499	,4103
	2	,13845	,12208	,257	-,1015	,3785
	3	-,00960	,13377	,943	-,2726	,2534
	4	-,09982	,16316	,541	-,4206	,2209
	Diğer	-,17043	,11834	,151	-,4031	,0622
Diğer	1	,35065*	,11403	,002	,1265	,5748
	2	,30888*	,11918	,010	,0746	,5432
	3	,16083	,13113	,221	-,0970	,4186
	4	,07061	,16100	,661	-,2459	,3871
	5	,17043	,11834	,151	-,0622	,4031

*0,05 düzeyine anlamlı farklılık vardır.

Tablodan baktığımızda * işareti -0,35065 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 1 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile diğer yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların YATIRIM ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

2 yıl için bakıldığında * işareti -0,30888 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı 2 yıldır finansal araçlara yatırım yapanlar ile diğer yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların YATIRIM ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Diğer yıl için bakıldığında * işareti 0,35065,0,30888 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı diğer yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanlar ile 1 yıl ve 2 yıl şeklinde finansal araçlara yatırım yapanların YATIRIM ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Farklılık diğer yıl şeklinde finansal kaynaklara yatırım yapanlar şeklinde için olmuştur. Bu aşamada ortalamaları incelenebilir.

Tablo 47. Tanımlayıcılar Tablosu

	N	Ortalama	Standart Sapma
1	88	3,3636	,73524
2	74	3,4054	,72206
3	53	3,5535	,82157
4	29	3,6437	,95921
5	76	3,5439	,59837
Diğer	84	3,7143	,77294
Total	404	3,5231	,75419

1 yıldır yatırım yapanların ortalama 3,36 yanıtı verdiği, 2 yıldır yatırım yapanların ortalama 3,40 yanıtı verdiği, 3 yıldır yatırım yapanların ortalama 3,55 yanıtı verdiği ,4 yıldır yatırım yapanların ortalama 3,63 yanıtı verdiği ,5 yıldır yatırım yapanların ortalama 3,54 yanıtı verdiği ve diğer şeklinde yatırım yapanların ise ortalama 3,71 yanıtını verdiği görülmektedir. Yatırım Faktörü ifadesine (“Kaç yıldır finansal araçlara yatırım yapıyorsunuz”) 4 yıl ve diğer yıl şeklinde yatırım yapanların 1yıl,2 yıl,3 yıl ve 5 yıldır yatırım yapanlardan daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

4.7.3.4. Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir? Sorusuna Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Varyans Analizi

Çalışmanın hipotezlerine dayalı varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Sırasıyla her bir faktör için varyans analizi uygulaması sunulacaktır.

H₀: Yeni bir yatırım kararı verirken En temel beklentiniz nedir sorusuna göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Yeni bir yatırım kararı verirken En temel beklentiniz nedir sorusuna göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Sig. (p) değeri 0,05'ten küçük olan değerleri belirliyoruz.

Tablo 48. Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir Sorusuna Faktörlere İlişkin Varyans Analizi Bulguları

	F	P
BİLGİ FAKTÖRÜ	7,789	,000
GÜVEN FAKTÖRÜ	4,246	,002
YATIRIM FAKTÖRÜ	0,537	,708
İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ	,772	,544

Koyu renkle işaretlediğimiz ifadeler için $p < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir. Yaşa göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır. Bilgi faktörü, güven faktörleri için farklılık olduğu belirlendi. Farklılık bulunan ifadeler için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılması gerekmektedir.

4.7.3.4.1. Bilgi Faktörü Analiz Bulguları:

H₀: Yeni bir yatırım kararı verirken En temel beklentiniz nedir sorusuna göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Yeni bir yatırım kararı verirken En temel beklentiniz nedir sorusuna göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

P değerimiz 0,000 ve $p < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir.

Yeni bir yatırım kararı verirken En temel beklentiniz nedir sorusunun bilgi faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Farklılık bulunduğu için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılır.

Varyansların homojenliği incelemesinde aşağıdaki tablo yorumlanır.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tablo 49. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu

BİLGİ FAKTÖRÜ			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2,138	4	399	,075

Tabloya bakıldığında Sig. P değeri (0,075) ve $p > \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi kabul edilir. Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir. Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir. Varyansların eşitliğine dayalı çoklu karşılaştırmaların yapılmasında LSD testi uygulanmıştır. Bilgi faktörü için çoklu karşılaştırmalar bulguları Tablo 50’de sunulmuştur.

Tabloya bakıldığında * işareti olanlar arasında farklılık olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 50. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu

Bağımlı Değişken: BİLGİ FAKTÖRÜ						
LSD						
(I) Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir?	(J) Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir?	Ortalama Farkları (I-J)	Std. Hata	P	95% Güven Düzeyi	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Sermayeyi Koruma Arzusu	Yüksek Gelir Beklentisi	,31351*	,11455	,006	,0883	,5387
	Portföy Riskini Azaltma	,75321*	,20135	,000	,3574	1,1490
	Sürekli Gelir Beklentisi	,45386*	,12786	,000	,2025	,7052
	Diğer	-,44630	,24233	,066	-,9227	,0301
Yüksek Gelir Beklentisi	Sermayeyi Koruma Arzusu	-,31351*	,11455	,006	-,5387	-,0883
	Portföy Riskini Azaltma	,43969*	,20313	,031	,0403	,8390

	Sürekli Gelir Beklentisi	,14034	,13064	,283	-,1165	,3972
	Diğer	-,75981*	,24381	,002	-1,2391	-,2805
Portföy Riskini Azaltma	Sermayeyi Koruma Arzusu	-,75321*	,20135	,000	-1,1490	-,3574
	Yüksek Gelir Beklentisi	-,43969*	,20313	,031	-,8390	-,0403
	Sürekli Gelir Beklentisi	-,29935	,21092	,157	-,7140	,1153
	Diğer	-1,19951*	,29473	,000	-1,7789	-,6201
Sürekli Gelir Beklentisi	Sermayeyi Koruma Arzusu	-,45386*	,12786	,000	-,7052	-,2025
	Yüksek Gelir Beklentisi	-,14034	,13064	,283	-,3972	,1165
	Portföy Riskini Azaltma	,29935	,21092	,157	-,1153	,7140
	Diğer	-,90016*	,25034	,000	-1,3923	-,4080
Diğer	Sermayeyi Koruma Arzusu	,44630	,24233	,066	-,0301	,9227
	Yüksek Gelir Beklentisi	,75981*	,24381	,002	,2805	1,2391
	Portföy Riskini Azaltma	1,19951*	,29473	,000	,6201	1,7789
	Sürekli Gelir Beklentisi	,90016*	,25034	,000	,4080	1,3923
*0,05 düzeyine anlamlı farklılık vardır.						

Tablodan baktığımızda * işareti 0,31351,0,75321 ve 0,45386 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı sermayeyi koruma arzusu ile yüksek gelir beklentisi, portföy riskini azaltma, sürekli gelir beklentisinde olanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Yüksek gelir beklentisi için bakıldığında * işareti -0,31351, 0,43969 ve -0,75981 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı yüksek gelir beklentisi ile sermayeyi koruma arzusu, portföy riskini azaltma ve diğer şeklinde beklentisi olanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Portföy riskini azaltma için bakıldığında * işareti -0,75321, -0,43969 ve -1,19951 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı portföy riskini azaltma ile sermayeyi koruma

arzusu, yüksek gelir beklentisi ve diğer şeklinde beklentisi olanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Sürekli gelir beklentisi için bakıldığında * işareti -0,45386 ve -0,90016 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı sürekli gelir beklentisi ile sermayeyi koruma arzusu ve diğer şeklinde beklentisi olanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Diğer için bakıldığında * işareti 0,75321, 1,19951 ve 0,90016 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı diğer ile yüksek gelir beklentisi, portföy riskini azaltma ve sürekli gelir beklentisi şeklinde beklentisi olanların BİLGİ ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır. Farklılık sermayeyi koruma arzusu, yüksek gelir beklentisi, portföy riskini azaltma ve diğer için olmuştur. Bu aşamada ortalamaları incelenebilir.

Tablo 51. Tanımlayıcılar Tablosu

	N	Ortalama	Standart Sapma
Sermayeyi Koruma Arzusu	144	3,3826	,90628
Yüksek Gelir Beklentisi	129	3,0691	1,03894
Portföy Riskini Azaltma	26	2,6294	,77946
Sürekli Gelir Beklentisi	88	2,9287	,93774
Diğer	17	3,8289	,74820
Total	404	3,1539	,97625

Sermayeyi koruma arzusunda olanların ortalama 3,38 yanıtı verdiği, yüksek gelir beklentisinde olanların ortalama 3,06 yanıtı verdiği, portföy riskini azaltma isteğinde olanların ortalama 2,62 yanıtı verdiği, sürekli gelir beklentisinde olanların ortalama 2,92 yanıtı verdiği ve diğer şeklinde beklenti de olanların ise ortalama 3,82 yanıtını verdiği görülmektedir. Bilgi Faktörü ifadesine (“Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir”) diğer şeklinde beklenti içerisinde olanların sermayeyi koruma arzusunda olanlardan, yüksek gelir beklentisi olanlardan, portföy riskini azaltma beklentisinde olanlarda ve sürekli gelir bekleyenlerden daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

4.7.3.4.2. Güven Faktörü Analiz Bulguları:

H₀: Yeni bir yatırım kararı verirken En temel beklentiniz nedir sorusuna göre güven faktörüne verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Yeni bir yatırım kararı verirken En temel beklentiniz nedir sorusuna göre güven faktörüne ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

P değerimiz 0,000 ve $p < \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilir.

Yeni bir yatırım kararı verirken En temel beklentiniz nedir sorusunun bilgi faktörüne göre verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Farklılık bulunduğu için öncelikle varyansların eşitliği (homojenliği) incelemesi yapılır.

Varyansların homojenliği incelemesinde aşağıdaki tablo yorumlanır.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tablo 52. Varyansların Homojenlik Testi Tablosu

GÜVEN FAKTÖRÜ			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,214	4	399	,931

Tabloya bakıldığında Sig. P değeri (0,931) ve $p > \alpha = 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi kabul edilir. Varyanslar eşit olduğu söylenebilmektedir. Varyansların eşitliğine dayalı çoklu karşılaştırmaların yapılmasında LSD testi uygulanmıştır. Güven faktörü için çoklu karşılaştırmalar bulguları Tablo 53'te sunulmuştur.

Tabloya bakıldığında * işareti olanlar arasında farklılık olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 53. Çoklu Karşılaştırmalar Tablosu

Bağımlı Değişken: GÜVEN FAKTÖRÜ						
LSD						
(I) Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir?	(J) Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir?	Ortalama Farkları (I-J)	Std. Hata	P	95% Güven Düzeyi	
					Alt Sınır	Üst Sınır
	Yüksek Gelir Beklentisi	,07804	,09752	,424	-,1137	,2698

Sermayeyi Koruma Arzusu	Portföy Riskini Azaltma	,48651*	,17141	,005	,1495	,8235
	Sürekli Gelir Beklentisi	,22996*	,10884	,035	,0160	,4439
	Diğer	-,39471	,20629	,056	-,8003	,0108
Yüksek Gelir Beklentisi	Sermayeyi Koruma Arzusu	-,07804	,09752	,424	-,2698	,1137
	Portföy Riskini Azaltma	,40847*	,17292	,019	,0685	,7484
	Sürekli Gelir Beklentisi	,15191	,11122	,173	-,0667	,3706
	Diğer	-,47275*	,20755	,023	-,8808	-,0647
Portföy Riskini Azaltma	Sermayeyi Koruma Arzusu	-,48651*	,17141	,005	-,8235	-,1495
	Yüksek Gelir Beklentisi	-,40847*	,17292	,019	-,7484	-,0685
	Sürekli Gelir Beklentisi	-,25656	,17955	,154	-,6095	,0964
	Diğer	-,88122*	,25090	,000	-1,3745	-,3880
Sürekli Gelir Beklentisi	Sermayeyi Koruma Arzusu	-,22996*	,10884	,035	-,4439	-,0160
	Yüksek Gelir Beklentisi	-,15191	,11122	,173	-,3706	,0667
	Portföy Riskini Azaltma	,25656	,17955	,154	-,0964	,6095
	Diğer	-,62467*	,21311	,004	-1,0436	-,2057
Diğer	Sermayeyi Koruma Arzusu	,39471	,20629	,056	-,0108	,8003
	Yüksek Gelir Beklentisi	,47275*	,20755	,023	,0647	,8808
	Portföy Riskini Azaltma	,88122*	,25090	,000	,3880	1,3745
	Sürekli Gelir Beklentisi	,62467*	,21311	,004	,2057	1,0436
*0,05 düzeyine anlamlı farklılık vardır.						

Tablodan baktığımızda * işareti 0,48651 ve 0,22996 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı sermayeyi koruma arzusu ile portföy riskini azaltma, sürekli gelir beklentisinde olanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Yüksek gelir beklentisi için bakıldığında * işareti 0,40847 ve -0,47275 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı yüksek gelir beklentisi ile portföy riskini azaltma ve diğer şeklinde beklentisi olanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Portföy riskini azaltma için bakıldığında * işareti -0,48651, -0,40847 ve -0,88112 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı portföy riskini azaltma ile sermayeyi koruma arzusu, yüksek gelir beklentisi ve diğer şeklinde beklentisi olanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Sürekli gelir beklentisi için bakıldığında * işareti -0,22996 ve -0,62467 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı sürekli gelir beklentisi ile sermayeyi koruma arzusu ve diğer şeklinde beklentisi olanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır.

Diğer için bakıldığında * işareti 0,47275, 0,88112 ve 0,62467 üzerinde * işareti vardır. Bunun anlamı diğer ile yüksek gelir beklentisi, portföy riskini azaltma ve sürekli gelir beklentisi şeklinde beklentisi olanların GÜVEN ifadesine verdikleri yanıtlar arasında farklılık vardır

Farklılık portföy riskini azaltma ve diğer için olmuştur.

Tablo 54. Tanımlayıcılar Tablosu

	N	Ortalama	Standart Sapma
Sermayeyi Koruma Arzusu	144	3,1788	,81274
Yüksek Gelir Beklentisi	129	3,1008	,80980
Portföy Riskini Azaltma	26	2,6923	,72907
Sürekli Gelir Beklentisi	88	2,9489	,78524
Diğer	17	3,5735	,89602
Total	404	3,0891	,81726

Bu aşamada ortalamaları incelenebilir. Sermayeyi koruma arzusunda olanların ortalama 3,17 yanıtı verdiği, yüksek gelir beklentisinde olanların ortalama 3,10 yanıtı verdiği, portföy riskini azaltma isteğinde olanların ortalama 2,69 yanıtı verdiği, sürekli gelir beklentisinde olanların ortalama 2,94 yanıtı verdiği ve diğer şeklinde beklenti de olanların ise ortalama 3,57 yanıtını verdiği görülmektedir. Bilgi Faktörü ifadesine (“Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir”) diğer şeklinde beklenti içerisinde olanların sermayeyi koruma arzusunda olanlardan, yüksek gelir beklentisi olanlardan, portföy riskini azaltma beklentisinde olanlarda ve sürekli gelir bekleyenlerden daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

4.7.4. Bağımsız Örneklem T Testi

İki bağımsız grup ortalaması arası farklılıkları incelenmesinde bağımsız örneklem testi kullanılmaktadır. Bağımsız örneklem testi parametrik bir testtir. Parametrik test varsayımlarının sağlanması gerekir. Testin hipotezi aşağıdaki gibi kurulur.

H₀: İki grup ortalaması arasında farklılık yoktur.

H₁: İki grup ortalaması arasında farklılık vardır.

4.7.4.1.Cinsiyete Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Bağımsız Örneklem T Testi Analizi

H₀: Kadın ile erkek finansal tüketicilere göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Kadın ile erkek finansal tüketicilere göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Varyansların eşitliği için hipotez aşağıdaki gibi kurulur.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tablo 55. Bağımsız Örneklem Testi Bulguları

		Levene testi		Ortalamaların eşitliği için t testi		
		F	p	t	sd	p
BİLGİ FAKTÖRÜ	Varyanslar eşittir varsayılır.	,087	,768	6,854	405	,000
	Varyanslar eşit değildir varsayılır.			6,864	368,430	,000
GÜVEN FAKTÖRÜ	Varyanslar eşittir varsayılır.	,523	,470	5,291	405	,000
	Varyanslar eşit değildir varsayılır.			5,286	364,971	,000
YATIRIM FAKTÖRÜ	Varyanslar eşittir varsayılır.	3,080	,080	-3,191	405	,002
	Varyanslar eşit değildir varsayılır.			-3,252	388,516	,001
İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ	Varyanslar eşittir varsayılır.	1,556	,213	1,972	405	,049
	Varyanslar eşit değildir varsayılır.			1,967	362,874	,050

Tablodan **BİLGİ** faktörünün varyansların eşitliği için Levene testi sonucu $F=0,087$ ve önem düzeyi $p=0,768 > \alpha=0,05$ olduğu için H₀ kabul edilmiştir. Varyanslar eşittir.

Varyanslar eşit olduğu için birinci satır bilgileri kullanılır. Dolayısıyla Bağımsız örneklem t testi sonucu $t=6,854$ ve önem düzeyi $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğu için H₁ kabul edilmiştir (H₀ hipotezi kabul edilmemiştir).

Hipotezi yorumlayacak olursak kadın ile erkek finansal tüketicilere göre bilgi ifadelerine verilen yanıtlar bakımından **farklılık vardır**.

Tablodan **GÜVEN** faktörünün varyansların eşitliği için Levene testi sonucu $F=0,523$ ve önem düzeyi $p=0,470 > \alpha=0,05$ olduğu için H_0 kabul. Varyanslar eşittir.

Varyanslar eşit olduğu için birinci satır bilgileri kullanılır. Dolayısıyla Bağımsız örneklem t testi sonucu $t=5,291$ ve önem düzeyi $p=0,000 > \alpha=0,05$ olduğu için H_1 kabul (H_0 hipotezi kabul edilmemiştir).

Hipotezi yorumlayacak olursak kadın ile erkek finansal tüketicilere göre güven ifadelerine verilen yanıtlar bakımından **farklılık vardır**.

Tablodan **YATIRIM** faktörünün varyansların eşitliği için Levene testi sonucu $F=3,080$ ve önem düzeyi $p=0,080 > \alpha=0,05$ olduğu için H_0 kabul. Varyanslar eşittir.

Varyanslar eşit olduğu için birinci satır bilgileri kullanılır. Dolayısıyla Bağımsız örneklem t testi sonucu $t=-31,91$ ve önem düzeyi $p=0,002 > \alpha=0,05$ olduğu için H_1 kabul (H_0 hipotezi kabul edilmemiştir).

Hipotezi yorumlayacak olursak kadın ile erkek finansal tüketicilere göre yatırım ifadelerine verilen yanıtlar bakımından **farklılık vardır**.

Tablodan **İŞLEMSEL KOLAYLIK** faktörünün varyansların eşitliği için Levene testi sonucu $F=1,556$ ve önem düzeyi $p=0,213 > \alpha=0,05$ olduğu için H_0 kabul. Varyanslar eşittir.

Varyanslar eşit olduğu için birinci satır bilgileri kullanılır. Dolayısıyla Bağımsız örneklem t testi sonucu $t=19,72$ ve önem düzeyi $p=0,049 < \alpha=0,05$ olduğu için H_1 kabul edilmiştir (H_0 hipotezi kabul edilmemiştir).

Hipotezi yorumlayacak olursak kadın ile erkek finansal tüketicilere göre işlemsel kolaylık ifadelerine verilen yanıtlar bakımından **farklılık vardır**.

Tablo 56. Tanımlayıcı istatistikler tablosu

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart sapma
BİLGİ FAKTÖRÜ	Kadın	171	3,5279	,92196
	Erkek	236	2,8898	,93072
GÜVEN FAKTÖRÜ	Kadın	171	3,3377	,79819

	Erkek	236	2,9153	,79273
YATIRIM FAKTÖRÜ	Kadın	171	3,3840	,69360
	Erkek	236	3,6229	,78065
İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ	Kadın	171	3,1784	,93088
	Erkek	236	2,9958	,91558

Bütün faktörlerde farklılık bulunduğu için bütün faktörler için açıklama yapılmalıdır. Bilgi faktöründe kadınların ortalama 3,52 yanıtı verdiği, erkeklerin ise ortalama 2,88 yanıtı verdiği görülmektedir. Güven faktöründe kadınların ortalama 3,33 yanıtı verdiği, erkeklerin ise 2,91 yanıtı verdiği görülmektedir. Yatırım faktöründe kadınların ortalama 3,38 yanıtı verdiği, erkeklerin ise ortalama 3,62 yanıtı verdiği görülmektedir. İşlemsel kolaylık faktöründe kadınların ortalama 3,17 yanıtı verdiği, erkeklerin ise ortalama 2,99 yanıtı verdiği görülmektedir. Yatırım faktöründe ki erkeklerin diğer faktörlerdeki kadın ve erkeklere göre daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

4.7.4.2.Kripto Para Yatırımı Yapıyor Musunuz Sorusuna Göre Faktörlere Verilen Yanıtlar Arasında Farklılığın Belirlenmesi İçin Bağımsız Örneklemeler T Testi Analizi

H₀: Kripto para yatırımı yapıyor musunuz sorusuna göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık yoktur.

H₁: Kripto para yatırımı yapıyor musunuz göre faktör ifadelerine verilen yanıtlar bakımından farklılık vardır.

Varyansların eşitliği için hipotez aşağıdaki gibi kurulur.

H₀: Varyanslar eşittir.

H₁: Varyanslar eşit değildir.

Tablo 57. Bağımsız Örneklemeler Testi Bulguları

		Levene testi		Ortalamaların eşitliği için t testi		
		F	p	t	sd	p
BİLGİ FAKTÖRÜ	Varyanslar eşittir varsayılr.	10,182	,002	-14,574	405	,000
	Varyanslar eşit değildir varsayılr.			-15,750	295,824	,000
	Varyanslar eşittir varsayılr.	6,494	,011	-6,997	405	,000

GÜVEN FAKTÖRÜ	Varyanslar eşit değildir varsayılr.			-7,545	294,195	,000
YATIRIM FAKTÖRÜ	Varyanslar eşittir varsayılr.	2,823	,094	-1,425	405	,155
	Varyanslar eşit değildir varsayılr.			-1,368	221,518	,173
İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ	Varyanslar eşittir varsayılr.	4,962	,026	-1,355	405	,176
	Varyanslar eşit değildir varsayılr.			-1,417	272,323	,158

Tablodan **BİLGİ** faktörünün varyansların eşitliği için Levene testi sonucu $F=10,182$ ve önem düzeyi $p=0,002 > \alpha=0,05$ olduğu için H_1 kabul. Varyanslar eşit değildir.

Varyanslar eşit olmadığı için ikinci satır bilgileri kullanılır. Dolayısıyla Bağımsız örneklem t testi sonucu $t=-15,750$ ve önem düzeyi $p=0,000 > \alpha=0,05$ olduğu için H_1 kabul (H_0 hipotezi kabul edilmemiştir).

Hipotezi yorumlayacak olursak, Kripto para yatırımı yapıyor musunuz sorusuna göre Bilgi faktörü ifadelerine verilen yanıtlar bakımından **farklılık vardır**.

Tablodan **GÜVEN** faktörünün varyansların eşitliği için Levene testi sonucu $F=6,494$ ve önem düzeyi $p=0,011 > \alpha=0,05$ olduğu için H_1 kabul. Varyanslar eşit değildir.

Varyanslar eşit olmadığı için ikinci satır bilgileri kullanılır. Dolayısıyla Bağımsız örneklem t testi sonucu $t=-7,545$ ve önem düzeyi $p=0,000 > \alpha=0,05$ olduğu için H_1 kabul (H_0 hipotezi kabul edilmemiştir).

Hipotezi yorumlayacak olursak, Kripto para yatırımı yapıyor musunuz sorusuna göre Güven faktörü ifadelerine verilen yanıtlar bakımından **farklılık vardır**.

Tablodan **YATIRIM** faktörünün varyansların eşitliği için Levene testi sonucu $F=2,823$ ve önem düzeyi $p=0,094 > \alpha=0,05$ olduğu için H_0 kabul. Varyanslar eşittir.

Varyanslar eşit olduğu için birinci satır bilgileri kullanılır. Dolayısıyla Bağımsız örneklem t testi sonucu $t=-1,425$ ve önem düzeyi $p=0,155 > \alpha=0,05$ olduğu için H_0 kabul (H_1 hipotezi kabul edilmemiştir).

Hipotezi yorumlayacak olursak, Kripto para yatırımı yapıyor musunuz sorusuna göre Güven faktörü ifadelerine verilen yanıtlar bakımından **farklılık yoktur**.

Tablodan **İŞLEMSEL KOLAYLIK** faktörünün varyansların eşitliği için Levene testi sonucu $F=4,962$ ve önem düzeyi $p=0,026 > \alpha=0,05$ olduğu için H_1 kabul. Varyanslar eşit değildir.

Varyanslar eşit olmadığı için ikinci satır bilgileri kullanılır. Dolayısıyla Bağımsız örneklem t testi sonucu $t=-1,417$ ve önem düzeyi $p=0,158 > \alpha=0,05$ olduğu için H_0 kabul (H_1 hipotezi kabul edilmemiştir).

Hipotezi yorumlayacak olursak, Kripto para yatırımı yapıyor musunuz sorusuna göre İşlemsel Kolaylık faktörü ifadelerine verilen yanıtlar bakımından **farklılık yoktur**.

Tablo 58. Tanımlayıcı İstatistikler Tablosu

	Kripto Para Yatırımı Yapıyor musunuz?	N	Ortalama	Standart sapma
BİLGİ FAKTÖRÜ	EVET	127	2,3071	,68107
	HAYIR	280	3,5438	,83892
GÜVEN FAKTÖRÜ	EVET	127	2,6929	,66978
	HAYIR	280	3,2741	,82011
YATIRIM FAKTÖRÜ	EVET	127	3,4436	,80896
	HAYIR	280	3,5583	,72598
İŞLEMSEL KOLAYLIK FAKTÖRÜ	EVET	127	2,9803	,84844
	HAYIR	280	3,1143	,95666

Farklılık bilgi ve güven faktöründe bulunduğu için bilgi ve güven faktörleri için açıklama yapılmalıdır. Bilgi faktöründe kripto para yatırımı yapanların ortalama 2,30 yanıtı verdiği, kripto para yatırımı yapmayanların ise ortalama 3,54 yanıtı verdiği görülmektedir. Güven faktöründe kripto para yatırımı yapanların ortalama 2,69 yanıtı verdiği, kripto para yatırımı yapmayanların ise 3,27 yanıtı verdiği görülmektedir. Bilgi faktöründe ve güven faktöründe kripto para yatırımı yapmayanların yapanlara göre daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

SONUÇ

Finansal tüketiciler yatırım kararı alırken her türlü etkeni dikkate almak zorundadır. Son yıllarda yatırım araçlarına ek olarak sanal para olarak tabir edilen kripto paraların da dahil edilmesi yatırım kararı alırken kripto paralara da dikkat edilmesi ve takip edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, Nevşehir ilindeki finansal tüketicilerin kripto paraya olan tutum ve davranışlarını anket çalışması ile ölçmek amacıyla bir uygulama gerçekleştirilmektedir. Araştırma hipotezleri tüm sorulara uygun şekilde oluşturulup kurulmuştur. Kripto paraların finansal tüketicilerin yatırım kararlarına etkisinin olup olmadığını belirtmek amacıyla özellikle incelenmiştir. Bu çalışmanın amaçlarından birincisi, ankete katılan finansal tüketicilerin, kripto para piyasasının finansal tüketicilerin yatırım tercihlerine etkilerini belirlemeye çalışmaktır.

Çalışmanın uygulama bölümünde ise anket kullanılmıştır ve online şekilde doldurulmuştur. Anket üç bölümden oluşmakta olup anket formunun birinci bölümünde, cevaplayıcıların demografik özellikleri ile ilgili sorular yer almaktadır. İkinci bölümünde ise katılımcıların finansal araçlar ve finansal yatırımlar ile ilgili bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik sorulara yer verilmektedir. Üçüncü bölümde ise likert ölçeği ile katılımcının bir dizi ifade hakkındaki görüşlerini ölçen kapalı uçlu psikometrik sorular yönetilmiştir. Araştırmanın evrenini Nevşehir ilindeki finansal tüketiciler oluşturmaktadır.

Comrey ve Lee (1992: 217), araştırmaların örneklem derecelendirmesini; 50 (çok düşük), 100 (düşük), 200 (orta), 300 (yüksek), 500 (çok yüksek), 1000 (mükemmel) olarak belirtmiştir. Bu bilgiler ışığında araştırmanın örneklem yeterliliği “yüksek” olduğu söylenebilmektedir.

Araştırmanın evrenini Nevşehir ilindeki finansal tüketiciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Nevşehir il ve ilçelerinde bulunan finansal tüketiciler olarak belirlenmiştir. Örneklem çerçevesindeki finansal tüketicilere anket formu online olarak gönderilmiştir. Yapılan anket sayısı 430’ dur. Anketler IBM (International Business Machines) SPSS statistics 22 uygulaması aracılığıyla kaydedilmiştir. Analiz aşamasında ise çalışma için uygun testler kullanılmıştır. Temel araştırma sorusu, finansal tüketiciler bireysel, finansal ve toplumsal açıdan bilgi, davranış ve

tutumlarının kripto para yatırımlarını etkileyip etkilemediğidir. Anket formunun birinci kısmında yer alan demografik bilgilerin analizine bakıldığında; katılımcıların %58'si erkek, %42' inin kadın olduğu görülmektedir. Medeni durum açısından bakıldığında, katılımcıların %58' inin evli ve %42' sinin bekâr olduğu görülmektedir. Anketin uygulandığı finansal tüketicilerin yaş aralığı dağılımı açısından dağılımı incelendiğinde ise; %10,5' inin 20 yaş ve aşağısı, %40,4'ünün 20-30 yaş arasında, %26' inin 30-40 yaş arasında, %14' ünün 40-50 yaş arasında ve %9,1' inin 50 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Anketi cevaplayan finansal tüketicilerin %4,5' inin ilköğretim, %21,4' ünün lise, %7,1' inin meslek yüksekokulu, %54,8' inin fakülte veya dengi okul ve %12,2' sinin lisansüstü eğitime sahip olduğu tespit edilmiştir. Finansal tüketicilerin %47,6' sının çalıştığı, %21' inin özel sektörde çalıştığı %18,3' ünün öğrenci %5' inin serbest meslekte çalıştığı %3,1' inin ise işsiz olduğu %1,9 'unun ev hanımı olduğu ve % 3,1' inin emekli olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan finansal tüketicilerin bütçelerinden finansal yatırımlar için ayırdıkları pay aralıkları bakımından değerlendirme yapıldığında %27,5' inin 250 TL ve aşağısı, %10,7' sinin 2500-500 TL arası, %17' sinin 500-1000 TL arası, %14,6' sının 1000-2500 TL arası ve %10,7' sinin ise 2500- 5000 TL ve %18' inin 5000 TL ve üzerinde pay ayırdıkları görülmektedir.

Pearson ki kare testleri sonuçlarına göre, cinsiyet ile finansal tüketicilerin kripto para yatırımları arasında bir ilişkiye bakıldığında, p değerimiz 0,000 <0,05' den küçük H_0 hipotezini reddederiz “cinsiyet ve kripto para yatırımları arasında ilişki olduğu görülmektedir. Buradan cinsiyet farklılıklarına göre kripto para yatırımları arasında bir ilişki söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

Medeni durum ile kripto para yatırımları arasında ilişkiye baktığımızda, p değerimiz 0,179 <0,05' den büyük ve H_0 hipotezini kabul ederiz “medeni durum ve kripto para yatırımları arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Finans konusunda eğitim almak ile kripto para yatırımları arasında ilişkiye bakıldığında, p değerimiz 0,01 <0,05' den küçük H_0 hipotezini reddederiz “finans konusunda eğitim almak ve kripto para yatırımları arasında bir ilişki olduğu

görülmektedir. Yani finans konusunda eğitim veya kurs alan bir kişinin kripto paralara da yatırım yaptığı görülmektedir.

Finansal araçlara yatırım yapmak ile kripto para yatırımları arasında ilişkiye bakıldığında, p değerimiz 0,000 <0,05' den küçük H_0 hipotezi reddedilir “finansal araçlara yatırım yapmak ve kripto para yatırımları arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Yani finansal araçlara yatırım yapan bir finansal tüketicinin kripto paralara da yatırım yaptığı görülmektedir.

Bütçede finansal yatırımlara ayrılan pay ile kripto para yatırımları arasında ilişkiye bakıldığında, p değeri 0,000 <0,05' den küçük H_0 hipotezi reddedilir. “Bütçede finansal yatırımlara ayrılan pay ve kripto para yatırımları arasında ilişki olduğu görülmektedir.” Yani bütçeden finansal kaynaklara ayrılan pay değiştikçe kripto paraya yatırım yapıldığı görülmektedir.

Yatırım aracı çeşitliliği ile kripto para yatırımları arasında ilişkiye bakıldığında, p değerimiz 0,000 <0,05' den küçük H_0 hipotezini reddederiz “Yatırım aracı çeşitliliği ve kripto para yatırımları arasında ilişki olduğu görülmektedir. Yani yatırım aracı çeşitliliği arttıkça kripto paraya da yatırım yapıldığı görülmektedir.

Portföyü takipte kullanılan bilgi kaynağı ile kripto para yatırımları arasında ilişkiye bakıldığında ise p değerimiz 0,306 <0,05' den büyük ve H_0 hipotezini kabul ederiz “Portföyü takipte kullanılan bilgi kaynağı ve kripto para yatırımları arasında ilişki olmadığı görülmektedir.

Varyans analizi sonuçlarına göre bütçeden yatırımlar için ayrılan pay ne kadardır sorusu için bilgi ve güven faktör sorularına verilen yanıtlara göre farklılıkların olduğu bu farklılıkların 5000 TL ve üzeri seçeneği ile diğer seçeneğini seçenler arasında olduğunu görülmektedir.

Yaşa göre güven ve işlemsel kolaylık faktör sorularına verilen yanıtlara göre farklılıkların olduğu bu farklılıkların 20-30 yaş aralığında olanlardan olduğu görülmektedir.

Bağımsız örneklemeler t testi sonuçlarına göre ise cinsiyete göre bilgi, güven, yatırım, işlemsel kolaylık faktörlerine verilen yanıtlarda farklılıkların olduğu bu farklılıkların; bilgi faktöründe kadınların ortalama 3,52 yanıtı verdiği, erkeklerin ise ortalama 2,88 yanıtı verdiği görülmektedir. Güven faktöründe kadınların ortalama 3,33 yanıtı verdiği, erkeklerin ise 2,91 yanıtı verdiği görülmektedir. Yatırım faktöründe kadınların ortalama 3,38 yanıtı verdiği, erkeklerin ise ortalama 3,62 yanıtı verdiği görülmektedir. İşlemsel kolaylık faktöründe kadınların ortalama 3,17 yanıtı verdiği, erkeklerin ise ortalama 2,99 yanıtı verdiği görülmektedir. Yatırım faktöründeki erkeklerin diğer faktörlerdeki kadın ve erkeklere göre daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

Kripto para yatırımı yapıyor musunuz sorusuna göre bilgi, güven faktörlerine verilen yanıtlarda farklılıkların olduğu bu farklılıkların; bilgi faktöründe kripto para yatırımı yapanların ortalama 2,30 yanıtı verdiği, kripto para yatırımı yapmayanların ise ortalama 3,54 yanıtı verdiği görülmektedir. Güven faktöründe kripto para yatırımı yapanların ortalama 2,69 yanıtı verdiği, kripto para yatırımı yapmayanların ise 3,27 yanıtı verdiği görülmektedir. Bilgi faktöründe ve güven faktöründe kripto para yatırımı yapmayanların yapanlara göre daha yüksek puan verdiği söylenebilir.

Bireysel yatırımcılar kendi hesapları ile fonlarını yöneten yatırımcılardır. Bu anket çalışmasında bireysel yatırımcıların finansal tercihlerinin belirlenmesi; yatırımcıların sosyo demografik, finansal özellikleri ve kripto para piyasasına katılım eğilimlerinin yatırım kararları üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Nevşehir ilindeki finansal tüketiciler örnek çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bu çalışmanın başka illerdeki finansal tüketicileri araştırmalarıyla desteklenmesi kripto paraların finansal tüketicilerin yatırım kararlarını etkileme konusunda genel bir resim çizebilmek adına faydalı olacaktır. Çalışmada örnek alınan Nevşehir ilinde çalışmaya katılanların büyük çoğunluğunun fakülte veya dengi okul eğitim seviyesine sahip devlet memuru bireyler oldukları görülmüştür. Finans konusunda genel olarak eğitilmiş olmayan bu sınıfın, genel olarak bireylerin gelirlerinden yatırım olarak ayırdıkları pay 1.000TL ve üzerinde yatırım yaptıkları görülmüştür. Finansal yatırımcılar geleneksel yatırım araçlarından altına ve dövize karşı olan ilgileri anket sonuçlarına yansımıştır. Altın ve dövizden sonra dikkat çeken bir diğer yatırım aracı olarak ta kripto para yatırımı

olduğunu yapmış olduğumuz anket sonuçlarında görülmüştür. Kripto para yatırımı yapanların büyük çoğunluğunun pandemi sonrasında kripto para yatırımı yaptıkları ayrıca kripto paraya yatırım yapanların kripto yatırımlarının tamamını dikkate aldıklarında getiri elde etme oranların %31 oranında olduğu görülmüştür. “Genel olarak yaptığınız yatırımların refah düzeyinizi etkilediğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğunda ise yarı yarıya bir sonuç çıkmıştır. Yatırım altına olan ilginin, onun güvenilir, enflasyon karşısında ezilmeyen, her istenildiğinde nakde çevrilebilen yapısı nedeniyle tercih edilmektedir.

Özet olarak, Nevşehir ilinde yaşayan yatırımcıların genel davranış eğilimlerini incelediğimizde fazla risk almak istemeyen, birden fazla yatırım aracına yatırım yapan, az miktarda yatırımdan yüksek gelir elde etmeye çalışan, kendi bilgilerine güvenen, aynı zamanda internet ve sosyal medya bilgilerine de önem veren bir profilin egemen olduğuna ulaşılmıştır. Ayrıca finansal yatırım konusunda eğitim seviyeleri yüksek de olsa yatırım yapacak ve ayıracak bütçeleri oldukça azdır. Bu durum onları finans konusundaki yatırım araçlarına ilgisiz kalmaya zorlamıştır. Yatırım için de az da olsa pay ayıranlar ise geleneksel ve kısmen daha güvenilir olan araçlara yönelmektedir. Genel eğilim sermayeyi koruma arzusu ve sürekli gelir bekleme üzerinedir. Bunun en büyük nedeni ise ülkemizde enflasyon oranının oldukça yüksek olmasıdır. Eğitim seviyesi anlamında üniversite ve üstü eğitim seviyesinin oldukça yüksek olduğu çalışmamızda, ankete katılanlardan daha fazla yatırım araçlarına yönelip, daha risk alarak gelir elde etmeleri beklenebilirdi. Ancak anket sorularına verilen cevaplardan da anlaşılacağı üzere yatırıma ayrılan payın genel ortalamaya göre az olması, finans eğitimi ve bilgi konusunda eksikliklerin olması gibi sebeplerle genel olarak sermayenin korunması ve gelir elde edildiğinde ise yüksek gelir beklentisi hedefi benimsenmiştir. Ayrıca yapılan analizler neticesinde herhangi bir finansal varlığa yatırım yapmayan öğrencilerinin kripto para kullanımlarının güncelliği nedeniyle büyük ölçüde ilgilerini çektiği ve kripto paralara yatırım yaptıkları görülmüştür. Yapılan analizler neticesinde kripto paraların finansal tüketicilerin yatırım kararlarını etkiledikleri görülmektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, kripto paraların finansal tüketicilerin yatırım kararları üzerindeki etkisi daha geniş bir örneklem ve farklı kavramlar kullanılarak araştırılabileceği gibi farklı şehirlerde farklı yöntemlerde araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akal Mustafa, Kılıç Emre (2020) “Bireylerim Finansal Yatırım Kararlarını Etkileyen Davranışsal Faktörler: İ.B.B. Mali Hizmetler Birimi Çalışanları”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 16, Yıl 16, Sayı 1.
- Topcu Betül Altay, Sarıgül Sevgi Sümerli (2020) “Dünyada ve Türkiye’de Blok Zinciri Teknolojisi: Finans Sektörü, Dış Ticaret ve Vergisel Düzenlemeler Üzerine Genel Bir Değerlendirme”.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (2013). A first course in factor analysis. Psychology press.
- İri Ruhan (2021) “Bir Kripto Para Biriminin Pazardaki Gelişimi ve Küresel Bir Marka Olma Hikayesi : Bitcoin Örneği”, Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 5 Sayı: 2.
- Fabrigar, L. R. & Wegener, D. T. (2012).” Exploratory Factor Analysis Understanding Statistics. New York: Oxford University Press”.
- Yılmaz Fatma, Akkaya Göktuğ Cenk (2020) “Kripto Para Piyasalarında Etkinlik; Haftanın Günü Etkisi: Bitcoin ve Litecoin Örneği”, Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi.
- Topaloğlu Buse (2021) “Kripto Paraların Devlet Otoriteleriyle Entegrasyonu”, Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi.
- Yıldırım Murat (2019) “Blok Zincir Teknolojisi, Kripto Paralar ve Ülkelerin Kripto Paralara Yaklaşımları”.
- Ateş, B. A. (2016) “Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Cengiz K. (2018) “En Popüler Kripto Para Birimi: Bitcoin”, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. and Anderson, R.E. (2014) Multivariate Data Analysis. 7th Edition, Pearson Education, Upper Saddle River.
- Kırbaş İ. (2018) “Blokzinciri Teknolojisi ve Yakın Gelecekteki Uygulama Alanları”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi.
- Han Ayşegül, Arıkan N. İhsan, Konat Gökhan (2021) “Türkiye’de ve Dünyada Sorunlu Kripto Para Ticareti Üzerine Bir Değerlendirme” An Assessment on

- The Problematic Cryptocurrency Trade in Turkey And The World, Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırması Dergisi.
- Tüfek, B. Ü. (2017). “Elektronik Ödeme Araçları ve Geleceğin Yaklaşımı Kripto Para”, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karakaş, Mehmet (2008) “Devletin Düzenleyici Rolü ve Türkiye’de Bağımsız İdari Otoriteler, Harran Üniversitesi Maliye Dergisi.
- Böyükaslan Adem (2012) “Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırım Kararına Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi: Afyonkarahisar Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Aktaş, Gökhan (2018)“ Akıllı Sınır Yaklaşımı Çerçevesinde Blok Zinciri Teknolojisinin Gümrük İşlemlerinde Potansiyel Kullanım Alanları”.
- Akın, Işık (2017)” Davranışsal Finans Açısından Yatırımcıların Kararlarının İncelenmesi”, International Journal of Academic Value Studies.
- Duman Kurt, S. (2011). “Davranışsal ekonomi yaklaşımlarının tüketici karar verme tarzları ile açıklanması ve bir uygulama”.
- Ateş, Alper, (2007) “Finansal Yatırımların Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- FODER Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği. (2016). FODER Finansal okuryazarlık ve erişim Derneği
- Çarkacıoğlu, Abdurrahman (2016), “Kripto Para Bitcoin”.
- Dayanan, Dilan (2021) “Kripto Para Birimleri ve Türkiye’deki Yasal Uygulamaları”.
- Akyazın, Ahmet Emrah (2006), “BDDK'nın yapısı ve çalışma esasları, TBB Dergisi”.
- Kaya, Cansu; Topaloğlu, İsmail (2022) “Kripto Paraların Gelişimi ve Türk Hukukundaki Yansımaları”.
- Çeker, Selman (2018) ,“Kripto Paralar ve Ekonomik Etkileri”, Yıldız Teknik Üniversitesi”.
- Eskier, Uğur (2017) “Bankacılık, Ekonomik Kriz ve BDDK”.
- Yay, Gülsün Gürkan (2012)” Para ve Finans”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Uçkun Nurullah, Dal Lokman (2021)” Kripto Para Yatırımcılarında Risk Toleransı”,
Muhasebe ve Finansman Dergisi – (89): 155-170.

Özmen Müjdat, Özabacı Nilüfer (2005) ,“Tüketici Olmayı Nasıl Öğreniyoruz”
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 6 Sayı: 2.

Haziran 2019

Cihangir Mehmet, Baysa Eray, Söker Fahrettin, Eroğlu Sevim Ezgi (2019) “Bitcoin Piyasasına Katılım Eğilimi: Farklı Üniversite Öğrencileri Üzerinde Ankete Dayalı Bir Değerlendirme”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, cilt.6, sa.4, ss.505-522.

Tuna Hasan (2018) “Finansal Tüketici Kavramı, Finansal Krizler ve Finansal Tüketicinin Korunmasına Yönelik Türkiye’de ki Gelişmeler”.

Kesebir, M. Günceler, B. (2019) “Kripto Para Birimlerinin Parlak Geleceği”, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı 17.

Çeker, M (2018) “Kripto Paralar ve Ekonomik Etkileri”, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Çetinkaya, Ş. (2018) “Kripto Paraların Gelişimi ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi ile İncelenmesi”, Uşak Üniversitesi.

Seçilmiş, C.& Kızıldaş, M. Ç. (2020) “Turizm İşletmelerinde Ödeme Yöntemi Olarak Kripto Para Kullanımının Tüketici Tercihlerine Etkisi”, Kocatepe İİBF Dergisi,

Atabaş, H. (2018) “Blok Zinciri Teknolojisi ve Kripto Paraların Hayatımızdaki Yeri”.

Yahanpath, N. ve Wilton, Z. (2014). “Virtual Money”, Betting On Bitcoin. University of Auckland Business Review, 17(1), s. 36-49.

Ceylan, M. E. (2019). “Bitcoin Ekonomisi, Kripto Para Bitcoin’ in Finans Sektöründeki İçindeki Yeri”.

Sektörel Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi (2020) “Kripto Para Araştırma Raporu”.

Johnson, R.A. and Wichern, D.W. (2007)” Applied Multivariate Statistical Analysis”.
6th Edition, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River.

Yılmaz, O. (2021) “Ülkelerin Kendi Kripto Paralarını Üretme Girişimleri”.

Balcı, M. (2022)” Bitcoin’i Ödeme Olarak Kabul Eden 9 Büyük Şirket “.

Betül Altay Topcu, S. S. (2020).” Dünyada ve Türkiye’de Blok Zinciri Teknolojisi: Finans Sektörü, Dış Ticaret ve Vergisel Düzenlemeler Üzerine Genel Bir Değerlendirme”.

Barha, Y. (2018), “Bitcoin Kabul Eden Türk Alışveriş Siteleri”.

Grinberg, Reuben, “Bitcoin: An Innovative Alternative Digital Currency”, (December 9, 2011). Hastings Science & Technology Law Journal

Papuççuyan, A. (2021). “1,5 milyar Dolarlık Bitcoin Alan Tesla, Kripto Paraları Ödeme Yöntemi Olarak Kabul Etmeye Hazırlanıyor”.

Hileman, G. ve Rauchs, M. (2017). “Global Blockchain Benchmarking Study”, Cambridge Judge Business School.

Erdönmez, P. A. (2014). “Dünya Bankası Finansal Tüketicinin Korunmasına İlişkin İyi Uygulama İlkelerinin İlgili Mevzuat Çerçevesinde Ana Hatlarıyla İncelenmesi”, Bankacılar Dergisi.

Özdilek, E.ve Akal Mustafa. (2020), “Davranışsal Ekonomi Çerçevesinde Richard Thaler’in Görüşleri” İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi.

Redshaw, T. (2017). "Bitcoin Beyond Ambivalence; Popular Rationalization and Feenberg’s Technical Politics."

Seçilmiş, C., & Kızıldaş, M. Ç. (2020), “Turizm İşletmelerinde Ödeme Yöntemi Olarak Kripto Para Kullanımının Tüketici Tercihlerine Etkisi” Kocatepe İİBF Dergisi, Haziran 2020.

Özbucak, Yunus Emre. (2023)” En İyi Türk Kripto Para Borsaları”.

Umutcan Memo, İ. P. (2021)” Kripto Para Düzenlemeleri Üzerine Bir İnceleme”.

Demirel, F. (2017, 8 07). Türkiye’de Blockchain teknolojisi üzerinde çalışan şirketler. ebrazzi.com: <https://ebrazzi.com/2017/08/07/turkiyede-blockchain-kullanan-sirketler/> adresinden alındı

İnternet Kaynakları:

Sermaye Piyasası Kurumu. (tarih yok). www.spk.gov.tr. adresinden alındı

Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu. (2014). www.bddk.org.tr.

Akbulak, Y. (2022). Vergi algı. vergialgi.com: <https://vergialgi.com/almanyada-kripto-paralarin-elden-cikarilmasindan-saglanan-kazanclarin-vergilendirilmesi-uzerine> adresinden alındı.

BBC News Türkçe. (2021, 9 7). Bitcoin: El Salvador, kripto parayı resmi para birimi

Olarak kabul eden ilk ülke oldu. BBC News Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-adresinden> alındı.

BBC News Türkçe. (2022, 4 28). Bitcoin, Orta Afrika Cumhuriyeti'nin resmi para birimi oldu. BBC News Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-adresinden> alındı.

Bitexen. (2022). bitexen sponsorships. bitexen:<https://www.bitexen.com/sponsorships>

Blok Zinciri Teknolojisi Nedir.(2022).aws.amazon.com:
<https://aws.amazon.com/tr/what-is/blockchain> adresinden alındı.

btcturk bilgi platformu. (2021) BtcTurk, Türkiye Kadın ve Erkek Voleybol Milli Takımlarının Ana Sponsoru Oldu. <https://www.btcturk.com/bilgi-platformu/btcturk-turkiye-kadin-ve-erkek-voleybol-milli-takimlarinin-ana-sponsoru-oldu>.

Caymaz, G. (2022),“Ülkelerin kripto para düzenlemelerinde son gelişmeler”. investing: <https://tr.investing.com/news/cryptocurrency-news/ulkelerin-kripto-para-duzenlemelerinde-son-gelismeler-adresinden> alındı.

CNNTurk. (2022) “Sıralama değişti! Hangi ülkeler kripto para merkezi oldu” Cnnturk:<https://www.cnntrk.com/ekonomi/kripto-para3/kripto-paralarda-hizli-hareket-bitcoin-19-bin-dolar-seviyesini-asti> adresinden alındı.

Coinbase İncelemesi. (2022). bitdegree. Adresinden alındı.

cryptonews. (2022). tr.cryptonews.com: <https://tr.cryptonews.com/reviews/binance/>.

Erben, Y. (2021). Kripto Para ile Ödeme Kabul Eden Büyük Şirketler. kisakisa.com. Adresinden alındı.

Euronews. (2021, 125). Bitcoin ile alışveriş: Kripto para ile ödeme kabul eden şirketler hangileri? Euronews: <https://tr.euronews.com/2021/12/05/bitcoin-ile-al-sveris-kripto-para-ile-odeme-kabul-eden-sirketler-hangileri> adresinden alındı.

Korkmaz, A. (2022, 5 6). Ünlü moda markası kripto paralar ile ödemelere yeşil ışık yaktı. shiftdelete.net: <https://shiftdelete.net/gucci-kripto-paralar-ile-odeme> adresinden alındı.

Murat Ay, W. V. (2022). KuCoin kripto para borsası. finder.com: <https://www.finder.com/tr/kucoin-kripto-para-borsasi#currencies> adresinden alındı.

NTVPara. (2022, 89). İnan'dan kriptu para ile ilk ticaret. NTVpara:
<https://www.ntv.com.tr/ntvpara/kripto-para/irandan-kripto-para-ile-ilk-ticaret>
adresinden alındı.

Neoldu.(2022)www.neoldu.com:<https://www.neoldu.com/kripto-para/gate-io-guvenilir-mi#> adresinden alındı.

<https://www.borsaistanbul.com/tr/duyuru/1096/turkiyenin-ilk-finansal-blockchain-projesi-borsa-istanbul-bilisim-teknolojileri-ekibi-tarafindan-hayata-gecirildi>.

EKLER

Ek.1. Anket Örneği

FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN FİNANSAL TÜKETİCİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ÖLÇÜLMESİ: NEVŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ

Sayın Katılımcı,

Dolduracağınız bu anket çalışmasının amacı, Kripto paraların finansal tüketiciler üzerindeki etkilerini incelemeye yönelik bilgi toplamaktır. Cevaplayan kişilerin bilgileri gizli tutulacaktır. Talep edilmesi durumunda anket sonuçları sizlerle de paylaşılacaktır. İlgili ve desteğiniz için şimdiden teşekkür ederiz. Anket sorularına verilecek yanıtlar bilimsel amaçlarda kullanılacak ve paylaşılmayacaktır.

Not: Anket formuna lütfen adınızı- soyadınızı **yazmayınız**.

Doç. Dr. Ebrucan İSLAMOĞLU
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Finans ve Bankacılık Bölümü

Yüksek lisans öğrencisi Samet DEMİR
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Finans ve Bankacılık Bölümü

A. Aşağıdaki ifadeleri yanıtlayınız.
A1. Cinsiyetiniz
☐ Erkek ☐ Kadın
A2. Medeni Durumunuz
☐ Evli ☐ Bekar
A3. Eğitim Düzeyi
☐ İlkokul ☐ Lise ☐ Meslek Yüksekokulu ☐ Fakülte veya Dengi Okul ☐ Yüksek Lisans/Doktora
A4. Yaş Grubunuz
☐ 20yaş ve altı ☐ 20-30 ☐ 30-40 ☐ 40-50 ☐ 50 ve üzeri
A5. Mesleki Durumunuz
☐ Kamu Çalışanı ☐ Özel Sektör ☐ Emekli ☐ Serbest Meslek ☐ İşsiz ☐ Öğrenci
B. Aşağıdaki ifadeleri yanıtlayınız.
B1. 1.Finans Konusunda Eğitim /Kurs aldınız mı?
A) Evet B) Hayır
B2. 2.Bütçenizden Finansal Yatırımlarınız için Ayırdığınız Pay Ne Kadardır?
☐ 250 TL ve altı ☐ 250-500 TL ☐ 500-1000TL ☐ 2500-5000 TL ☐ 5000 TL ve üzeri
B3. 3.Hangi Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?
A)TL B) Hisse senedi- Tahvil C) Döviz D) Altın E) Kripto Para F) Yatırım yapmadım
B4. 4.Portföyünüz Kaç Çeşit Yatırım Aracından Oluşmaktadır?
A)1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5
5.Yeni Bir Yatırım Kararı Verirken En Temel Beklentiniz Nedir?
A) Sermayeyi Koruma Arzusu B) Yüksek Gelir Beklentisi C) Portföy Riskini Azaltma D) Sürekli Gelir Beklentisi
6.Portföyünüzü Takipte Kullandığınız Bilgi Kaynağınız Nelerdir?
A) Kendi Değerlendirmem B) Gazete-TV C) Sosyal Çevre D) internet ve Sosyal Medya E) Aracı Kurumlar
7.Kaç Yıldır Finansal Araçlara Yatırım Yapıyorsunuz?
A)1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5
8.Kripto para yatırımı yapıyor musunuz?
A) Evet (Cevabınız evet ise aşağıda ki sorudan devam edebilirsiniz) B) Hayır
9.İlk kripto para yatırımınızı ne zaman yaptınız?
A) Pandemi öncesi B) Pandemi Sonrası
10.Whitepaper'ı duydunuz mu?
A) Evet B) Hayır
11.Kripto para piyasalarında yaşanan gelişmelerin yatırım tercihlerinize etkisi oldu mu?
A) Evet B) Hayır
12.Yaptığınız yatırımların refah düzeyinizi etkilediğini düşünüyor musunuz?
A) Evet B) Hayır

13.Yaptığınız kripto yatırımlarının tamamını dikkate aldığınızda getiri elde ettiniz mi?
A) Evet B) Hayır
14.Kripto para yatırım portföyünüzü hangi sıklıkla gözden geçiriyorsunuz?
A) Her gün B) Haftada Bir Kere C) Haftada Birkaç Kere D) Ayda Bir Kere E) Ayda Birkaç Kere

C. Sizin cevabınıza en uygun şıkki işaretleyiniz.		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
C1.	Ortalama bir yatırımcıya göre finansal yatırımlar konusunda oldukça yetenekliyim.	1	2	3	4	5
C2.	Kripto para birimlerinin ne olduğunu bilirim.	1	2	3	4	5
C3.	Finansal yatırım kararı alırken kendime güvenirim.	1	2	3	4	5
C4.	Bir yatırım yaparken en baştan satış seviyesi belirlerim.	1	2	3	4	5
C5.	Yatırım yaptığımda kaybedersem bir sonrakinde yatırımdan kaçırım.	1	2	3	4	5
C6.	Piyasalarla ilgili eğitim webinar söyleşi yakından takip ederim.	1	2	3	4	5
C7.	Yeterince araştırsam kripto paradan yüksek kazanç sağlarım.	1	2	3	4	5
C8.	Boş zamandan dolayı kripto para yatırımı yapmaya başladım.	1	2	3	4	5
C9.	Kripto para kullanırsam yasa dışı işlem yapmış olurum.	1	2	3	4	5
C10.	Diğer kripto paraların nasıl alınıp satılacağı hakkında da bilgim var.	1	2	3	4	5
C11.	Bitcoin için internet ve teknoloji kullanımı, işlem maliyetini yükseltir.	1	2	3	4	5
C12.	Kripto para birimlerinin ne olduğunu bilirim.	1	2	3	4	5
C13.	Birden fazla kripto para birimlerinin olduğunu bilirim.	1	2	3	4	5
C14.	Kripto Paraları ilk duyduğumdan beri ilgimi çekiyor.	1	2	3	4	5
C15.	İnternet ve Teknoloji kullanımı Kripto Paralara olan ilgimi artırır.	1	2	3	4	5
C16.	Gelecekte Bitcoin' in çok önemli bir para birimi olacağına inanırım.	1	2	3	4	5
C17.	Bitcoin vb satın alacağım zaman nereye başvuracağımı bilirim.	1	2	3	4	5
C18.	Bitcoin ve diğer kripto paraların genel olarak güncel değerini yaklaşık olarak bilirim.	1	2	3	4	5
C19.	Kripto Paralar ile işlem yapmanın karmaşık bir süreç olduğuna inanırım.	1	2	3	4	5
C20.	Eğer Bitcoin'im veya diğer kripto paralardan birine sahip olursam onunla neler satın alabileceğimi bilirim.	1	2	3	4	5

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu

KURUL KARARI

TOPLANTI
SAYISI
07

KARAR SAYISI
238

TOPLANTI
TARİHİ
28.06.2022

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Samet DEMİR' in "Kripto Paraların Finansal Tüketici Üzerindeki Etkisi: Nevşehir İli Örneği" isimli yüksek lisans tezi hakkında alınan 07.06.2022 tarih ve 2100110897 sayılı başvuru dosyasının görüşülmesi.

2022.07.238. Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Samet DEMİR' in "Kripto Paraların Finansal Tüketici Üzerindeki Etkisi: Nevşehir İli Örneği" isimli yüksek lisans tezi hakkında alınan 07.06.2022 tarih ve 2100110897 sayılı başvuru dosyası görüşüldü.

Yapılan görüşmeler sonucunda, aşağıdaki tabloda isimleri belirtilen araştırmacılar tarafından hazırlanan *Kripto Paraların Finansal Tüketici Üzerindeki Etkisi: Nevşehir İli Örneği* isimli yüksek lisans tezi ve ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, projenin gerçekleştirilmesinde etik sakınca bulunmadığına kurulumuz üyeleri tarafından oy birliği ile karar verilmiştir.

YÜRÜTÜCÜ	ARAŞTIRMACI/UZMAN
Doç. Dr. Ebrucan İSLAMOĞLU	Samet DEMİR (Öğrenci)

Prof. Dr. Şahlan ÖZTÜRK
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Zübeyde
KUMBIÇAK
Üye

Prof. Dr. Suzan
ÇOBAN
Üye

Prof. Dr. Merter Rahmi TELKENAROĞLU

Prof. Dr. Lütfi BUYRUK

Üye

Üye

Prof. Dr. Ensar ÇETİN Prof. Dr. Fatih ÖZDEMİR
Üye Üye

Prof. Dr. Ahmet OĞUZ
Üye

***Prof. Dr. Muhammet Şevki AYDIN Toplantıya Katılmadı**

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres:

Telefon No :

e-Posta :

Kep Adresi : nevsehiruniversitesi@hs01.kep.tr

Fax N :

İnternet Adresi :

<http://www.nevsehir.edu.tr>

Bilgi İçin Leyla KARAGEDİK

Memur

Dahili No:10064

Belge Doğrulama Kodu : 0EKE-ZVIL-0LD3 Belge Doğrulama Adresi : <https://ebyssorgu.nevsehir.edu.tr>